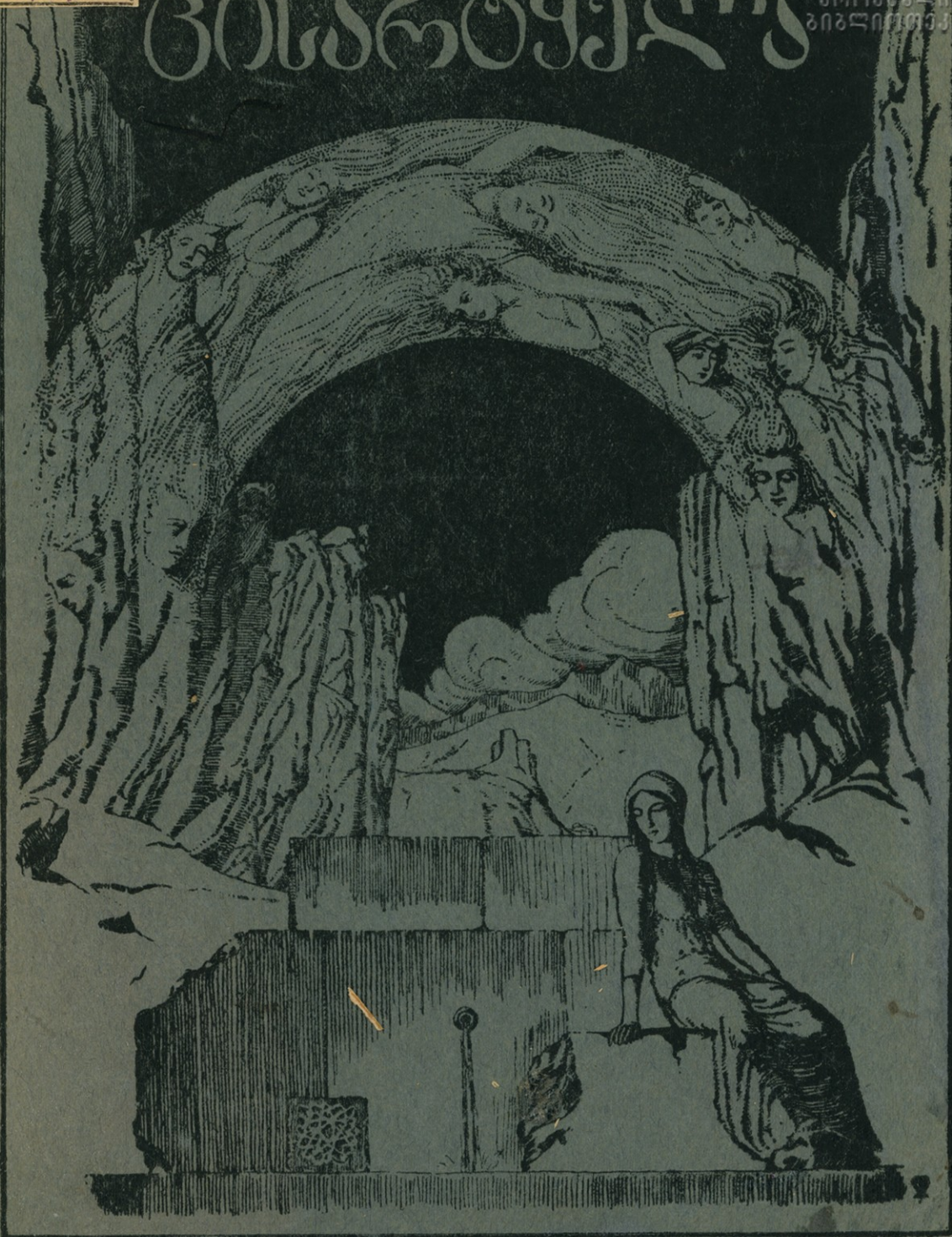

№ 546
1920

ც. ბერიძის მიერ

ვისრულა

ეროვნული
გიგლირთა

შ ი ნ ა ა რ ს ი.

პ ე წ ი ა:

- ს. აბაშელი—ტაბარში
- ზ. ვარდოშვილი—საყდარში
- იოსამანი—მექას მიმავალ ქარავანს
- ობოლი შუშა—მეტეხის ციხე
- ვარ. რუხაძე—
  - 1. ვულკანის მოლოდინში
  - 2. განთიადზე
- გ. ქუჩიშვილი—
  - 1. მშრომელი ხალხის სიმღერა
  - 2. * *

ბ ე ლ ე ტ ი ს ტ ი კ ა:

- შიო არაგვისპირელი—გაბზარული გული
- დ. თურდოსპირელი—გაქვავებული ცრემლები

დ რ ა მ ა:

- ტრ. რაშიშვილი—სტუმარ-მასპინძლობა

კ რ ი ტ ი კ ა:

- აკაკი პაპავა—ფიქრები თეატრის კრიზისზე
- ვარლამ ხუროძე—გალ. ტაბიძის შემოქმედება

ავტორები მოთავსებულია ანბანზე

899.962.1/05

6-67

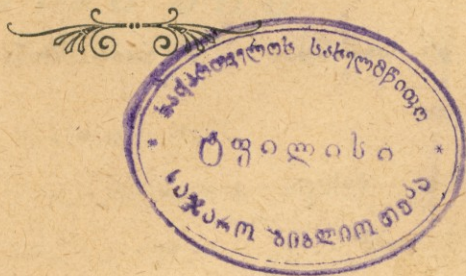
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ს ი ს ნ რ ტ ყ ე ლ ა

ყოველ-თვიური ჟურნალი

90856

კომუნა ☆☆☆☆
ბელეტრისტიკა
დრამა ☆☆☆☆
კრიტიკა ☆☆☆
ბიბლიოგრაფია

№ 2

ი ა ნ ვ ა რ ი

1920

ს. აბაშელი.

შაპარ შ.ი

ნოემბრის ქარში ცივ ქუჩაში მოხეტიალეს
 უმაკრობს ზარი და ტაძარში შევალ შემთხვევით.
 მოვისმენ ღაღადს. ძველი გრძნობა უცებ იალეხს.
 ავანთებ ცრემლით ჩემს წამწამებს და ჯვარს ვემთხვევი.

არ ვიცი ბრძენი განცდას ამგვარს თუ რას დაარქმევს:
 არა მწამს ღმერთი და მის სახლში რად მეტირება?
 გამოვა მღვდელი. საცეცხლოური სურნელს დააკმევს
 და ჩემი ფიქრი ცისფერ კომლში ჩაიძირება.

სიყრმის ბურუსში გაბრწყინდება დრო შორეული:
 აღდგომა-ღამე. სააღდგომო თეთრი ხალათი.
 მამის საფლავზე დედა ჩემი ცრემლ-მორეული.
 იქვე სანთელი და საკურთხით სავსე კალათი.

საბრალო დედა! ჩემი გრძნობა უზენაესი
 უნეს მწუხარ სახეს განუწყვეტლივ გარს ახვევია!
 კეთილო დედა! ჩქარა გაჰქრა ჩემი მაისი,
 და ბნელი ღამე, ო, რა მძიმე გასარღვევია!..

წკრიალებს ვერცხლის საცეცხლოური, და საკმეველი
 აღსავლის კარებს ცისფერ ღრუბლად ენარნარება.
 მორწმუნეთ შორის ვდგავარ უცხო კათაკმეველი,
 მაგრამ „განვედი!“ ჩემს ოცნებას არ ეკარება.

თავდება ლოცვა. ახსენებენ ჯვარზე ნაწამებს.
 დამავიწყდება რომ შემოველ მე აქ შემთხვევით.
 ავანთებ ცრემლის ნაპერწკლებით დახრილ წამწამებს.
 გადავდგამ ნაბიჯს მოწიწებით და ჯვარს ვემთხვევი.

ბ. ვარდოშვილი.

ს ა ყ დ ა რ უ ი .

საყდარი ენთება
 აღისფერ შუქით;
 თვალი იჟღენთება
 მოწყენით მუქით.

ზეცისკენ მიდის
 ლოცვები ჩემი,
 ვარ ღმერთის წმინდის
 თაყვანის მცემი!

ვემთხვევი კრძალვით
 მაცხოვარს ნათელს,
 დავანთებ მალვით
 ჩემს სულში სანთელს.

დააკმევს მღვდელი
 ტკბილ აღსარებას,
 ვღგევარ და ველი
 მე ზიარებას.

ხმა მგალობლების
 კვდება კვამლებით;
 მოღრს ობლები
 მიმქრალ თვალებით.

იღვრება გრილი
 აიაზმები;
 შავით მოსილი
 სღვას მონაზნები.

არის კანკალი
 მორწმუნეთ ხელის;
 იწვის კანკელი
 თეთრ სამოსელით.

წმინდაო ღმერთო
 ისმის მრავალი;
 ენთება ერთად
 ათასი თვალი.

და მაცხოვარის
 საყდარში მუდამ
 სანთელით არის
 ხელში იუდა.

მიდის ბინდები
 საკმევლის—ნელი;
 მე ავტირდები
 და ნუგეშს ველი.

ოჰ, გვედრები,
 ლომის კარელო!
 დავიღუპები...
 მექმენ მფარველად.

გული წამერთო,
 მომხედავს სხვა ვინ?
 მაშაო ღმერთო,
 წმინდაო—ამინ!..

იასამანი.

მეძეს მიმავალ ქარავენს...

ა

მეძეს მიმავალ ქარავენს ჩამორჩა მგზავრი ღვთიანი...
 თანამგზავრთ სამოწყალოთ ქისა გაიღეს მთლიანი,—
 ოქრო, დათვლილი ძმისათვის, სიკვდილის პირად მყოფისა,
 უდაბნოს უძმოთ გდებულის, მზეთა და ქართა მემობისა...

და ფიქრობს მგზავრი: „მარტოდ მყოფს იმედათ მრჩება ეგ ქისა,
 ძმათა, წასულთა სალოცათ, წინასწარმეტყველის მექისა...
 ნულა ჩაპქრება სიცოცხლე, არ დამიბნელდენ თვალები...
 წინასწარმეტყველის მორწმუნე შევსთხოვ: მინელოს ალები“...

ფიქრი შესწყვიტა... ბნელაში უღარუნი ისმა ზარების,
 და მთელი წყება აქლემთა გამოჩნდა შორის მგზავრების...
 მაგრამ ღამეში ავადმყოფს ვინლა მიხედავს წყალობით?..
 აქლემი აქლემს გაპყვება, მგზავრი მგზავრს ჩუმის გალობით...
 ავადმყოფი კი დილაშდე ვით გასძლებს განამწარები?
 შორსაა წყება ქარავენის... მიყუჩდენ კიდევ ზარები...

ბ

მრისხანე არაბეთის ცა ღრუბლებით მორაზმულიყო,
 თითქოს ლაშქარი წინ ედგა, საომრად მოკაზმულიყო...
 გავარდა ქექა კიდურზე, კიდურით ჩადგა გრიალი...
 უდაბნოს ქარს ქვიშაზე შეექნა გმინვა-ტრიალი...

ისმის ნადირთა ყმუილი, შორს მიღეული გუგუნი.
 ირგვლივ სიკვდილი, კვილი და ბნელი, ბნელი უკუნი...
 დილაზე ცას ბქე შეეხსნა, პირი გამოჩნდა მთვარისა...
 უდაბნოს ქისა არ სჩანდა. . არ სჩანდა გვამი მგზავრისა...

საუკუნეთა გაპყვება ზაური ქარის ბობოქრის,
 შემდეგ კვლავ ავა და ძვლებთან ოქროს ქვიშიდან ამოყრის,
 რომ წამს უდაბნოს ნადირთა უჩვენოს მზეზე ციალით,—
 შემდეგ სხვა ადგილს ჩამარბოს ზარით, ზათქით და გრიალით...

ოგოლი მუზა.

მეტყვისის შინა.

გულის ფანჯრით შემოუვლი შავსა სასახლეს,
 აიშლებიან მოგონების ლანდთა ჯარები...
 ფრთა მალი ფიქრი შორს, წარსულში გადამსახლებს,
 და ვით ჯალათი, ხმაღს იშიშვლებს რკინის კარები!..

და დამწყვედელი ბნელი საენის სასტიკ ხუნდებში
 ლამაზ სიზმრებში იელვარებს სული მდელვარე;
 ნაზი ოცნება ჩაექსოვა ღრუბელთ გუნდებში,
 და რწმენის ალამს გაშლის ცაზე მზე მოელვარე!

დამწვარი გული შეიყვარებს უცხო მშვენებას,
 მტკვარის დუღუნი ააჟღერებს სევდის სიმღერას;
 მწარ-ტკბილი ტანჯვით შევეჩვევი სატრფოს ხსენებას...
 რკინის ფანჯრები მომანატრებს ნათელ ცის მხერას!

ლულუნა მტრედებს მოეუხმობ მე, ტყვე გულ-დამწვარი,
 შემეხარბება მათი ლალი ჰაერში ფრენა...
 სულს წარიტაცებს მთა მაღალი, სამოს-შემხმარი,
 და ცის ლურჯ ზღვაში მოლივლივე სხივების ბრწყენა!..

მე აქ დავმარხე ყრმობის დღეთა პირველი ვარდი,
 აქ არის ჩემი ოცნების და ტანჯვის სავანე;
 შორეულ სატრფოს, საოცნებოს აქ შევუყვარდი...
 და მე აქ ჩემი რკინის ხუნდი ცრემლით გავბანე!

და დღეს გარს ვუვლი სიყრმის დღეთა შავ სასაფლაოს,
 ხან მწარეთ ვსწყევლი და ხან ნაზათ ვეაღერებები;
 და ასე ვუმღერ მოგონების აჩრდილებს, ქაოსს:—
 მეტყვისის ციხემ ააჟღერა ჩემი ლექსები!

3. რუხაძე.

ვულკანის მოლოდინში.

მიწა გუგუნებს, მიწა ზანზარებს,
 ხომ ხედავთ აგერ მის ღრმა ნაბზარებს?
 ალბათ ვულკანიც ამოხეთქს მალე
 და ნანგრევებში ჩაფლავს ამ ზარებს!

ბევრს ეშინია: თრთის და კანკალებს...
 მე ეს მოვლენა ისე მაზარებს,
 მე ისე მიყვარს განწმენდის ცეცხლი,
 რომ ჩემი სული ცეკვავს, ხარხარებს!

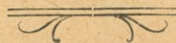
მიწა გუგუნებს, მიწა ზანზარებს,
 ხომ ხედავთ აგერ მის ღრმა ნაბზარებს?
 ალბათ ვულკანიც ამოხეთქს მალე
 და ნანგრევებში ჩაფლავს ამ ზარებს!

მანთიაღვი.

განთიაღზე ჩემთანაც მოდის მუხთა მფარველი,
 შთაგონების ცეცხლს მინთებს, ვიწვი მთელი არსებით;
 სულს სცილდება ჩინჩხალში სიფერმკრთალე ფარველის,
 ბრწყინავს შემორითმული ალთა ასონანსებით!

მაშინ მთელი სამყარო ჩემს გულში იხატება,
 ვით ზღვაში ფირუზი ცა, ვარსკვლავებით ნაქარგი,
 ქალარა მავიწყდება, გრძნობა ჩქეფს ნაკადებათ
 და ვიძახი: სიცოცხლე რა კარგია, რა კარგი!

ქაბუკურ გატაცებით ვაწკრიალებ ჩანგურსა,
 და ამ ხმებში ისმიან ტკბილ მომავლის ჰანგები,
 სადაც სევდა არ სტირის, არც კენესს ფიქრი ჩაგრული,
 სიყვარულზე მღერიან შვების ფარშევანგები!

გ. ქუჩიშვილი

მშრომელი ხალხის სიმღერა.

ბევრი შავი იდე გვინახავს,
 ბევრიც რამ მოგვითმენია,
 მაგრამ დავამხეთ მონობა,
 დღეს გამარჯვება ჩვენია.

აწ ველარავინ გაჰბედავს
 ჩვენს დენა-დაბრიყვებასა,
 ვერც ჩვენი სისხლის დაქცევას,
 ვერც ჩვენი ოფლით კვებასა.

ველარ გაუძლებს ვერავინ
 ზღვა ხალხის მღელვარებასა;
 ვერ დააბნელებს უკუნი
 ნათელ მზის ელვარებასა!

~*~

* *
 *

ზღვად ობლად მავალს ხომოდდს გადარე,
 ჩემო სმშობლოვ, ჩემო ქვეყანა;
 მოხეტიალე ცის ღრუბელივით
 განუშრობლად თან დაგდევ, თანა.

როცა გრიგალი ამოიქრება
 და გეხეთქება დასალუბავად,
 მყის შენ გეხვევი, გულში გიხუტებ
 და ვიბურები საომრად შავად.

თვალს არ გაშორებ, ჩემო საუნჯევ,
 ჩემო ოცნებავ, ჩემო ქვეყანა,
 და ფიქრი ჩემი, ფიქრი ობოლი,
 ცის ღრუბელივით თან დაგდევს, თანა.

ბელესტრისტიკა

ზიო არაგვისპირელი

გ ა გ ზ ა რ უ ლ ი გ უ ლ ი ¹⁾

(ქართული არაქი)

მ ე ო რ ე კ ა რ ი

1

მეფის შვილი ნადირა იმ წლოვანობისა იყო, როდესაც დაეძებს სატრფოს. მხეველნი კი მრავალნი იყვნენ, მაგრამ არც ერთმა მათგანმა გული არ წაჰსტაცა...

ხშირად ეწვეოდნენ ხოლმე მეფეს იმის ქვეშევრდომი ბატონიშვილები, შემდეგ მეფეც იწვევდა თავისთან ბატონიშვილებს ცოლშვილით. თითონ სეფის წულიც ეწვევოდა ხოლმე იმათ ხან მარტოკა, ხან კიდევ თავის ერთად-ერთი დით—მარეხათი... მაშინ ხომ მთელი ქალთა კონა შეიკვროდა ხოლმე იმათ გარშემო, მაგრამ არა და არა!.. გული ვერავის შეუთვისა.

მეფეს ძალიან უნდოდა, იმის ნადირას ამოერჩია ვინმე, შეერთო ცოლად, რომ ტახტი გადაეცა თავის შვილისთვის. გარდაწყვეტილი ჰქონდა: „ცოლის შერთვის დროს ტახტიც გარდაეცა, დაელოცნა და თითონ კი მოესვენა“... რასაკვირველია, შვილის მოქმედებას თვალ-ყურს ადევნებდა, გაჭირვების დროს სამეფოს მართვაში დაეხმარებოდა, მაგრამ ეს სხვა იქნებოდა, ვიდრე დღე-მუდამ სამეფოზე ზრუნვა... დღენი სიბერისა უდარდელად უნდა გაეტარებინა...

მეფეს საშინლად უყვარდა მეურნეობა, ნამეტნავად მეხილეობა... მზად იყო ამისთვის ყველაფერი შეეწირა, რასაკვირველია გარდა მოვალეობისა, რომ თავის ხელით ჩაერგო ხეხილი, თვალ-ყური ედევნებინა იმის ზრდა-დახილებისათვის... ხშირად სადილსაც კი ივიწყებდა ბაღში მუშაობის დროს..

მაგრამ ხშირად არ ჰქონდა ესეთი ბედნიერი ჟამები...

ამისთვის ასე ეჩქარებოდა ნადირას გამეფებას და ხშირად ამ საგანზე ებაახებოდა.

ერთხელ ასეთ ბაასის დროს ნადირამ უთხრა მამას:

1) იხილეთ „ცისარტყელა“ № 1.

— მამავ, მეც მინდა შენი ნება ავასრულო, მაგრამ რა ვქმნა, როცა საცოლო ვერ მომიძებნია?!. უცოლოდ ტახტზე ასვლა კი არც შენ გინდა და არც მე. მაშინ სულ ველარ შევირთავ ისეთ ცოლს, როგორც მინდა.

— რა მოგივიდა, შეილო, რო ამოდენა ქალებში ერთსაც ვერ შეეგუე?!

— რა ვიცი, მამავ!.. იქმნება მიზეზი მარცხს იყოს?!.

— როგორ?.. ცოტა გაკვირვებით დაეკითხა მეფე.

— ყოველ ქალს მარცხს ვაღარებ და ვერც ერთი იმისთანა ლამაზი, ვერც ერთი იმისთანა სინაზისა ვერ ვბოვებ... მარცხი კი ყოველთვის მეუბნება: „ციდან ჩამოვარდნილი ვარსკვლავი ხომ არ იქცევა ქალად, რო შენ ღარად გახდეს... ვფიცამ მთვარესო, ჩვენში ყველა ლამაზია, ვინც კი გვინახავს... და სეფეს წულს შეპყვენისო“...

— მართალი უთქვამს, შეილო!

— არა, მამავ, სადაც ვყოფილვარ, და ან ჩვენთან მოსულან ჩემი ტოლ-ამხანაგები სულ ერთსა და იმავე სახელს გაიძახიან... „ეთერი... ეთერიო“...

— მართალს ამბობ, შეილო, მეც ბევრი რამ მსმენია იმ ქალზედ კარგი და იმის მამაზე ხომ უფრო კარგი... მებატონებისგან კი არა, ყმებისგან... მებატონები კი ლანძღვით იხსენიებენ იმის მამას: „ხალხი გაგვირყვნაო“...

— მით უკეთესი. მინდა ეთერიც ვნახო; თუ ისაც არ მომეწონა, მაშინ თვალ-ხუჭელა თითს დავადებ, როდესაც გარს შემომეხვევიან, და ის იქნება ჩემი ცოლი...

— კარგი, მაგრამ როგორ ვნახავ?.. ეთერის მამა, აღარც კი მახსოვს, როდის იყო; ეხლა მოვიწვიო, ეგონება ვსაქიროებ... შენ წახვრდე, მით უფრო უხერხულია... მომჩივარი რო იყოს ვინმე იმაზე, მაშინ დღესვე შიკრიკს ვაფრენდი, მაგრამ ჯერ იმაზე არავის უჩივლია...

— მეც ვფიქრობდი, მამავ, მაგაზე... და, აი, რა მოვიფიქრე: ვერც მოვიწვევთ, ვერც მე წავალ და მით უმეტესად შენ და მარცხი. ამის გარეშე ერთი გზაა... მე წავალ როგორც მეფის კარის კაცი და შემთხვევით ვათომ იმის საბატონოში მოყვავი... რასაკვირველია, ისენი მე ვერ მიცნობენ... ბევრ რასმე მოგჩმინავ როგორც კარის კაც იმის მიხედვით, მომეწონება, თუ არა ეთერი... თუ მომეწონა, ვეცდები მამა-შვილი აქ მოგიყვანო... შენც დაჰხვდები გულღაად და, როცა გამოვეცხადები შენ შეილადა, მაშინ ხომ სულ ერთია... ის ჩემი ცოლი იქმნება...

— შეილო, ეხლა კი სრულის სულის სიმშვიდით ტახტს ჩაგაბარებ, რადგანაც შენი მოსაზრება ნამდვილი დამჯდარი ჭკუის მოსაზრებაა... ჰქვენ მაგრე!.. სიხარულით უთხრა მეფემ და შეილს შუბლში აკოცა...

ეთერს მთელი ღამე არ ეძინა. ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა „ზარის“ ხმამა... თითქმის თავ-დავიწყებამდის მივიდა, და თავისი გულის ნადები სიმღერაში ჩააქსოვა... როცა გაათავა გოდება, მოუთმენლად ელოდა მამის დაბრუნებას, რომელსაც უნდა ამოეტანა ის... „ზარი“... „თავ-ზარი“... უნდა ეხილნა, ხელი შეეხო და შემდეგ თითონვე ამეტყველებოდა და ამეტყველებდა იმასაც... მაშინ ვინ გაუძლებდა იმის მომხიბლაობას?! სეფე-წული იმის წინ მუხლს მოეხრიდა, და დედოფლად იქცეოდა... ეს ხომ იმისი ოცნება იყო!.. დედოფლობა, ან არარაობა!..

„რაკი ის... ჰო, „შიშის ზარი“ ხელთ მექმნება!.. ფიქრობდა ეთერი: მეფეს ვესტუმრებით და იქ ამეტყველებებით ერთად... სეფე-წული გადირევა, თავ-ზარს დავცემ და ხვეწნასაც დამიწყებს... ჯერ გავნაზღებები... და როცა თითონ მეფე მობრძანდება, მითხოვს თავს შვილისთვის, მაშინ...“

„მეფე ხომ ქვრივა!.. უეცრივ გაუფლვა თავში ეთერს... თითონ მეფემ რო...“

„ხომ დედოფალი ვიქმნები!.. უეცრივ უპასუხა თავის თავს, და სიამის დიმილმა გაუპო მარწყვისებური ტუჩები: „მამა, თუ შვილო, ჩემთვის სულ ერთია“!..“

და მიეცა ოცნებას, თუ ის როგორ მოიქცევა, როცა დედოფალი იქმნება, სამეფოს გამგე... ის განაგებს სამეფოს ისე, როგორც უნდა... იმისი სურვილი ძირს დაუშვებელი იქმნება... ჩიტის რქეც რო მოითხოვოს, ისაც კი მაშინვე გაჩნდება...“

„ავაშენებ წალკოტს!.. შიგ ირმის ჯოგს მოვაშინაურებ და სულ დიდებულ ბატონიშვილებს ვამწყემსინებ... თუ ქვრივი მეფის მეუღლე გავხდი, მაშინ თითონ მეფესაც ხშირად სამწყემსოდ გავგზავნი“...“

მამის ფეხის ხმამ შეაწყვეტინა ოცნება. მაშინვე მამას მიჰვარდა და დაეკითხა:

— მამავ, მოიტანე, ჩქარა მაჩვენე ის რაღაც?!..

— არ იძლევა, შვილო!..

— როგორ, თუ არ იძლევა?! მამისთვის ჯერ უცნობ ხმით წამოიძახა ეთერმა, ვიღაც ლატაკი ხელოსანი უარს გეუბნება შენ... დიდებულ კაცის!..

— ოქროც შევაძლიე, შეფასება ვსთხოვე, მაგრამ მიპასუხა: „ფას დაუდებელია“!..

— და იმ წამს თავი არ გააგდებინე?..

— ეთერ?! გაკვირვებით შეეკითხა მამა... რას ჰნიშნავს ეს თავისი გეგმები... ბინება...

— კიდევაც იმისთვის გეუბნებიან უარს, მამავ, რომ თავის გაგდებინება არ გესმის!..

— ეთერ, ვერა გცნობილობ, შეილო, ეს რა კილოა...

— მით უარესი, მამავ!.. ის რაღაც არის ჩემ ხელთ უნდა იყოს რაღაც უნდა დაგვიჯდეს... არაფის ნებას არ მივცემ ჩემი ხმა სათამაშოდ გახადოს... ჩემი ხმა ჩემთან უნდა იყოს...

— სწორედ ეს მეც ვუთხარი... ქურდიც კი დავუძახე...

— მერე რა გითხრა?..

— რასაც ვისაც მოვპარავ, მაშინ დამპარავს აღარ ექმნებაო... მაგრამ შენი ქალის ხმა ხომ ისევ შენ ქალთან არისო...

— ოჰ, ღმერთო, რა ავაზაკი ყოფილა!.. და ამისთანა ავაზაკებს კიდევ აღაპარაკებ?! ხვალვე უბრძანებ: ჩამოართვან სულ-ყველაფერი და თითონ იმას კი ორმოში უკარ თავი!..

— ეთერ, შეილო, შენგან მაგის თქმას არ მოველოდი?!

— შენ თითონ რამდენჯერ მითხარ, სხვა ბატონები აწიოკებენ თავის ყმებს... და შენ კი შენი ყმისაგან ვერ გიყიდნია!..

— ეთერ, მერე რა კარგ საქმეს აკეთებენ ისენი, რომ აწიოკებენ?! და მერე მახარე ყმა არაა... ხელოსანი თავისუფალია!..

— არ ვიცი, ის ვიღაც ოხერი მახარე თავისუფალია, თუ არა?! — ეს კი კარგად ვიცი შენ მიწა წყალზე ცხოვრობს და შენვე გეურჩება... მამავ, უნდა უეჭველად ის... ის რაღაც არის ჩემი იყოს... გთხოვ, გვედრები!..

— კარგი, შეილო, კიდევ, შევეცდები. დილა აღრიანათ ვნახავ და ყოველივე საშუალებას ვიხმარ, გამოვართვა... მაგრამ, ბოლოს და ბოლოს, თუ ხვალ ვერ მოვახერხებ, თითონვე ხვეწნას დაგვიწყებს შევიძინოთ. ხელოსანმა თავისი გაკეთებული ნივთი თუ არ გაყიდა, ვერ იცხოვრებს...

— მაგრამ, მამავ, ჩქარა მინდა!..

— მარტო მაგაშია განსხვავება, რამდენად ჩქარა მოხდება ეს... ვეცდები კია...

— სრულებით სასიამოვნო არაა, სხვას მიჰყიდოს...

— ვის უნდა მიჰყიდოს!..

— ვის და ცოტა მთხოვნელები მოდიან?.. თუ კი გაიგეს ჩემი ხმა იმ „შის ზარშია“ გამომწყვდელი...

— მართალს ამბობ, შეილო, ცოტა შემკრთალმა უბასუხა... უეჭველად ვეცდები როგორმე დავიყოლიო და ჩქარა გამოვართვა...

კაცია ბატონს სამეფოს აღმოსავლეთი მიდამოები ექირა და ამისთვის განაპირა მხარედ ითვლებოდა. კარგა დაშორებული იყო მეფის სამფლობელოზე შუაში რამდენიმე საბატონო იყო, და მგზავრი ფეხს ვერ აუქცევდა ამ საბატონოებს, თუ გელასკენ მიმავალი იყო, ან იმისგან მეფისკენ...

მართალია კაცია და იმისი ქალი ეთერი პირად ვერ იცნობდნენ სეფის-წულ ნადირას, მაგრამ მათ შუა მყოფი მებატონეები ხომ თითქმის ყველა იცნობდა და ნადირა, როცა მამამ გზა დაუღოცა, საგონებელში ჩავარდა, თუ როგორ აეხვია იმათთვის, ან თუ ეს შეუძლებელი იყო, რა მოეჩიხა, რომ თავისი განზრახვა არ გამოემქდავებინა...

ცოტა მოთქირების შემდეგ მოაგონდა თავის ერთგული მონადირე ირემა და მაშინვე მოიხმო.

— ჩემო ირემავე, ჰყოფილხარ ოდესმე კაციას საბატონოში?!

— როგორ არა, დიდებულო სეფე-წულო, ხშირად ვყოფილვარ იმის საბატონოში. ძალიან პურ-მარილიანი კაცია და ყმებისთვის თავდადებული... იმის მომდღურავს ადამიანის შვილს ვერ იპოვი...

— ეგ ძალიან კარგი!.. გააწყვეტინა სიტყვა სეფე-წულმა ირემას... შეგეძლება ისე მატარო, და კაციას სამფლობელოში მიმიყვანო, რო გზაში სხვა მებატონეები არ შეგვხვდნენ?..

— ძნელი იქმნება, თუ შარა გზით ვიარეთ...

— სხვა გზა კი არ მოიპოვება?!

— როგორ არა, მაგრამ ცხენისთვის ცოტა ძნელი სასიარულო იქმნება...

— სიძნელეზე ნუ ჰდარდობ!..

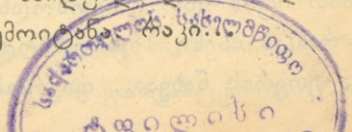
— მაშინ წინ არა უღვას რა... მწყემსების მეტი და ნადირისა ჩვენ არავინ შეგვხვდება...

— კეთილი. ხვალ დალით აღრიანად გავემგზავროთ...

— კეთილი...

— გაფრთხილებ კი, ხვალდგან მე სეფე-წული არა ვარ... ვინმე მებატონე, და არა სეფე-წული... ნამეტნავად კაციას შინა-ყმებთან ფრთხილად იყავი. მართო კაციამ თუ გკითხა ჩემზე რამ, მხოლოდ იმას უთხარი, რომ მე მეფის კარის კაცი ვარ... მეფის სურვილი ასეთია, რადგანაც საიდუმლოდ მომანდო საქმის გამოძიება... იმაზე ერთმა მებატონემ საჩივარი შემოიტანა, რაკი...

— უთუოდ ტყუილად ედავება ის ვილაც...

— მეფეც მაგრე ფიქრობს, და ამისთვის მე მომანდო, რაკი სხვას არც ვიცი... კაცია მე არ მიცნობს, არც სადმე ვუნახივარ... ეს ძალიან აადვილებს მეფის დავალებას... მეფის ნებითვე მხოლოდ შენ გეუბნები ამას, რადგანაც მეფეს შენზე მოვახსენე, ჩემი ერთგულია და სანდოც...

— სეფე-წულო!.. განა ღირსი ვარ მაგ ნდობისა?!

— ეგ ხომ შენ უფრო კარგად უნდა იცოდე!..

— მაშ ხვალ დილა აღრიანად?!

— ჰო, ჩემო ირემავ, ეხლავე შედი საჯინბოში და უთხარი ჩემი სახელით ორი ბედაური დაგვიმზადონ... მერე სამხარეულოში და იქაც ეტყვი, საგძალი დაგვიმზადონ...

— იმდენს რას წავიღებთ, დიდებულო სეფე-წულო, რო სამ დღეს გვეყოს... მით უფრო ჩვენ ვითომ სანადიროდ ვართ წასულები...

— მართალს ამბობ, ირემავ, — მაშ მარტო ღვინო და პური წავიღოთ... დანარჩენზედ ზრუნვა შენ იკისრე...

— წელან მოგახსენე: გზაში მარტო მწყემსები და ნადირი შეგვხვდება მეთქი. მწყემსებთან ყველა ხორავს ვიშოვით, გარდა ღვინისა, და თუ შემთხვევით ნადირის ხორცსაც მივუმატებთ, მაშინ ხომ ჩვენ ბედს ძალლი არ დაჰყუფავს... ჩვენ ხომ მართლა სანადიროდ არ მივდივართ... უნდა ჩქარა ვიაროთ, თორემ გზა დიდია... თუ რიგიანად ვიარეთ, მხოლოდ მესამე დღეს სადილობისას კაციასთან ვიქნებით...

— მაშ მარტო ღვინო წავიღოთ?.. მართალს ამბობ, ჩემო ირემავ, ეგრე იყოს!..

ირემა გამოელამემშვიდობა სეფე-წულს. სეფე-წული კი ეთერზე ფიქრმა გაიტაცა...

ეთერი არ ენახა. ეთერი აგერ ეს რამოდენა ხანია სანატრელად გაუხდა. ხშირად, როცა მარტოკა რჩებოდა თბილ მთვარიან ღამეს მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა და ამ ფიქრებში ეთერი ეხატებოდა აუწერელ სილამაზისა, მომჯადოვებელ ქმნილებად... იქმნება ამაში დამნაშავენი იმისი ტოლ-ამხანაგები იყვნენ, რომლებიც გულწრფელად უამბობდნენ თავიანთ გაწბილებას?!.. ხომ ყოველთვის ეთერისგან უკუგდებული მთხოვნელი მეფეს ესტუმრებოდა და სეფე-წულს უამბობდა თავის თავ-გადასავალს... „არც თუ მაგრე სახარბიელოა... ძალიან თავ-გამოუღებელია...“ დაუმატებდა ხოლმე ზოგიერთა მათგანი... სეფე-წული კი გულიანათ იცინოდა... იცინოდნენ იმასთან ერთად გაწბილებულებიც...

როცა ისენი ჰმორდებოდნენ, მაშინ სულ სხვა გუნებაზე დგებოდა. ენატრებოდა ეთერის ნახვა... ფიქრობდა თუ როგორ ენახა ეთერი... ამ ფიქრმა ისე

შეიპყრო, რო გარშემო სხვას ველარავის ამჩნევდა, იქნება ეთერზედ ჟურნალის მას...

ეთერი იმისთვის იყო მომხიბვლელი, რომ უხილავი იყო... იმაზე მხოლოდ ლაპარაკობდნენ, აქებდნენ... აძაგებდნენ... მაგრამ ყველა მძაგებელი და მაქებარი, თურმე მოხოვნილი იყო, რა სეფეს-წული ირკვევდა... ყველა ესენი ეთერისგან უარყოფილნი იყვნენ... აი, ეს აორკეცებდა იმის სურვილს და თვალს უბლანდავდა...

სხვა ქალები კი მშობლებთან ერთად ხშირი სტუმრები იყვნენ. ის იმათ შორის ტრიალებდა და აღარებდა იმისივე ოცნების ქმნილ ეთერს და არც ერთზე გული არ მისდიოდა... რასაკვირველია, ოცნების ქმნილს ვერც ერთი ხორციელი ვერ შეედრებოდა.

თითქმის განთიადისას ოდნავ მიეღულა, რომ ირემა უკვე კარს მოადგა ორი ბედაურით...

4

ეს მესამე დღე იყო, რაც ბატონი მახარეს ევაჭრება და ვერას გამხდარა. მახარე ყოველთვის ერთსა და იგივე პასუხს აძლევდა: „ფას დაუდებელიაო“. ოქრო-მჭედელსაც აკვირვებდა, თუ მახარე რის იმედით არ აძლევდა ბატონს... საკმარი ლითონი აღარ დაჩაათ, რომ გასასყიდ გასაცვლელი ნივთები დაემზადებინათ და ამით ჯერ-ჯერობით ხელი მოენაცვლათ. ერთხელ კიდევაც ურჩია ოქრო-მჭედელმა მახარეს:

— შვილო, მიეცი ბატონს, თორემ, ვაი, თუ მერე ვინანოთო!..

— საყვარელო მამავ, უპასუხა მახარემ, მირჩევნია ეს ბაგე ისევ ლითონებად დავანაწილო, ვიდრე ჯერ-ჯერობით ვავშორდე... თუ შენი ნებაა, მიეცი, მამავ, მე კი თანხმობას ნუ მათქმევენებ...

— არა, შვილო, უშენოთ რისამე გაცემას ვერ ვიკისრებ ეხლა, მით უმეტეს მაგ ქმნილებისას... და ამის შემდეგ ხმა აღარ ამოუღია ოქრო-მჭედელს. ბატონსაც ესეთივე პასუხი უთხრა ოქრო-მჭედელმა, და იმანაც თავი მიანება ამის შემდეგ. ეხლა მხოლოდ მახარეს-ლა ევაჭრებოდა...

ბატონი პირველ დღესვე ისე გაჯავრდა, რო გადასწყვიტა აღარ შევკაჭრებოდა; მაგრამ ეთერი აღარ უსვენებდა...

აი, მესამე დღეს კიდევ მოვიდა ბატონი; გამოიხმო გარედ მახარე და შარა გზისკენ სწორედ კოშკის პირდაპირ გაიყოლია...

— შვილო, მახარე, ის მაინც მითხარი, რა მიზეზით?! მაშ რისთვის გააკეთე ე „შიშის ხარი“, თუ კი არ გაპყიდდი... ან არ გარდასცვლიდი?!

— ბატონო, ეს მხოლოდ ჩემთვის გავაკეთე... ხმა ისეთი მომხიზლავდა, რომ მინდოდა მაშინვე გამოემწყვედია რაშიმე, რომ მუდამ ჩემთან ყოფილიყო; და, აი, მოვახერხე ეს... ეხლა კი შენ შეუბნები მომეციო... მერე მე რაღა დამრჩება?!. შენ შენი ქალი გყავს თავის ხმით, მე კი მხოლოდ შენი ქალის ხმის მგზავსი ხმა... ცოტა არ იყოს გულ-ახდილად მოუვიდა მახარეს და ამის გამო იმის კილოსაც ნაღვლიანობა დაეტყო.

თითქოს უნდოდა ეთქვას: „შენი ქალი მიყვარს... ის მე არ მიკადრებს... შევძელ იმის მომჯადოვებელი ხმის ოდნავ მიბაძვა... სახსოვრად, სანუგეშებლად ეს მინდა მქონდეს, და ამის ხელიდგან გამოცლაც გინდათო“...

ბატონი ოდნავ მიუხვდა და ჩაფიქრდა...

უეცრივ ორივემ იქით მიიხედეს, საიდგანაც აჩქარებული ცხენების ფეხის ხმა ამ დროს მოისმა, და ორივემ დაინახა იმათკენ მომავალი ორი მხედარი... ცხენები მთლად ქაფში ცურავდნენ.

ბატონი და მახარე გზის პირისკენ მიდგნენ. მხედარნიც მოუახლოვდნენ და მიემშვიდობნენ...

— გეთაყვათ, ბატონი კაცია შინ იქმნება, თუ არა?!

— მიბრძანეთ, თქვენი მორჩილი მონა კაცია თქვენ წინა სდგას!..

— ახ, წამოიძახა ერთმა მხედარმა და სწრაფად გადმოხტა ცხენიდგან და აღვირის ტოტები მეორეს გადუგდო, რომელმაც მიჰბაძა პირველის მოძრაობას და თითქმის პირველი მიწას დაეშო.

— უკაცრავად, ბატონო კაცია, ასე კადნიერად რო მოგმართეთ!!

— რას მიბრძანებთ, ბატონო, უბღლზე ხომ არ გვაწერია ვინა ვართ... შენ კი ძალიან ზრდილობიანად შემოგვეკითხე... მაგრე ზრდილობიანად მეფეც არ შემოგვეკითხებოდა...

— რასა ბრძანებთ, ბატონო კაცია, მეფის კარის-კაცი ვარ და მხოლოდ იმისგან ვისწავლე ზრდილობა.

— მეც მაგას მოგახსენებთ, მეფეც ვერ შემოგვეკითხებოდა მეთქი. ეხლა ვხედავ, თუ მაგრე ზრდილობიანად რად შემომეკითხე; მეფის კარის-კაცი რო არ ჰყოფილიყავი, ვერ მოახერხებდი. მაგრამ რა დროს მაგაზე ლაპარაკია, წამობძანდი... თქვენი ცხენები მოწმობენ ძალიან დაღლილები იქნებით...

— მართალს ამბობ, ბატონო კაცია, ეს მესამე დღეა, რაც უგზო-უკვლოდ მთა-ღრეს მოვედენით და დავედებთ ფარშევანგს... გვინდა ვიპოვოთ...

— განა მეფეს გაუფრინდა ფარშევანგი?!

— არა, ბატონო, მეფეს კი არა, ერთ მებატონეს, რომელსაც მეფე ძალიან პატივსა სცემს და უყვარს კიდევაც. იმის ფარშევანგის შესახებ მოვიდა ცნობა

მეფემ მაშინვე გვიბძანა: მოუნახე ფარშევანგი და ჩააბარეო...

— ბედნიერი ყოფილა ის მებატონე, რომ აგრე ზრუნავს მეფე!..

— ნუ გშურთ, ბატონო, მეფე ყველაზე ზრუნავს... იქმნება შენ უფრო უყვარხარ მეფეს...

— მაინც ფარშევანგისა რა გაიგეთ?..

— რას გავიგებდით!.. ტყუილად ვეხეტიალეთ და შენ საბატონოში რომ გადმოველით შარა გზაზე, გვითხრეს:

„ფარშევანგს გაფრენა სრულებით არ უფიქრნიაო და მშვიდობით იმყოფება ბატონის კოშკშიაო“...

— ხა, ხა, ხა!.. გულიანად გადიხარხარა კაცია, მაშ სულ ტყუილად მოგიბდათ სამ დღეს ტყე-ღრეს სიარული?!

— სულ!.. მერე რა გულის ფანჯალით ყურს ვუგდებდით, იქმნება საიდგანმე შემოგვექმას ფარშევანგის ხმა...

— ვგრძობ, რანაირად უნდა ვფანჯალებოდა გული...

ამ ბასით გააარეს შარა გზა, სასახლის გალავანში შევიდნენ და სასახლის კარს მიადგნენ... მიიბატონა კაცია მტუმარი და ეხლა და მოჰკრა თვალი, რომ ირემა ფეხ და ფეხ მისდევდა იმათ და თან ორ ცხენს მიიყოლიებდა.

— ვეყო, ეს კი სულ გადამავიწყდა... საჩქაროდ უბრძანა ცხენები ჩამოერთმიათ, დაებინავებინად ცხენები და იმისთვისაც ბინა ეჩვენებინათ... კარგა გაუმასპინძლით მაგასო!.. დაუმატა ბატონმა.

5

როცა ბატონმა მახარე გამოიყვანა გარედ და კოშკის პირდაპირ შარა გზაზე დაუწყო ლაპარაკი, ეთერი ამ დროს მალვით გამოიქცირებოდა და უნდოდა ბასის დროს გამოეცნო მახარის და მამის სახის გამომეტყველებით შედეგი. ისე მოუთმენლად ელოდა „შიშის ხარის“ შეძენას, რომ მამის დაბრუნებას ველარ უცდიდა გულ-გრძილად. მით უფრო მამამ უთხრა: „დღეს უკანასკნელად შეგეკითხები ი ბაღს. თუ დღესაც ვერას გავხვდი, ჩემო ეთერ, უარს ვამბობ იმასთან ვაქრობაზე“...

აი ამისთვის ამოეფარა სარკმლის პირას და თვალ-ყურს ადევნებდა იმათ. დღეს პირველად ნახა მახარე.. ღმერთო, რანაირად არა ჰგავს იმათ, რომლებიც მოდიან და თხოულობენ ეთერს!.. ამის მგზავსი არა უნახავს რა!.. ნამეტნავად როცა იმის მამას რაღაცას ეუბნებოდა, ოჰ, რანაირი ძლიერი სახის და თვალის გამომეტყველება ჰქონდა?!. აკი იმისი მამაც ჩაფიქრდა!.. „ნეტა რა უთხრა ისეთი?!“ გაიფიქრა ეთერმა...

რა საშინლად ეწყინა, როდესაც ორი მხედარი წინ აეთვარა და მახარეს ცეცხლით
ღარ ჰხედავდა...

„ეს ვილაც ახალი მთხოვნელი მოვიდა“!.. გაიფიქრა ეთერმა და მაშინვე
გარდასწყვიტა: „უნახავად გავისტუმრებ... მერე რას ჰგავს... გაუთლელ შორვეს“...
მერე რა ესამოვნა, როცა იმისი მამა და ის ვილაც თვალს მოჰშორდნენ და
იმის თვალ წინ მხოლოდ მახარე იდგა ნაღვლიანი და იმათკენ გაიციქრებოდა...
შემდეგ დაინახა, როგორ ამოიოხრა, თითქმის გული თან ამოაყოლა ამ ოხვრას
და თვალები იმის სარკმელს მიაპყრო... ჟრუანტელმა აიტანა ეთერი... ტანი
შეუსველდა... რა ძლიერი გამომეტყველება ჰქონდა მახარეს თვალებს, რო ეთერს
მუხლები ჩაუკეცა...

— შეილო ეთერ, რატომ მაგრე ჩამჯდარხარ?!. შეეკითხა მამა, როცა ეთერ-
თან შემოვიდა და ასეთი სურათი დაინახა...

ეთერმა ძლივას გონება მოიკრიფა... ზღაზნით წარმოსდგა და მამას ნა-
ღვლიანი თვალებით შეეკითხა:

— მამავ, რა გითხრა?..

— ვინ?

— ახალმა ოქრო-მქედელმა!

— შეილო, როგორც გითხარ, იმას აღარ შეევეჯკრები... მგონია, სულელს
შეჰყვარებიხარ და ის შენი ხმა თავისთვის გაუკეთებია!..

— ეგ შეუძლებელია! განა არ იცის ჩვენ შორის რა დიდი განსხვავებაა?!.

— რო იცის, აკი იმისთვის შენ ხმას იჭერს და ამწყვდევს რაღაც „ზარში“...
მაგრამ ამას თავი დავანებოთ... დრო მივსცეთ მახარეს და თითონვე მოგვიტანს
და შემოგვეხვეწება იმის ნახევარ ფასშიაც, რასაც ეხლა ვაძლევთ... მამისამ მით-
ხრა, სამუშავო ლითონი თითქმის აღარ დარჩენიათ... ახლა კი სასიამოვნო ამბავი
უნდა გითხრა: ეს არის ეხლა გვეწვია...

— ვილაც კიდევ ჩემი მთხოვნელი?!. იმედია, მეფის შვილი არ არის...

— ოჰ, შეილო, შენ ძალიან მაღლა ასწიე... მერე კიდევ მთხოვნელი არ
არის. როგორც ეტყობა, ცოლიანი უნდა იყვეს...

— მაშ ვინ არის?..

— მეფის კარის კაცი...

— რისთვის მოსულა?!.

— შემთხვევით... მეფეს გაუგზავნია გაშინაურებულ ფარშევანგის საძებნე-
ლად, რომელიც ვილაც მეფის საყვარელ ბატონისათვის გაუფრთხვიათ, და ბევრი
ხეტიალის შემდეგ საჩემოში შემოსულა... ხვალვე უკან წასვლას აპირობს...

— მერე ფარშევანგი უპოვია?..

— არა, რადგანაც ფარშევანგს გაფრენა არც კი უფიქრია... საჩემო... როგორც ვადმოსულა, მაშინ გაუგია... ეხლა დღეს ჩვენთან დარჩენას აპირობს და დილაზე კი წავა...

— მერე მე რა?!. მგონი, რალაც მოქორებულია ეგ ამბავი... მოუგონია, მხოლოდ იმისთვის, რო მნახოს და თუ მოვეწონე, მითხოვოს...

— შეილო, როდის აქეთ არის ეგეთი ბრძენი გაჰხდი?!. აკი ვითხარი, ცოლიანი უნდა იყოს მეთქი... მერე ზედ ეტყობა, რომ მართლა ღრე-ტყეში უვლიათ საძებნელად...

— მართლა კი მეფის კარის კაცია?!.

— ეგაც ეტყობა... ეგრე ზრდილობიანი და თავაზიანი სხვა არ იქნება, თუ არ მეფის კარის კაცი...

— მაშ კარგი!.. ვეცდები თავაზიანობაში არ ჩამოვრჩე...

— მაშ წავიდეთ, შეილო, სადილობა... მერე ნამგზავრია...

— ეხლავე მოვალ, მამავ, სადილი ხომ მზად არის?!.

— ჩემო კარგო, როდის არ ყოფილა მზათ?!.

— მაშ კარგი...

ეთერმა გაისწორა ტანისამოსი, როცა მამა გავიდა ოთახიდან, მახარესგან გაკეთებული ქინძისთავი გაიკეთა და წავიდა დარბაზისკენ, სადაც სტუმარი იყო...

ეთერი შევიდა თუ არა, სტუმარი ფეხზე წამოიჭრა, წამს დაიბნა... ისეთი ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა ეთერის სიმშვენიერემ...

ეთერი მიემშვიდობა... კეთილი იყოს შენი მობრძანება, ბატონო!..

— ოხ, დედოფალი!.. წამოიძახა სეფე-წულმა, როდესაც ეთერის მიმშვიდობიანობაზე გონს მოვიდა.

— ოჰ, ბატონო, შეგცდა!.. დედოფლის წინ არ სდგებარ... გეტყობა, სასახლეში დასჩვეულხარ ეგრე მიგებებას!..

— იქმნება ენამ მიყივლა!.. ხუმრობაზე გადავიდა სეფე-წული. შეეშინდა, არ გამომამყლავნონო...

— ენის ყვილი, მამლის ყვილს წააგავს... ხშირად უდრო-უდროდ ყვიის, რაც განთიადს არ მოასწავებს...

— ერიჰა, ჩემო კარგო, წამოიძახა კაცია ბატონმა: მშიერ კაცს ყვილით არ ჰკვებავენ!..

— ბოდიშს ვიხდი, ბატონო, მიჰმართა ეთერმა სტუმარს: მამა მართალს ამბობს... მობძანდი!.. და წინ გაუძღვა..

სეფე-წული უკან მიჰყვა აღტაცებული ეთერის სხეულის რხევით, თან ჯავრი მოსდიოდა, რომ ეთერის სამოსი ისე ანაოკებილი იყო, რაც იმის კუნთების მოძრაობას ჰვარავდა...

სადილიდ, რა გინდა სულო და გულო, რო არ მოეტანათ... დიდ ხანს გაგრძელდა სადილი. სეფე-წული და ეთერი ერთმანეთს უფრო გაუთამამდნენ... ნამეტნავად ეთერი დაწვრილებით ჰკითხავდა მეფის ცხოვრებაზე: როდის წვება, როდის სადილობს, როდის მეფობს და ბევრ სხვა რამეზე ეკითხებოდა მეფის ცხოვრებაზე. ბოლოს გაკვრით ჰკითხა სეფე-წულზე, თუ ის როგორიაო და ან რას აპირობსო...

— რა უნდა დააპიროს?.. მეფემ უთხრა: შეილო, ჩქარა ცოლი შეირთე, რო ტახტი დაგილოცოვო...

— მერე რატომ არ შეირთავს ცოლს?... ცოტა შემკრთალის კილოთი შეეკითხა ეთერი... ან იქნება უკვე შერჩეული ჰყავს და მართლაც ჩქარა შეირთავს!..

ეთერი გულის ფანცქალით მოელოდა პასუხს, მაგრამ ცდილობდა სახის გამომეტყველებას არ გამოემჟღავნებინა იმის სულის კვეთება...

— არა მგონია, ჰყვანდეს ამორჩეული, რადგანაც ამის წინათ ქალთა კონა გარს ეხვეოდა, და, როცა ეს კონა გაიფანტა, წამოიძახა არც ერთს იმათგანს არ უღდება ჩემი გულიო...

— მერე შენთანა სთქვა ეგ მაგ ლექსით? .

— როგორც ეხლა მე შენ წინ ვამბობ...

— უჰ, რა წუნია ყოფილა!.. სიცილით წამოიძახა ეთერმა და იმედი მოეცა... ამავე დროს „შიშის ზარი“ წამოუდგა თვალწინ და იმისი გამკეთებელი მახარე თავის ნაღვლიანის თვალებით.

„შიშის ზარის“ შეძენის საშინელმა სურვილმა შეიპყრო. თითქოს იმის გადედოფლება მხოლოდ ამ ნივთის წყალობით შეიძლებოდა... „თუ კი ის ჩემ ხელთ არ იქნება, რა უპირატესობა მექმნება სხვა ქალების წინ, თუ კი ისეთი წუნიაა...“

— წუნია კი არა, ცოტა სიჩუმის შემდეგ წარმოსთქვა სეფე-წულმა, ბედს ელის... და იმედია ბედიც მალე კარს მიაღდება...

— რატომ გგონია?!

— ბატონო კაცია, მეფე თქვენზე ცოტათი გამწყარალია!.. თითქოს ეთერის შეკითხვა ვერ გაიგონაო, ბატონ კაციას გამოელაპარაკა.

— ჩემზე?!. გაკვირვებით შეეკითხა კაცია.

— ეთერიც სმენად გარდიქცა, და ფერი ეცვალა.

— დიახ, დიახ შენზე... სწორედ წინა დღეს გვქონდა შენზე ლაპარაკი და...

— რაზე მოვგონებივარ?!. დუთის მაღლით არ ვაწუხებ, კარს არ ვუიტილახებ... ვცხოვრობ ჩემთვის, რო მეფე არ შევაწუხო მეტეი და, რა მესმის გი-

წყრებო!.. უთუოდ ცუდი ენა ამოძრავებულა ჩემ წინააღმდეგ მეფის წინააღმდეგ.

— დაშვილდი, კაცია ბატონო, არავის ცუდი ენა არ ამოძრავებულა შენ წინააღმდეგ. პირიქით, ყოველთვის შენზე კარგი ხმები მოდის და, აი, სწორედ ეს სწყინს მეფეს და ამბობს: „ერთად-ერთი კარგი მებატონე მყავს და სწორედ ის ერთხელაც არ მეწვევა, რო გული გადავყალოვო“...

— მართალს ამბობს ბატონი...

— ნადირა მქვიან!..

— მგონი სეფე-წულსაც ნადირა ჰქვიან.

— სენიები გახლავართ!

— მართალს ამბობს ბატონი ნადირა მეთქი, მამავ!.. რაც თავი მახსოვს, ერთხელაც არა ჰხლებიხარ მეფეს... აი, ადექ, და ხვალვე გამგზავრე მეფისკენ და ბოდიში მოუხადე...

— მეფესთან არ მივდიოდი, რო არ შემეწუხებინა, და თურმე ეს დანაშაულად მეთვლება... მაშ, თუ ვგრეა, ეთერის თქმისა არ იყოს, ხვალვე გავგზავრები...

— ძალიან აჩქარებული იქნება მართო შენი გამგზავრება, ბატონო კაცია!... მეფეს უეჭველია ძალიან გაუხარდება, მაგრამ ამავე დროს ეწყინება კიდევაც...

— რისთვის?

ეთერმა აღარ იცოდა, რა გაეფიქრნა...

— უთუოდ არც კი იცი, ბატონო კაცია, რო მეფეს ჰყავს საყვარელი ასული მარეხი, რომელიც სულთა-მხუთავივით თავს ადგას და უეჭველად პირველად სტუმარს ერთსა და იმავს ჰკითხავს, რასაკვირველია, სტუმარი თუ ხნიერია: ასული გყავს?... მაშ რატომ არ მოიყვანე?!.. შენ კარგი მამა არა ჰყოფილხარ... მეფევ, ამ კაცს სახლში ნულარ შემოუშვებ...

— უჰ, რა ავი რამ ყოფილა?!.. წამოიძახა ეთერმა...

— არა, ავი კი არა, ძალიან გულკეთილია და გულკეთილობით მოსდის ეს... კარგად ვიცი იმისი ხასიათი... იმას ჰგონია, ქალებს განგებ შინ ამწყვდევენ და არსად არ მიჰყავთო...

— მაშ, შეილო ეთერ, შენც წამოსვლა მოგიხდება!..

— ჯერ ვერას გეტყვი... ვშიშობ, სხვანაირად არ იფიქრონ...

— რას მიბძანებ, ბატონო, ვის შეუძლიან სხვანაირად ფიქრი...

— სასახლეში მარეხის და მეფის მეტი რო არავინ იყოს, მაშინ სიხარულით დავეთანხმდებოდი წასვლას, მაგრამ იქ სეფე-წულიც არის, რომელიც, როგორც შენა სთქვი, საცოლეს ძებნაშიაო... დამშვიდებით წარმოსთქვა ეთერმა: ვაი, თუ სთქვას: ქალთა კონას ერთი ქალიც მიემატა, რომელსაც სახელად ეთერი ჰქვიანო

და ისიც იძულებული ვიყავ გამებნიაო!... არას დროს!... არას დროს ამისთანა საქმეს არ ვიკისრებ...

სეფე-წული წამს შეწუხდა. იფიქრა საქმე წაეაგეო... ისე ვერ მოვახერხებ, როგორც მინდოდაო, და ეხლა ერთად ერთი გზა დარჩენიდა, გამოემეტლავნებინათავისა თავი და ეთერი ცოლად ეთხოვნა... მაგრამ, გაიფიქრა, რო უარი მითხრასო!... შეკრთა... უეცრივ თავში გაუელვა ერთმა მოსაზრებამ და სწრაფად წარმოსთქვა:

— ტყუილად გეფიქრებთ ეგ... სეფე-წული, თუ შენ არ მოისურვებ, არ გეჩვენება... ამის თავდები მე ვიქნები. მე კი ხომ ნება მექმნება დრო გამოშვებით შენ და მარეხთან შემოვიდე, ან კიდევ სადილობის დროს თქვენთან ვისადილო?! —

— ოოო, რა საკვირველია, თუ წასვლა გადავწყვიტე!

— რაღა გიშლის ხელს?!

— ბევრი რამ!... ეთერი ოცნებამ გაიტაცა... „შიშის ზარი“ ხელთ უჭირავს... ერთად მდერიან... სეფე-წულს ესმის ეს მდერა... იმას აკრძალული აქვს ეთერის ნახვა... ველარ ითმენს... შემოვარდება და იმის წინ ემხოზა... „ალარ შემიძლიან... გვედრები, მომხიბვლელი, დედოფლად გაჰხდე...“

სეფე-წული შესცქეროდა ეთერის აღზნებულ სახეს და თითქმის ეთერის ოცნების გამართლება მოიწადინა... მაგრამ თავი შეიმაგრა და ოღნავ წაილულლულა:

— რა ბევრი რამ?!..

გამოერკვია ეთერი... „შიშის ზარი“ თვალწინ დაუდგა... მახარეც თავის თვალებით... ტანში ჟრუანტელობა დაურბინა...

— მაინც ამ წამს ვერ გარდავსწყვეტ წასვლას... დილაზედ იქნება გითხრათ...

— შვილო ეთერ, რაღა დილაზე, ეხლავე მითხარ და სამხადისს შევუდგები...

— მართალს ბრძანებს ბატონი კაცია, დილაზე ერთად წავალთ...

— არ შემიძლიან... მხოლოდ დილაზე გეტყვით, თუ როდის შემეძლება...

— მაშ შენ პასუხს მოვუცდი, თუმცა გადაწყვეტილი მქონდა დილაზე მამლიყივილისას წავსულიყავი. .

— ეგ შენი ნებაა... ეხლა კი, მაპატიეთ, და დილამდის გამოგემშვიდობებით...

— იმედია, დილაზე „ჰო“ იქნება პასუხად...

— შეიძლება.

„შიშის ზარი“ და „დედოფლობა“ ისე გადაიხლართნენ ერთმანეთში ეთერის გონებაში, რომ ველარ ითმენდა ბოლომდის განეგრძო სტუმართან ბაასი... აკი მაინც ვერ მესძლო და გამოემშვიდობა... თავში ერთი აზრი უტრიალებდა: „სე-

ფე-წული წუნიაა... ეთერი ხელ-ცარიელი ვერას გააწყობდა... მაშასადამე ხელთ
უნდა ჰქონდეს ისეთი თილისმა, რომელიც სეფე-წულს ქედს მოახრევენებს, „ამ
თილისმას კი „შიშის ზარში“ ჰხედავდა; მაგრამ როგორ შეიძინოს?!..

რადაც უნდა დაუჯდეს შეძენა აუცილებელია, თუ კი დედოფლობა უნდა...
დედოფლობა კი... უჰ... სიგიჟემდის მიდის...

მამამ ვერა გააწყო რა, და ეხლა თითონ უნდა შეეცადოს...

ეთერი გამოემშვიდობა თუ არა თავს კოშკს მიაშურა, რო თავის ოთახში
მოეფიქრნა, რა გზას დასდგომოდა... შევიდა თუ არა კოშკში, მაშინვე ფარულ-
მა კარმა მიიპყრო იმისი თვალი; კოშკის ძირის სართულის კედელში შეუმჩნევლად
დატანებული იყო... ამ კარის არსებობა არავინ იცოდა, გარდა კაცია ბატონისა,
ეთერისა და გალისა...

ამ კარით სარგებლობდნენ კაციას წინაპრები, როდესაც მტერი გარს შემო-
ერთყმოდა და ჰლამობდა აღებას, რადგანაც ეგონა ციხის წყალი არ ექნებოდათ,
რაკი ციხის წყაროს სათავეს ჩაჰშლიდნენ და წყალს მოწყვეტდნენ... მაგრამ ამა-
ოდ... ციხეში უწყლოობით არავინ შეწუხებულა. ეს კარი ჰფარავდა გვირაბს,
რომელსაც მდინარის მიუვალ ნაპირამდის გაჰყვანდა კაცი... აქედგან შემოჰქონ-
დათ წყალი და სხვა სანოვაგეც. ხშირად ამ გზითვე მემარნი გადიოდნენ; ღამე
უეცრივ თავს ესხმოდნენ და გულ-გახეთქილი მტერი, თუკი ვინმე ცოცხალი გა-
დაურჩებოდათ, უგზო უკვლოდ გარბოდა...

მდინარის ისეთ ნაპირას გადიოდა, სადაც გარეშე ადამიანის ფეხი ვერ მოჰ-
ხვდებოდა და ვერც მიუდგებოდა ვერც დღე და ვერც ღამე... ცოტა ქვევით კი-
დის პატარა ველზე განმარტოვებით ვერხვი მედიდურად იყო ამართული და გაიც-
ცქირებოდა ქვევით, თითქოს თვალყურს ადევნებს მხიარულად მჩქეფავ მომღე-
რალ მდინარეს...

რამდერჯერ ეთერი და გალია გვირაბით გამოდიოდნენ მდინარის პირას,
ბანაობდნენ მდინარეში და შემდეგ ამ ვერხვის ქვეშ სიცხეში მოუსვენიათ...

მდინარის ნაპირი და ვერხვი გვირაბით ახლოს იყო, მაგრამ კოშკიდგან ისე
გზით კარგა მოშორებით იყო, რადგანაც რამდენიმე გორაკები უნდა გადევლო,
რო მდინარის პირას მისულიყო... აქიდგან კი ოღნავ მოსჩანდა ვერხვი, რომელ-
საც არავინ ყურადღებას არ მიაქცევდა, რადგანაც ის აქიდგან მთაზე შეფენილ
ტყეს უერთდებოდა, და ვერ წარმოიდგენდა, თუ ამ ვერხვს დაუჭერია წარმ-
ტაცი მიდამო...

არც ადვილი იყო იმ ვერხვამდის მისვლა... კიბე-კიბე კლდეზე უნდა ბობ-
ლით აჰსულიყავი, რო გენახა ის მიდამო...

და არც არავინ ადიოდა იქ, და ვერხვზე წარმოადგენაც არ ჰქონდათ...

სწორედ ეს ობლად მდგომი ვერხვი წარმოუდგა ეთერს, როდესაც კარი დანახა და მაშინვე ყველაფერი გაითვალისწინა... „ეთერმა ამაღამ მახარე თავის „შიშის ზარით“ უნდა ინახულოს იმ ვერხვის ძირას“... სხვაგან შეუძლებელია...

კაცია ბატონს არ დასჭირებია ამ ხვრელით სარგებლობა, რაც მამის შემდეგ საბატონოს ბრძანებელი გახდა, სამაგიეროთ ეთერი და გაღია თითქმის ყოველდღე სარგებლობდნენ ზაფხულობით და მთელი საათობით მდინარეში ბანაობდნენ...

ეთერმა მაშინვე მახარესთან გაგზავნა გაღია და დაავალა, ყველაფერი საიდუმლოდ ეთქვა: „მთვარის ამოსვლისას მდინარის პირას იდგეს თავისი „შიშის ზარით“ და მაშინ ეთერი თითონ გასწავლის, როგორ მიხვიდე იმასთან“...

გაღიამ ჩქარა შეუსრულა წადილი ეთერს... ყველაფერი მახარეს შეატყობინა და შემდეგ კი ეთერისავე განკარგულებით საუცხოვო ნამცხვარი და სამწვადე გვირაბით ვერხვის ქვეშ დააწყეს... გაიტანეს კიდევ დოკებით შესანიშნავი ღვინო... ეთერი თანდათან თავის განზრახვის ბაღეში ებმოდა, ფრთებს ისხავდა, საღდაც, ჯერ სულ უხილავ სამეფოსკენ მიჰქანავდა... წამს სახეზედ სიამოვნების აღმული უკრთოდა, წამს კი შიშისა და კრძალვისა...

— გაღია, ამაღამ, არ ვიცი, რა მომელის... ამას კი გადაწყვეტილებით გეტყვი: ის „შიშის ზარი“ ჩემი უნდა იყოს და იქნება კიდევაც!..

— იცი, ჩემო კარგო ეთერ, რას გეტყვი?..

— როგორ არ ვიცი!.. „მაკვირვებს შენი საქციელი... გირჩევ ყველაფერს თავი მიანებოვო“!.. არა, ჩემო გაღი?! შეეკითხა ეთერი და გადიკისკასა...

— სწორედ მაგას გირჩევ... მერწმუნე, თავი რო მიანებო, ის ემჯობინება!..

— არა, ჩემო გაღი, შენი რჩევა თავს არ მომდის... მარტო ამას გთხოვ: ცოტა ბანგი მიშოვო... არა მგონია დამჭირდეს, მაგრამ ყოველივე შემთხვევისათვის კარგია ხელთ მქონდეს.

— ეთერ, განა უმაგისობა არ იქნება?!.

— აკო გეუბნები, ყოველივე შემთხვევისათვის!..

— კარგი, მაგრამ არა სჯობია ისევ ბატონი მამა მოელაპარაკოს და...

— ეხლა უკვე გვიან არის... წელანვე ეგ უნდა გერჩია, ვიდრე მახარეს მოელაპარაკებოდი... ეხლა რასაც გთხოვ, ის უნდა ასრულო...

— ეთერ, არ მეგონა წელან...

— ნურც ეხლა გეგონება... ვეცდები ოქრო-ვერცხლით შევძინო... შევაძლებ თან წავიღებ. ვგონებ დავითანხმო... მხოლოდ მაშინ ჩავუტრევ ღვინოში... ოღონდ რო მიეძინება, „შიშის ზარს“ წამოვიღებ... მამამ მითხრა მძიმე არ არის. ოქრო-ვერცხლს კი ჯიბეში დავუტოვებ...

- თუ მაგრე მოიქცევი, მაშინ შეიძლება ..
 — შენ კი ჩემ დაბრუნებამდის, თუ მამამ, ვინიცობაა, მომიკითხა, უთხარ:
 „სსძინავს“!..
 — უეჭველად!..

7

მახარე გამოურკვეველ მდგომარეობაში ჩავარდა, როცა გადიამ ცალკე გაიხმო და ეთერის სურვილი გაუცხადა... ვერ წარმოედგინა, თუ ეთერი მარტო-მარტო პირი-პირ შეჭვდებოდა მახარეს და იმღერებდა... ეს ძილის დროსაც არ ესიზმრებოდა, თუმცა სიზმარი ყოვლად შემძლებელია: კუტს ფეხს აადგმევინებს, ბრმას თვალს აუხელს და მუნჯის ენას აამეტყველებს...

„მაგრამ ეს ხომ სიზმარი არ არის?!..“ გაიფიქრა მახარემ და თვალები მოიფშვინა...

არა, არა სძინავს... ჯერ ხომ არ დაუძინია, რაც ბატონი „ბაგეს“ სთხოვდა, და უარი უთხრა... მერე ვიღაცები ცხენებით მოვიდნენ... ბატონი და ისენი გალავანში შევიდნენ... ის კი საოქრო-მქედლოში დაბრუნდა... მამასთან ერთად ისაღილა... მერე სამხარცი ერთად ჭამეს... არ დაუძინია... და, აი, ეთერის გადია ელაპარაკა... ეთერის სურვილი გარდასცა...

„...ეთერი ჩემთან ერთად მდინარის პირას და“... ველარა დაუმატა რა, რადგანაც ეს დაუჯერებელი იყო.

მაინც გუნებაში ოდნავად ემზადებოდა იქ წასასვლელად... თავის ქმნილ „ბაგეს“ რამდენჯერმე გადაჰხედა და უნებურად წამოიძახა:

„ნუ თუ, ჩემო ბაგე, გაიმარჯვე“?!.

— რაო, შვილო მახარე?!.

— არა მითქვამს რა?!.

— როგორ არა, „ნუ თუ, ჩემო ბაგე, გაიმარჯვეო!“.. მკაფიოდ მომესმა შენი სიტყვები...

— ეგ სიტყვები ჩემი ნაფიქრებია, მაგრამ არ მეგონა, თუ სიტყვებში გამოვხატე... მეგონა გავიფიქრე...

— არა, ხმამაღლივ სთქვი, თორემ, აბა, როგორ შემოგეკითხებოდი...

— რა ვიცი, ბატონი ისე ჩამომციებია, რო ალარ ვიცი, როგორ მოვიქცე?!.. აგერ, წელან რო აქედგან გამიხმო, ბატონის ასულის გადია იყო... ისიც ჩამოცივდა ბატონის ასულის მხრივ...

— ჩემი აზრი იცი, შვილო, და კიდევ გიმეორებ: სჯობია მისცე... და თუ-

კი მაგრე გენატრება მაგისი ეგრე ყოფნა, შენ ხელთ არ არის?!.. იმოღენა სურს გაძღვეს ბატონი, რო ხუთი მაგისთანა შეგიძლიან გაიკეთო...

— მართლს ამბობ, მამავ!.. ამაღამ კიდევ ვიფიქრებ!..

ამ დასკვნით გათავდა მახარისა და ოქრო-მჭედლის საუბარი... ცოტა კიდევ იმუშავეს და კიდევაც შემოაღამდათ...

ოქრო-მჭედელი შინ წავიდა და მახარე თავის აღფლავებულ გონება-გულით საოქრო-მჭედლოში დასტოვა...

„ეს ღამე რას გიქადის მახარე?!“ რამდენჯერმე დაეკითხა მახარე თავის თავს, როცა მარტოკა დარჩა, და კოშკის სარკმელს თვალი მიაპყრო. ძნელი გამოსაცნობი იყო მახარისთვის, თუ ეს ღამე რას უმზადებდა...

იცოდა მხოლოდ, რომ ეთერმა დაიბარა მდინარის პირას... ეთერის ეს სურვილი იმისთვის კანონი იყო. უეჭველად წავა, მაგრამ შემდეგ რა იქმნება, რა მოხდება?!.. ეს საკითხი უღრღნიდა ტვინს, და პასუხი კი ვერ მიეცა.

წამს წარმოუდგებოდა თვალწინ ეთერი, ბროლისგან გამოკვეთილი ეთერი, რომელიც იმის „ბაგეს“ ხელს ავლებს და მიაქვს... მახარე სდგას და ხმა ვერ ამოუღია... იმას უკან მისდევს იმისი გულიც: ფულურო მახარე, უგულო მახარე რჩება მდინარის პირას... ადგილიდგან ველარ იძვრის... წამს კიდევ სულ საოცნებო ბადეში ეხვევა და ეთერთან ერთათ დანაფარდობს კიდით კიდემდის, და ეთერის ხმა და „ბაგისა“ აუწყებენ ქვეყანას მახარეს ნეტარებას...

თან მახარე სარკმელს თვალს არ აშორებს. იქ სანუგეშო არა მოსჩანსა რა... ერთხელაც არ გაიღო სარკმელი... ეს რის ნიშანია?!..

„თუ კი მე—ფიქრობს მახარე—თვალს ვერ ვაშორებ იმის სარკმელს... მინდა ნიშანი რამ მივიღო, ნუ თუ ეთერი, თუკი ჩემი ნახვა უნდა, ნუ თუ სურვილი არ აქვს გაიგოს, თუ მე რას ვაკეთებ?!...“

მახარე თავის სულის კვეთების მიხედვით ჰზომავდა ეთერის გრძნობას, აზრს და ამისთვის გაუგებარი იყო... მერე სრულებით გამოუცდელი და გულუბყვილო... ვერ წარმოედგინა მახარეს სხვა გარემოება...

ეთერიც გამოუცდელი იყო, ისაც ისეთივე ახალგაზრდა, როგორც მახარე და ამისთვის ვერ წარმოედგინა, თუ მახარე ასე ეწვალებოდა...

ეთერს ერთი აზრი ასულდგმულებდა, „შიშის ზარი ჩაეგდო ხელში და ამით სეფე წულზე ძლიერი შთაბეჭდილება მოეხდინა, რათა გადედოფლებულიყო“... მახარე კი სულ სხვა აზრისა იყო ამ შემთხვევაში...

„... რაკი ეთერმა შეხვედრა მთხოვა, მაშასადამე პირად მე ვუნდივარო,“ და ამის გამო ჯავრობდა და ვერ აეჩინა ასეთი დაუდევრობა ეთერისა...

ეთერი და მახარე ელტვოდნენ ერთმანეთის შეხვედრას სულ სხვა და სხვა

მიზნით. ეთერი აჩქარებდა გადას ყველაფერი რიგზე დაეწყო და მთავარი მახარის შესახებდრად, მახარე კადევ ცას, რათა, რაკი სარკმლიდგან არავითარი ნიშანი ვერ მიელო, ჩქარა ამოეშო მთვარე...

8

ჰჩქეფს, ქუხს მდინარე... არე მარე ბანს აძლევს... იღუმლად მოსთქვამს თავის მრავალ-წლოვანების ამბავს... გულწრფელად, გულღიათ გეუბნება თავის წარსულს, არ ჰმაღავს არც ერთ თავის განვლილ ცხოვრების ნაბიჯს... ავერ გეუბნება, როგორ მთის გულიდგან წვეთათ გამოიცრემლა, შემდეგ როგორ ცრემლი ნაკადულად იქცა, ახმაურდა, როგორ აგეთივე ცრემლ-ნაკადულები ერთბაშად შეხვდნენ, შეერთდნენ და ძლიერი ძარღვი ჩაქსელეს, ჩახრამეს, სძლიეს თანდათანობით წინ ჩაჩხირულ ბეჭობებს და ეხლა ლალის გზით მიექანებოან სიმღერით... იმასაც კი მოგვითხრობენ, თუ დრო გამოშვებით ამღვრევენ და დახშობას უპირობენ იმათ შემოსული ღვარები, როგორ სულს უმწარებენ და სუნქვას უხუთავენ, მაგრამ ყოველთვის ანკარა ცრემლი, როგორ გამარჯვებული გამოდის და შემოსულს სწმენდავს და ქვევით ისტუმრებს...

მახარეს ეს მოთხრობა ამ წამს არ ესმის. ის მხოლოდ ეთერით არის შებოქილი და იმაზე ოცნებობს. ის დიდი ხანია მდინარის პირას მოვიდა, ერთ ნარცალ კუნძუზე ჩამოჯდა, თავისი ქმნილება „ბაგე“ გვერდით მოიდვა და მთვარის ამოსვლის ლოდინში იყო...

რა ნელის ნაბიჯით მიდის დრო?! კუს ფეხი მოჰბმია დროს... მახარე ჯერ ათვლიერებდა არე მარეს. ბნელოდა, მაგრამ თვალი უჭრიდა. მიდამოს მოხაზულობა მკვეთრად თავის სიდიადით ეკუმშვოდა თვალ წინ... ცდილობდა ამოეცნო, თუ ეთერი მიდამოს რომელ ნაკეციდან ამოქანდაკდებოდა... ან იქნება ეთერი მთვარეს ამოჰყვებს?!

„ჰო... ჰო... ჰო!..“ ემოწმებოდა მდინარე. „ჰო, მთვარეს ამოჰყვებს, თორემ სხვანაირად როგორ გაჩნდება ეთერი აქ!..“ გაიფიქრა მახარემაც... და მიიხედა სამხრეთისკენ...

ცას კოტა შუქი შეჰპარვოდა. ამის დამნახველს შეკუმშვილი გული ოდნავ მოეფონა. სულ რამოდენიმე წუთიც და სამხრეთის მთის მწვერვალს მთვარე მნათობ გვირგვინად თავს მოექცა...

— ააა უუუ!... შემოესმა მახარეს სულ წინააღმდეგ ნხრიდგან ნაცნობი ხმა.

გული აუკანკალდა, კანკალით ფეხზე წამოიქრა და ჩრდილოეთისკენ პირი იბრუნა...

რას ჰხედავს?!

კლდის ნაპრაღის პირას ამართულა თეთრი სამოსით ვინმე ასული... მთვარე ეალერსება ასულს. ასულა კიდევ მთვარეს... აგერ ასულმა მკლავები მთვარისკენ გაიშვირა, ოღნავ წინ წამოიხარა, თითქოს მთვარესთან შესაერთებლად გასრიალებას აპირებდო. მახარეს ფერი კიდევაც ეცვალა.

— მაღლობას გწირავ, ჰოი, მნათობო, რაკი ჩემი გოდება შეისმინე და სურვილი ჩემი იმას აცნობე!.. შემოსძახე ზევით ასულმა.

მახარე ჯერ ვერ გამოერკვია. ნაცნობი ხმა იყო, მაგრამ კილო კი, ნაღვლიანის მაგვარად, რალაც დიდებული... თითქოს მხიარული...

მახარე ჩრდილში იდგა და ამისთვის ზემოდგან ვერ ჰხედავდა ასული.

მახარემ ხმა მკაფიოდ გაარკვია.. ის ეთერისა იყო... აიღო თავისი „ბაგე“ და ხმა შეუწყო, როცა ეთერმა მეორე მუხლი დაიწყო:

„დღეს აქ ველოდი, გადის ვავაღე...“ ახმაურდა „ბაგეც“ მახარეს ხელში და...

— ხა, ხა, ხა, ხა!.. გადისარხარა ეთერმა, რაკი თავის მეორე ხმა აედევნა, და წამოიძახა საჩქაროდ: მახარე, რას დაჰმალულხარ, თავი იჩინე?! ეხლა ვეღარ დაძემალები, გიპოვე!.. კლდის ძირას ჩრდილს შეჰფარვისხარ... ამოდი ჩემთან!..

— მშვენიერო მოჩვენებავ, კი არ გემალეები, გეძებ!.. მაგრამ როგორ მოგიახლოვდე, არ ვიცი... კოშკში შემოსვლა უფრო ადვილი იყო, ვიდრე მა საღ კლდეზე?! და მიუახლოვდა კლდეს.

— ხა, ხა, ხა, ხა!..—გადიკასკასა ეთერმა... აქ ამოსვლა ძალიან ადვილია, თუ კი მოინდომებ და ხელ მარცხნივ ბილიკს შემოჰყევი...

— თუ ვიპოვე ბილიკი...

— მონახე და იპოვი!..

მახარე მიბობლავდა ზევით... ეთერი წინ ჩამოეგება და მერე კი უფრო მარდად დაიწყო სვლა... ეთერი წინ მიუძლოდა და გზას აჩვენებდა...

მოაგონდა უეცრივ მწყეისის ამბავი და... სიმწარის ოფლმა შუბლი შეუსველა... „იქნება მეც იქ.. ზევით სამარე ვპოვო?!“ წამს გაიფიქრა მახარემ... მაგრამ იმავე წამს მოაგონდა, რომ მახარე მისდევს მხოლოდ ქალს და არც სალამურს უკრავს.

მახარე განცვიფრებისგან პირ ღია დარჩა, როდესაც ზევით ავიდნენ და ვერხვს შეჰხედა. ასეთი მშვენიერი ადგილი თავის სიცოცხლეში არ ენახა... არ იცოდა რა ეთქვა.

— მახარე, ეს ჩემი სამეფოა!... აქ მე დედოფალი ვარ და შენ კი სტუდენტი.

— დედოფალო, ნება მომეცი შენ ფეხის ნადგომს ვეამბორო!.. წამოიძახა მახარემ და დაიმუხლა.

ეთერი შეკრთა, მაგრამ ჩქარა შეფურიგდა ასეთ პატივისცემას... „ხომ ჩქარა დედოფალი ვიქნებიო“ უნებურად გაიფიქრა და ფეხი ასწია...

მახარე ხარბად დაეკონა ნაფეხურ მოლს და აღარ იმძრეოდა, თითქოს დააკვდომო.

— მახარე, გეყოფა თაყვანის ცემა! ეხლა ამალამ ერთად უნდა ვივახშმოთ და ვიმდეროთ... აი, სუფრა უკვე მზად არის. მახარე სწრაფად წამოვარდა ფეხზე და გაფითრებით შეეკითხა:

— მამატიებ, თუარა, შენი ხმა ძირს დამრჩა?... ეხლავე ამოვიტან!...

— „შიშის ზარი“?... შეეკითხა ეთერი.

— ჰო, „შიშის ზარი“. ყველაფერი დამავიწყა შენმა მოწოდებამ: „აქ ამოდიო“ ეთერი საშინლად განრისხდა, მაგრამ თავი შეიმაგრა და წყნარად უთხრა:

— დავიწყების გასწორება შეიძლება... მარტო იმდენ ხანს ვერ ვიქნებით ერთად, რამდენიც შესაძლებელი იყო... მაშ მოიტანე... ეხლა მარტოკა ვიქნები, ვიდრე მოიტან...

— ამ წუთას აქ გავჩნდები,— წამოიძახა მახარემ...

— ფრთხილად კი!...

ეთერი დაღონდა, თითონაც არ იცოდა, თუ რა იყო ამის მიზეზი... ან რისთვის გააფრთხილა?!.. ხომ იმ აზრით მოიპატიჟა მახარე, რომ „შიშის ზარი“ გამოერთვა და შემდეგში აღარ შეჭვდებოდა მახარეს. კისერი რომ მოეტეხნა მახარეს, უფრო კარგი იქნებოდა... ჩავიდოდა თითონ და წაიღებდა „შიშის ზარს“ უღავიღარაბოთ.

მაშ რისთვის გააფრთხილა?! იქნებ იმისთვის, რომ თითონ „შიშის ზარზე“ წარმოდგენა არა ჰქონდა და ვერ იბოვიდა...

ეთერს დომხალივით აერია თავში სულ წინააღმდეგი აზრები და კლდის პირას ჩაიკეცა... თან დილანდელი მახარეს თვალებიც წარმოუდგა წინ. ვერა გამოერკვია რა ეთერს.. თან გაფაციცებით თვალ-ყურს ადევნებდა მახარეს ყოველ მოძრაობას და ფეხის ხმას...

აგერ მახარე ძირს ჩავიდა... რიყე გადირბინა. პირდაპირ კლდის ძირას მივიდა... აღარა ჩანს, რადგანაც ჩრდილშია... კიდევ გამოჩნდა... რაღაც მოაქვს... რიყე გამოირბინა და შემოუდგა კლდეს... გულმა ფანცქალი დაუწყუო... ოღნავ ტანიც შეეუნოტიანდა, თითქოს სატრფოს ელის... მოუთმენლობა უტყობა... წამი საათადეჩვენება... ვეღარ ითმენს და წინ ეგებება...

— მახარე, მარტოკას მომწყინდა!.. რად დაიგვიანე?!

მახარე ამოვიდა თუ არა, ეთერის ასეთ შეგებებაზედ წამს შესდგა... მკერდი საშინლად აუდიოდ-ჩაუდიოდა, სუნთქვა მიძიმე ჰქონდა.

შემდეგ „შიშის ზარი“ გადაჰსცა... ეს ახსოვდა კარგად...

შემდეგ დაახსომა კიდევ, როგორ მუხლები ჩაეკცა... თავში კიდევ გაუელვა მწყემსის არაკმა და გონება დაჰკარგა.

ეთერი დაემხო მახარეს... ბევრს ეალერსა... თმა ხუჭუქი თავის ბროლის თითებით უვარცხნა... უყვილებდა მახარეს... მაგრამ ამაოდ... მახარე უგრძობლად ეგდო... ბოლოს ეთერი გონს მოვიდა. მოისახრა წყალი ეხმარა და ამ საშუალებას მიჰმართა. ვერხვის იქით, სულ რამდენიმე ნაბიჯზედ მდინარის ჩაბარუხის*) სათავე, სადაც ეთერი ზაფხულობით ბანაობდა გადიასთან ერთად, ბუერის ფოთლით მოიტანა წყალი, სახე ნაზად უპკურა... პკურვა რამდენჯერმე გაუმეორა, და სწორედ სასწაული მოახდინა...

მახარემ თვალი გაახილა... ჯერ ვერავის და ვერცარაფერს ჰხედავდა... მიძიმედ, ღრმად ამოისუნთქა და მხოლოდ ეხლა დაინახა მომღიმარი ეთერი...

ეთერს საშინლად გაუხარდა მახარის გამობრუნება. რა გრძობა ამოქმედებდა ეთერს, ეს ვერ გამოერკვია?! „შიშის ზარი“ ხომ ეხლა იმის ხელთ იქმნებოდა?! ან იქმნებ ეწინოდა მახარის სიკვდილის, მხოლოდ იმისთვის, რომ მახარე ვეღარ ასწავლიდა „შიშის ზარის“ მოხმარებას?! ან იქმნებ უფრო სხვა მოსაზრება რამ აიძულებდა შეჰბრძოდა სიკვდილს, მახარე იმის კლანჭებიდგან გამოეგლიჯა?!.

— უ... უ... ბედშავო, რა ღორივით დაგდებულხარ?! მიჰმართა თავის თავს მახარემ და საჩქაროდ ტანი აიშარტა: „მაპატიე, დედოფალო, ჩემი ასეთი სიბრიყვე!.. მიჰმართა მოწიწებით მახარემ შემდეგ ეთერს...

— ბრალი არა გედების რა... მიპატიებია, თუმცა საპატიებელი არა მაქვს რა... ჩემ სამეფოში, ხომ ჰხედავ, ერთი შენა ხარ ჩემი ქვეშევრდომი და მეშინოდა, ევაც არ დამეკარგნა... ეხლა კი, აგერ იმ მნათობს მაღლს ვსწირავ, რათა სააქაოსკენ პირი გაქმნევიან...

— ლაჩარი ვყოფილვარ, დედოფალო, — ლაჩარი!.. ჩემ თავს ვერ ვაპატიებ!..

— დაფანებოთ თავი ბოღიშ-პატიებას და მო პური ვკამოთ და ღვინო ვსვათ; შენ სტუმარი ხარ, მე მასპინძელი... აი, ხომ ჰხედავ, ვახშმად გადიამ რა დაგვიმზადა — მიიპატიე სუფრისკენ, რომელიც ვერხვის ქვეშ იყო გაშლილი.

*) ჩაბარუხი — წყალ-ვარდს ეძახიან ადგილობრივ, უთუოდ ორი სიტყვისგან შესდგება: ჩაბანვა და რუხრუხი. (ჰბანს ზევიდგან რუხრუხვით).

— დედოფალო, ვახშად მე მიწვევ?!. განცვიფრებით შეეკითხა მახარე, და იწრაფად გონების თვალ წინ გადაეფურცლა მწყემსის არაკი...

„იქმნებ მე უფრო ბედნიერი ვიყო იმ მწყემსზე... ვარ კიდევაც... ის მოკვდა და მე კი ისევ ცოცხალი ვარ...“ გაიფიქრა და შემდეგ ეთერს მიჰპართა:

— იყოს ნება შენი, დედოფალო!..

— ძლივს სთქვა სასიამოვნო სიტყვა!.. უბასუხა ეთერმა და გვერდით მოისვა...

10

ეთერი და მახარე ერთი წლოვანებისა იყვნენ, მაგრამ იმათ შორის დიდი განსხვავება იყო გონების განვითარების მხრივ... ლაღად აღზრდილი ეთერი გაცილებით მაღლა იდგა მახარეზე და თითქმის ხელმძღვანელი გამოვიდა ამ ღამეს...

ერთი ესაც იყო, რომ ეთერი განსაზღვრული მიზნით შეჰხვდა მახარეს. მახარე კი გატაცებული თავის გრძნობით ყურ-მოკრილი მონასავით ემორჩილებოდა ეთერს...

მაგრამ ამ ღამეს ეთერსაც შეეშალა ნახტომი. ეთერი თუმცა განსაზღვრული მიზნით იყო გამოსული, მაგრამ თავის თავის სიმტკიცე ვერ გამოჰომა. ეს უთუოდ ახალგაზრდობის მიზეზით...

ეთერი ვახშობის დროს მახარეს ძალას ატანდა ღვინო ესვა... როგორც ყურ-მოკრილი მონა, ისაც ჰსვამდა და გაბედულობაც ემატებოდა... ისე მონურად აღარ ელაპარაკებოდა, როგორც პირველში...

როცა ეთერმა სიმღერა მოისურვა, მახარე უკვე გაბედულად მოქმედებდა... იმან სწრაფად აიღო „შიშის ზარი“ და ეთერს მიჰპართა:

— ჩემო ყველავე, ერთად დავიწყეთო!.. ამ სიტყვებს სიკვდილითაც რომ დაჰმუქრებოდნენ ვერ წარმოათქმევინებდნენ სხვა დროს. მაგრამ ეხლა გათამამებული ეთერის ქცევით, ვის დაერიდებოდა, ან მოეკრძალებოდა, ეთერი პირისპირ ედგა...

ეთერი ვერ მიჰხვდა მახარის სილაღეს და აღტაცებით შეეკითხა:

— რა კარგი სიტყვაა!.. ვინ გასწავლა?..

— შენი!..

— როგორ?..

— ისე!..

— მაშ ვიმღეროთ!..

— ვიმღეროთ... მე მზათა ვარ!

ეთერმა დაიწყო აოგზნებული სიმღერა... სულ სხვა... კილო სრულებით არ

ჰგვანდა იმ კილოს, რომელსაც მახარე კრძალვით უსმენდა. ეს კილო უფრო წარ-
 მტაცი და ვნების ამშლელი იყო, ვიდრე წინანდელი სევდიანი კილო. ეთერმა
 უეცრივ შეწყვიტა სიმღერა და განრისხებული შეეკითხა:

— მახარე, რაღას დაგიმუნჯებია შენი „შიშის ზარი“?!

— განაგრძე, განაგრძე, ეთერ, და ჩქარა ჩემი „შიშის ზარიც“—უფრო შენი
 ხმა აგედევნება... რამდენიმე მუხლი იმღერე, და როცა გაიმეორებ, უკვე მოგ-
 ყვება ხმა...

— კარგი, გაემზადე... ვიწყებ მეორედ...

— მზათა ვარ!..

შემოსძახა ეთერმა, და მახარემაც უკვე შეთვისებულად აახმაურა „ბაგე“.
 კილო სხვა იყო, მაგრამ ხმა კი ისევ ის იყო... რაკი მახარემ კილო დაიხსომა,
 ადვილი იყო იმისთვის ასდევნებოდა ეთერის სიმღერას...

მართლაც საუცხოვოდ იყო შეთანხმება ხმებისა...

— მახარე!.. ეს შენი სადღეგრძელო იყოს!.. უეცრივ შესწყვიტა სიმღერა
 და ფიალა ღვინით აიღო...

— ღირსი არა ვარ!..

— ეე... შენ კიდევ კუდს იქნევ!.. უკმაყოფილოდ წამოიძახა ეთერმა და
 ფიალა გამოცალა...

— ეთერ?!.

— შენს ყველას... შენს დედოფალს ჰსურს შეივსო ფიალა, მადლობა გა-
 დუხადო, და შემდეგ შენი „შიშის ზარი“ ხელთ მისცე და ასწავლო, როგორ
 მოიხმაროს...

— მზათა ვარ ყოველივე ეგ შევასრულო!..

— მაშ ეხლავე შეასრულე!..

მახარემ სავესე ფიალა გამოცალა. „შიშის ზარი“ ეთერის გვერდით მიიტანა
 და უთხრა:

— აი, ენა... ამას ხელი წაავლე და შენი ხმის მოძრაობის მიხედვით ენა
 გარს შეახე იმ სიძლიერით, რა სიძლიერითაც შენი ხმა იქმნება.

შეასრულა დარიგება, მაგრამ სრულებით რაღაც უშნო ხმაურობა გამოუვი-
 და ეთერს...

— ნუ თუ შენ თან უნდა მყვანდე, რო ეს „შიშის ზარი“ ჩემ სასარგებ-
 ლოდ გამოვიყენო?!. უნებურად წამოიძახა და სასოწარკვეთილებას მიეცა...

— ჩემო დედოფალო, მაგას რას ჰბრძანებ?!. ემაგის მოხმარება უჩემოდ ძა-
 ლიან ადვილია. ხელი არა გაქვსთ მიჩვეული მხოლოდ, ხელის მიჩვევა კი ძალიან
 ადვილია.

— იქმნება შენთვის?!

— ყველასათვის... აი, ეხლა, თუ ნებას მომცემ, შენ ხელს ავაყოლებ და ჰნახავ რო ძალიან ადვილია...

— ოოო... ნებას გაძლევ კი არა გთხოვ!... შეემუდარა ეთერი...

მახარემ „შიშის ზარის“ ენა ხელთ მისცა, თითონ კი ეთერის ხელს თავისი ხელი ბუდეთ მოუქცია და...

— ეთერ, ჩქარა დაიწყე სიმღერა!... შეევედრა მახარე.

პირველად შეეხა მახარე ეთერის ხელს და ეს შეხება საშინელი მწვავე და თავბრუ დამსხმელი გამოდგა...

ეთერმა ხმის კანკალით დაიწყო სიმღერა... იმასაც ეტყობა რაღაც ცვლილება... ხმა კრთის... „შიშის ზარის“ ხმაც კრთის...

მახარემ ველარ გაუძლო... ხელი უშვა და ფეხზე წარმოსდგა...

— დედოფალო, ეხლა მიჰხვდი, როგორ უნდა მოიხმარო?!... უთხრა ქირის ოფლისგან დანოტიანებულმა...

— მგონი, მიხვდი!.. აბა გავიმეორებ უშენოთ... და დაიწყო სიმღერა.

ჯერ ცოტათი გაუბედავად ააყოლა ხმა „ბაგისა“... ხმას სწყვეტდა და ხელის მოძრაობას უცდიდა, შემდეგ, რაკი გაიგო საიდუმლოება, აამოძრავა თავისი ბაგე და ააყოლა მწყობრად „შიშის ზარის“ ენაც. საუცხოვოდ ახმაურდნენ ორივენი... მახარე ალტაცებაში მოვიდა... ათამაშდა და შეხტა მალლა. ვერხვის ძირის ტოტს სტაცა ორივე ხელი და თვალის დახამხამებაზე ზედ წამოსკუბდა...

ეთერმა თვალი შეასწრო იმის მოძრაობას და სიმღერით შეეკითხა:

— მახარე, მახარე, რამ აგაღელვა, რამ გაიძულა მალლა აფრენა?!..

— შენმა სიმშვენიემ... შენმა ხმამ!... ჩამოსძახა ზევიდგან მახარემ... ეთერმა ხელი უშვა ზარის ენას და გულიანად გადიკასკასა...

— მახარე, ჩემმა ხმამ მთოვარს არ მიგაკროს?!.. კისკისით დაუმატა.

— არა, ახლა შენკენ მიზიდავს!... და მთრთოლარე ძირს ეთერის გვერდით გაჩნდა...

— ეთერ, არ ვიცი, რა მემართება?!.. ხმის კანკალით წამოიძახა მახარემ და იმის გვერდით ჩაიკეცა: წამს ხბოსავით ფუნდრუკი მემართება... მინდა სულ ვმოძრაობდე... წამს კი ძარღვებში ვიშლები... მთლად ვდამბლავდები!... აი, ამ წამს ოდნავად ხელის აწევის არაქათი აღარა მაქვს...

მახარე შეეცადა ხელი მალლა აეწია, მაგრამ ვერ შესძლო... მოდუნებული ხელი ისევ კალთაში ჩაუვარდა...

— აი ფიალა, ღვინო შესვი და მოჰლონიერდები... ეთერმა სავსე ფიალა პირთან მიუტანა და, რო უფრო მარჯვედ დაეღია, მეორე ხელი მახარეს ნიკაპს შეეხა...

მახარეს ჟრუანტელმა დაურა ტანში. სხელი ისევ გაუმაგრდა და გაუნძრევად ლაღ ფიალა გამოცალა.

— ოო, ეთერ, თილისმიანი ჰყოფილხარ!.. შენმა შეხებამ მთლად გამკურნა... წამოიძახა მახარემ და მკლავში ხელი გაბედულად წაავლო...

ეთერი შეკრთა... მკლავი აეწო, და ტანი სინოტივემ შესხურა...

— ღვინომ, მახარე, ღვინომ!.. წაილულლულა ეთერმა...

— არა, ეთერ, ღვინოსაც ვერ დაღვავდი, რო შენი ხელი არ შემხებოდა... ეთერი ჩქარა გამოერკვია...

— მახარე, დამწვიდებით უთხრა ეთერმა: ეხლა დრო არის წავიდე... ხვალ იმავ დროს, როგორც დღეს, აქ გიპოვი...

— როგორ, ნეტარების კარამდის მიმიყვანე და ეხლა მიხშობ?!.

— ხვალ, მახარე, ხვალ ამ დროს...

— ეთერ!.. ჩემო ყველავე, არ მეგონა, თუ ასე ძლიერად შევიბოქვბოდი?! და მძლავრად მიიზიდა თავისკენ.

— მახარე?!.

— ეთერ!.. მიიზიდა კიდევ თავისკენ და ტუჩი ტუჩს შეუწება.

ეთერი მოიშალა, დაჰკარგა წინააღმდეგობის უნარი. წამს მომწიფდა, მომწიფებულ ხილსავით ძირს დაეცა შესაკმელად მომზადებული. ნატრობდა კიდევაც...

ორივე ერთი სიახალგაზღვევის გრძნობით შეპყრობილი მიეცა წამს თავდავიწყებას და მათ გარეშე აღარა არსებობდა რა...

ხმაურობდა დაა ჩაბარუხნი?!. მთვარე მნათობდა ღა?!.

ამათ აღარა ესმოდათ რა და არც რა ემხედველებოდათ... მხოლოდ ჰგრძნობდნენ ერთმანეთს... გაერთიანებას და ამით უმაღლეს სიამოვნებას...

წამს ესაც მიყურდა... მიფერფლდა... იმათ თავში აღარავითარი მოსაზრება ან გულში გრძნობა რამ აღარ არსებობდა... ჩაკვდნენ ერთმანეთს. ცხოვრებაში გაუთავებელი არა არის რა, ისენიც გამოერკვენ და სულ სხვა და სხვა აზრი დაებადათ..

პირველად ეთერი გამოერკვა... შეწითლდა. მოაგონდა თავისი განზრახვა და მთვარეს პირი მოაჩიდა...

მახარე კი ნეტარების მორევში გაჰცურდა... ეთერს გადაჰხედა, უკვდავების წყაროდ მოეჩვენა და კვლავ ხელი გადაავლო დასაწაფებლად...

— კპარა, მახარე, თორემ თავს დაგვათენდებოდა!.. ცოტა სასტიკად უთხრა ეთერმა... და ცოტა სიჩუმის შემდეგ დაუმატა ალერსით: მახარე, ხვალ იმავ დროს აქ გვლი... ეხლა კი წადი...

— ეთერ, ჩემო ყველავე, მოჩვენება ხომ არა ხარ?!

— აჰ, რა სულელი ხარ!.. გადიკასკასა ეთერმა...

— აჰ, რა სულელი ხარ!.. წარიტაცა, „ჰეპომ“ და მთის მწვერვალებამდის აიტაცა...

წარიტაცა აგრეთვე „ჩაბარუხმა“ და ბარისკენ გააქცია.

11

სეფე-წული გამოემშვიდობა თუარა ეთერს, თავის ქერქში ველარ ჩავარდა, ისე ძლიერად აუფორიაკა სული ეთერმა... თუ ვერ მოვახერხე ამ გზით გაწვევა, უეჭველად გამოვუტყდები და ვითხოვო, ფიქრობდა სეფე-წული, და გარეშე ამისას ყურს აღარას უგდებდა. ვახშამი ისე ჭამეს კაცამ და სეფე-წულმა, რომ ორი სამი შეკითხვა-პასუხის მეტი არა ჰსმენია რა...

როცა კაცია გამოელამეშვიდა და ძილისთვის ოთახი მიუჩინა, მაშინდა გამოერკვა და ჰკითხა:

— უკაცრავად კი ვარ, ბატონო კაცია, ამ ოთახიდან როგორ უნდა, თუ ვინიცობა ჩემი ცხენის დათვლიერება, გავიდე და საჯინბო ვიპოვო...

— შენ ცხენზე ნურას იფიქრებ!... ნაბძანები მაქვს: ისე მოუარონ, როგორც თავიანთ თვალის ჩინს!...

— დარწმუნებული ვარ ეგრეც იქნება, მაგრამ „ჩვეულება რჯულზედ უმეტაციესიაო“ გვეუბნება ჩვენი მამა პაპა... ჩვეულებად მაქვს, უეჭველად დავათვლიერო ხოლმე.

— მართალს ამბობ, ჩემო ნადირავ! უბასუხა კაციამ და ასწავლა, თუ სასახლიდგან როგორ გავიღოდა გარედ გალავანში, ანიშნა საჯინბო და ისაც კი უთხრა, თუ ვინიცობაა გალავნის გარედ გასვლა დასჭირდა, უმარცვლო ურდულის კარიც აჩვენა...

სეფე-წულს არ შეეძლო გამოემწყვდელიყო ოთახში, როდესაც არ ეძინებოდა. ნამეტნავად ეხლა, როგორ დაეძინებოდა, როდესაც მთელი იმისი არსება ეთერმა შებოჭა. იმის გარეშე სხვა აღარა არსებობდა რა. მხოლოდ ეთერი ეჩვენებოდა, რასაც ოთახი ვერ იტევდა, და ამისათვის გარედ მიიწევდა... კაცია დასაძინებლად წავიდა თუ არა, სულ რამდენიმე წუთის შემდეგ სეფე-წული გალავანში გამოვიდა და, ღრმად ამოსუნთქვის შემდეგ, ჩაუფიქრდა თავის მდგომარეობას...

რა მდგომარეობაში ჩავადე ჩემი თავი, ფიქრობდა სეფე-წული—ჩემი სიცრუვით?!.. ხვალ რო უარი სთქვას წამოსვლაზე, მაშინ კიდევაც რომ გამოვუტყდე,

ხომ იფიქრებს: მატყუარა ვარ?!... მეტყვის: „წადი იქ, საიდგანაც მოჰსულხარო“... ვაი, სირცხვილო?! რა გამოასწორებს ამ გარემოებას?!.. ვგონებ ერთად ერთი გზა დამრჩენია, დილაზე ადრე გავემგზავრო შინისკენ და იქიდგან შეკრიკი გამოვაგზავნირო მამას დასაპატიებლად... ამ გადაწყვეტილებას დაადგა, რომ თავი მალა აიღო და სამხრეთისკენ გაიხედა... მომხიბლავი სურათი წარმოუდგა თვალწინ...

მთვარე გვირგვინად დასდგომოდა მთას და არც მარცხ ნაზ სინათლის ქსელში ჰხვევდა...

ისე წარმტაცი იყო ეს სურათი, რომ წამს გაეფანტა ნაღვლიანი ფიქრები და საოცნებო ფიქრებმა წარიტაცეს...

რასაკვირველია ამ ოცნების გვირგვინი ეთერი იყო.

მთვარე ეთერად მოეჩვენა. თავის თავი კი მთად... სხივები კი... ეს ეთერის სული იყო და მთელ იმის სამეფოს სიამეს ჰფენდა...

ისე გაიტაცა ამ ოცნებამ, რომ დაავიწყდა თავის განზრახვა: ენახა ირემა და განკარგულება მიეცა, დილა ადრეიანად ცხენები დაემზადებინა...

გალავნის შუა დიდი კაკალი იდგა... იმის ტოტები, ფართოდ გაშლილი იწვევდნენ თავისკენ. ვერც სეფე-წული გაუმკლავდა ამ სურვილს და დაემონავა. სეფე-წული კაკლის ქვეშ მთვარის შუქისგან ახალიჩებულ მდებლობაზე წამოწვა და უფრო ფართოდ მისცა თავი ოცნებას...

ღმერთო, რა სახე არ მიიღო ეთერმა?!.. იმასთან ერთად ცა და ქვეყანა მოიარა სეფე-წულმა, ზღვა და ხმელეთი განვლეს ერთად...

ეთერი ხან შიშველად, ვითა მთოვარე შუქის მრფქვეველად ეჩვენებოდა, ხან კიდე თავის გზის მნათობად, თავისი თავი კი ბრმად... ეთერი ხელს აძლევს და ბეწვის ხიდზედ გაჰყავს... ამ დროს ეშინიან არ გაწყდეს ბეწვის ხიდი და უფსკრულში არ ჩასტყორცნოს... გადიან მშვიდობიანად... უხარიან...

იმისავე გვერდით, სადაც წამოწვა, შორიდგან მილით გამოყვანილი წყარო გადმოჩუხჩუხებდა და იმის ოცნებას ახმატკბილებდა. სეფე-წულის ოცნება ათასფეროვანდებოდა, ეხვეოდა საამო ბადეში და... უკვე ეთერი დედოფალია, სამეფო ტახტზე ერთად სხედან, მთელი ერი თაყვანს სცემს... შეჰნატრის ბედნიერებას. ესენი კი მეფურად უხვად ურიგებენ მოწყალებას ყველას... აფრქვევენ სიყვარულს, ვითა მთოვარე სხივებს... კმაყოფილი ერი აღტაცებაში მოსული „ვაშას“ უყივის და დღეგრძელობას უსურვებს...

— „წეფე-დედოფალი დაიღალა“!.. მოესმის ჩურჩული ერისა... „წავიდეთ, მოისვენონ“...

უხილავად შემოეფრქვენა ერი... აღარავინ არის... სარეცელი მზად არის. ეთერი კძალვით იჩენს მკერდს... მკერდის დანახვაზე სეფე-წულს ცეცხლი ეკი-

დება, მაგრამ ითმენს... არ ეხმარება... არა ჰურცქენის სამოსისგან ეთერს, არა...
არ დააფრთხოს და სამუდამოდ არ დაჰკარგოს...

აგერ ეთერმა მთლად მკერდი მკლავებიანად გამოაშიშვლა და სთქვა:

— „ეხლა წყაროს წყლით დაბანვა სიცოცხლე იქმნება“...

— ღმერთო... სიზმარია, თუ ცხადი?! წამოიძახა სეფე-წულმა და თვლებ
დაქყეტილი ზე წამოიჭრა...

— უი! იკივლა ეთერმა და წელი აიმართა...

კრებლებათ ეფინებოდა იმის ბროლიად ნაკვეთ მკერდს წყაროს წყალი...

რაკი შენიშნა მკქერალი, სწრაფად მშველივით მეორე მხარეს ამოეფარა და
შეიმოსა მკერდი.

— ვფიცავ ღვთაებს, ვერა გამიგია რა!.. წამოიძახა სასოწარკვეთილებით სე-
ფე-წულმა.

— გაუგებარი აქ არა არის რა... მშვიდად წარმოსდგა ეთერი უკვე შემო-
სილი. ჩვეულებად მაქვს რიჟრაჟისას ამ წყაროზე პირის ბანვა... ამ დროს ჯერ
კიდევ ყველას სძინავს და ამის გამო უშიშრად ვიბან ხოლმე... დღესაც ჩვეულებ-
ბას არ ვუღალატე... მაგრამ შენ როგორ გასჩნდი ამ დროს აქ?! აქ გეძინა
თუ...

სეფე-წული აწითლდა... წამს დაიბნა, მაგრამ ჩქარა გამოერკვა და წარმო-
სთქვა:

— თუ სულ მეტია... ნაგახშმევს ცხენი მინდოდა დამეთვალღიერებინა, მაგ-
რამ გალავანში რო გამოველ მთვარეც ამოდიოდა... ისეთი ლამაზი სურათი იყო,
რო თვალი ვეღარ მოვაშორე და ამ წყაროს გვერდით წამოვწიქ... მინდოდა
დიდხანს დავმტკბარიყავ ამ სურათით... უთუოდ ჩამძინებია, რო ისიც ვერ გავი-
გე, თუ როგორ მოხვედი აქ, თორემ წინაღვე გამოგეხმაურებოდი... უნებურად
გავხდი ღირსი ისეთი მშვენიერების ხილვისა...

ეთერი აწითლდა...

— უნდა დაივიწყო ეს... მკაცრად უთხრა ეთერმა...

— მხოლოდ ერთის პირობით, თუ თანახმა ხარ მეფესთან გამოგზავრებაზე...

— რო არ ვიყო, რას იზამ?!..

— სეფე-წულს ვუამბობ ამ სურათს...

— ჰა, ჰა, ჰა!.. გადიხარხარა ეთერმა: მერე რა გინდა მაგითი სთქვა?! განა
ჩემთვის სულ ერთი არ არის, უამბობ, თუ არა?! განა გუშინ არ გითხარი: თუ
გადავსწყვიტე წამოსვლა, მხოლოდ იმ პირობით, რომ სეფე-წული არ მეჩვენოს?!.

სეფე-წული აწითლდა... ბოლოს სიჩუმის შემდეგ დაუმატა:

— მართალს ამბობ, დედოფალო!..

— კიდევ დედოფალი?! წყრომით წამოიძახა ეთერმა და გატრიალდა წასვლელად...

მოაგონდა წუხანდელი გატაცება ამ სიტყვით... მთლად თვალწინ წარმოუდგა წუხანდელი სურათი და...

აღარ უნდოდა მოგონება... კიდევ დედოფალი...

— ბოდიშს ვინდი, ეთერ, როგორც გეტყობა, დედოფლობა ძალიან გძულს... აღარ მოგიხსენიებ მაგ წოდებით...

უფრო გაუასკეცდა ჟინი სეფე-წულს და გადასწყვიტა ყოველივე საშუალება იხმაროს, რათა ეთერი თავისად იგულოს...

— შინ მიხვალ... არას მეუბნები გარდაწყვეტილს... გელოდო თუ ეხლავე გავემგზავრო მეფისკენ... ისეც ღავიგვიანე... ეთერი შესდგა... წამს ჩაფიქრდა... ჩასაფიქრებელიც ჰქონდა... ყოველ ღამ მთვარეს ემუდარებოდა სეფე-წულს შევხვედროდა... დედოფალი გამხდარიყო, ეხლა შემთხვევა ეძლევა და...

— იმ პირობით, რომელიც წუხელის გითხარი, მზადა ვარ...

— წუხელისვე გითხარი მაგ პირობის შესრულება.

— მაშ წამოვალ!... მხოლოდ დღეს არავის არ უნდა უთხრა, შენს მხლებელსაც კი... ამალამ ისეთ დროს უნდა გავიდეთ, რო არავინა გვნახოს... აქ არავინ არ უნდა იცოდეს, თუ სად მივდივართ.

— ჩემ მხრივ ყოველივე შესრულებული იქმნება, თუკი შინაურები არ გაავრცელებენ...

— მაგისი ფიქრი ნუ გექნება! მამაჩემსაც ნუ ეტყვი, თუ თანახმა ვარ. თითონ მოველაპარაკები...

— იქმნებ ისეთი გზებით გინდა სიარული, რო არავინა გვნახოს და არ გიცნოს?

— სწორედ მაგნაირი მგზავრობა მინდა...

— მაშ თუ ეგრე გინდა, ურემით მგზავრობა არ შეიძლება.

— ურმით მგზავრობა არც მიფიქრია...

კაცია ბატონი მთლად გაკვირვებული დარჩა, როცა ეთერი მივიდა და გამოუცხადა:

— მამავ, წავიდეთ მეფესთან სტუმრად. მაგრამ ისე კი უნდა გავიდეთ აქედან, რომ არავინ იცოდეს, თუ სად მივდივართ. მერე ისეთ დროს უნდა გავიდეთ, როცა ყველას ეძინება...

მამამ აათვალთვალა-ჩაათვალთვალა ეთერი და ველარ იცნო. იმის თვალწინ იღვა გამოზრდილი ადამიანი და არა გასათხოვარი უდარდელი ასული, როგორსაც გუშინ გაჰშორდა. „ერთ ღამეს?!“ გაიფიქრა კაციამ და უფრო დააკვირდა ეთერს...

— ვიცი, რაღაც მაგრე განცვიფრებით მატყერდები. . წყნარად წაიშობსთქო ეთერმა .. და გეუბნები, ეს ასე უნდა მოხდეს... რადგანაც არა მსურს ჩემზე აქა-ურებმა ილაპარაკონ: „წავიდა მეფესთან, სეფეწულმა დაიწუნა და უკანვე მოვი-დაო“... ეს გესმის, მამავ!..

— შვილო, შენ ხომ იმისთვის არ მიხვალ?..

— სწორედ მაგისთვის არა მსურს ჩემზე ილაპარაკონ.. თუ გაიგეს, უეჭვე-ლად ილაპარაკებენ. პირზე კლიტეს ვერავის დაადებ.

— შენი ყმა ვარ, მიმსახურე!.. სიცილით უთხრა კაციათ და ხელები ძირს დაუშვა..

— მაშ, აი, ჩემო მამავ, როცა სოფელი მიიძინებს, და მთვარე ამოაშუქებს, ჩვენ გავემგზავრებით. ამისთვის სამი ცხენი მზად უნდა იყოს: შენთვის, ჩემთვის და გადიასთვის...

— განა გადიაც უნდა წავიყვანოთ?!..

— უეჭველად... მხოლოდ გადიას ვენდობი... ის მომივლის იქ...

— დაიცა, რატომ ცხენებით გინდა სიარული?! ეს ხომ ძალიან დაგღალავს?!

— იმავე მოსაზრებით, რა მოსაზრებაც მაიძულებს მალვით აქედგან გასვლას...

— ვფიცავ შენი მშობელის ხსოვნას, ვერა გამიგია რა?! მაგრამ მიმსახურე... ველი სხვა განკარგულებას... ურემი ხომ უნდა სანოვაგისთვის?!.. მეფემდის შორი გზა...

— თუკი ურემი იქმნება, მაშინ ხომ მეც ურმით ვიმოგზავრებდი?!.. იმისთა-ნა გზით ვივლით, რომლითაც ურმით მგზავრობა არ შეიძლება... ამისთვის სა-ნოვაგისთვის ორი ცხენი და ორი მხლებელი კმარა... მხოლოდ მხლებელებს უნ-და უთხრა მზად იყვენ და დანიშნულ დროსთვის, მეტი არაფერი...

— ყველაფერი შესრულებული იქმნება, მაგრამ წინამძღოლი ვინ იქმნება მაგნიარი გზით მგზავრობისა, რადგანაც მე უარს ვამბობ...

— მაგისი ნუ ვეფიქრება რა!... ნადირა იქმნება წინა-მძღოლი... იმ გზით წა-გიყვანს, რა გზითაც თითონ მოვიდა.

— მაშ ნადირამ უკვე იცის შენი გადაწყვეტილება?!..

— იცის და ისაც მზად არის შეასრულოს ყოველივე ჩემი განკარგულება...

მაშ ეგრე... ყველაფერი მზად იქმნება დანიშნულ დროსთვის...

მართლაც დანიშნულ დროს ყველაფერი მზად იყო და სულ უჩუმრად გაემგზავრნენ... ძე ხორციელმა არ იცოდა, თუ სად მიდიოდნენ. თან მხლებ-ლები ბევრსა ფიქრობდნენ, მაგრამ ვერა გაეგოთ რა. წინ სეფე-წული მიუძღვოდა კაციათი, და დანარჩენები კი უჩუმრად მისდევდნენ...

მთვარე ამოვიდა, ჩაბარუსს უკვე მიუახლოვდნენ.

- ეს ადგილი ძალიან საშიშოა!... წასჩურჩულა ირემამ ნადირას...
- რისთვის?... იმავე ხმით შეეკითხა ნადირა.
- წუხელის არ მეძინებოდა .. გალავან გარედ გამოველ და... დაიწყო იმავე ხმით ირემამ... აქეთ გამოვიარე... მთვარე უკვე კარგა ამოსული იყო. მოვეუახლოვდი ამ მდინარეს თუ არა, შემომესმა რაღაცა ხმაურობა ..
- ეხლაც ხმაურობს ჩაბარუხი...
- არა, ჩაბარუხის ხმაურობის გარდა კიდევ სხვა ხმაურობა, რომლის აღწერა არ შემიძლიან... უნდა გაიგონო, რო წარმოდგენა გქონდეს...
- მერე?
- მერე, სეფე-წულო, ალების ბუქნაობა ვიხილე. თმა კალხზე ამიდგა. ქუდი გადამივარდა... სწრაფად ქუდს ხელი დავტაცე და მოვკურცხლე... ასეთი შიში ჩემ დღეში არ მიქამია!
- უთუოდ ეხლაც შიშის ზარი გიტანს...
- მართალს უბნობ, სეფე-წულო!... სჯობს, ჩქარა გავიაროთ ეს ადგილი... ამ დროს ეთერს და გადიას რაღაც უცნაურობა დაეტყოთ. ცხენებს შეუტიეს. საჩქაროდ მდინარე გაარღვიეს და მეორე ნაპირს მოექცნენ... იქაც არ შეუყენებიათ ცხენები. ისევ აჩქარებით მიერეკებოდნენ...
- უთუოდ იმათაც იციან, რო ეს ადგილი საშიშოა, თორემ რად გააჩქარებდნენ ცხენებს?!.. ნიაფსავით წასჩურჩულა ირემამ სეფე-წულს...
- ჩვენც უნდა ავაჩქარო!... უპასუხა სეფე-წულმა და სწრაფად ეთერის გვერდით გაჩნდა. იმას კაცია და ირემა მიჰყვა...
- ეთერმა, რაკი კარგა გასცდა ჩაბარუხს, მალევე უკან მოიხედა და დინახა კლდის ნაპრალის პირას ქანდაკებასავით გადმოკიდულ მახარეს...
 დაწვები აეწევა და...

(შემდეგი იქნება)

დ. თურდოგსპირელი

გაქვავებული ცრემლები

მე ვიცი, რომ ქალების ედემური სიამოვნებაა მზერა სიყვარულით შეღონებული კაცისა... ამას არ ამბობენ იგინი, მაგრამ მას ამჟღავნებენ მათი ცქრილა თვალები.

მახსოვს ეროხელ, როდესაც სიყვარულის ლოცვას ვამბობდი და ცრემლები მომადგნენ თვალებზე, ჩემი სატრფო განუსაზღვრელ აღტაცებაში მოვიდა...

იმაზე ბედნიერი იგი არასოდეს ყოფილა, როგორც იყო იმ წუთს...

და მე ვკითხულობ:

რატომა ხდება ასე?

რატომაა ქალი ასეთი უცნაური, უგასაგისო?

სადაა მისი გული?..

როგორ თუ გული?

სად აბადია მას იგი?!

მართალია, ჰქონდა ერთხელ მგრძნობელი, მაგრამ იგი მოჰკვდა კაცობრიობის გარიჟრაჟისას.

პირველი კოცნა, რომელიც კი აღმოსკვნა პირველ აშიკმა პირველ მიჯნურის ბაგეზე—კუბოდ გადაექცა ქალის გულს და ჩაიხვია იგი აღუდგენლად.

ქვეყნიერობაზე პირველი სამარე სწორეთ ქალის გულისთვის გაითხარა...

ვინ გაიგებს ამის მიზეზს?..

რად დატრიალდა ეს ცოდვა?..

ვინ იცის, ვინ იცის...

განუჭვრეტელ საიდუმლოთა საბურველითაა იგი მობურული და ამოუცნობი...

ან სადაა ის სამარე?..

არქეოლოგებმა ეგვიპტის პირამიდებში ბევრი ეძიეს, პართენონის ნანგრევთა შორის დიდხანს იწანწაღეს, პომპეის გარემონიც მთლად გადათხარეს და ვერსად ჰპოვეს პირველი სამარე, საცა პირველ კოცნის კუბოში ჩამარხულა ქალის გული...

გომერი, პრაქსიტელი, რუსთაველი, დანტე, რაფაელი, შექსპირი—ყველამ ისე განვლო სიცოცხლე და ისე განისვენა, რომ ვერ იხილა ქალის გული:..

ვერც სხვა ვინმე ეღიროება.

მაღე მყინვარ-იაღბუში ნისლის ქულებად გადაიქცევიან და შესრიალდებიან ცის კამარაში, ვიდრე იპოვიდეს კაცი დაკარგულ საუნჯეს...

ნეტავ ჩამახედა იმ ქალთა წყრომით აკვესებულს თვალეზში, რომელნიც
სტრიქონებს წაიკითხავენ...

მიკვირს, რა აჯაფრებთ.

მოყვასნო, კეკლუცო მოყვასნო, რათა გგონიათ, ვითომ მე თქვენი აუგი
მწადდეს...

არა, თქვენმა მზემ, არა...

მე თქვენ მიყვარხართ... რომ იცოდეთ როგორ მიყვარხართ...

მაინც არა გჯერათ?..

გიჟებს!..

მაშ აბა მოცქრიალდით ჩემთან ნაინატრად და მე მაგ თვალეზის დაკოცნით
დაგიმტკიცებთ ჩემს მხურვალ გრძნობებს...

ალალი ვარ მე და ალალივეა ჩემი სიყვარული თქვენდამი...

მე ვსჩივი, მე მოვსთქვამ მხოლოდ თქვენს უგულობას...

მეტს არაფერს...

და განა ეს დასამალია?..

აბა დაიხედეთ მკერდზე, თუ არ გენიშნოთ.

აი მარგალიტი...

ძვირფასი მარგალიტი ეღვარებს სადაფში მჯდარი...

თქვენთვის ის სამკაულია, მკერდის მაშვენნი, მაგრამ იცით რას მაგონებს იგი
და რად მანაღვლიანებს?..

— ცრემლებს... სიყვარულის ობოლ ცრემლებს...

თვლები კი არა, იგინი მართლაც გაქვავებული ცრემლებია მიჯნურობისა.

იცით განა, რადა ციმციმებს იგი ისე კაეშნიანად, რადა თრთის ობოლ მო-
მწყდარ ვარსკვლავივით?..

იგი სტირის, იგი სჩივის, რომ ის მკერდი ქალისა, რომელსაც იგი ამ-
შვენებს—ცალიერია, დაყუჩებულია, გაძრცვნილია ეფრატის მიდამოებივით, სადაც
ოდესღაც სამოთხის მადლი ტრიალებდა, და რაც დაიხურა მისი კარები—მიდა-
მოც მიმკვდარდა...

* * *

ვერავინ იპოვა ქალის გულის სამარე—პირველ ადამიანის პირველ კოცნით
შემოსუდრული, მაგრამ ნეტავ ის მაინც შემეტყუო, თუ ვინ დააფრქვია ის ცრემლ-
ნი, რომელნიც ობოლ თვლებად გაქვავდნენ და მოსთქვამენ ქალის უგულო
მკერდზე...

სტუმარ-მასპინძლობა

კანონი სამ მოქმედებად

მონაწილეები

ფ რ ა მ ე ბ

- 1. ავტორი
- 2. რედაქტორი
- 3. სიღებელი
- 4. მამული
- 5. თეზისი — მოსამსახურე
- 6. იურიდიული კონსულტი
- 7. დამამუშავებელი
- 8. რედაქტორი — რედაქტორი
- 9. იურიდიული კონსულტი
- 10. პედაგოგი
- 11. პედაგოგი
- 12. არჩილ ვახტანგი — მდივანი
- 13. ხანდაძირი — მდივანი
- 14. ვანი — მამული
- 15. მამული — მამული

ტრ. რამიშვილი

სტუმარ-მასკინკლოზა

კომედია სამ მოქმედებად

მომხმედნი პირნი

331-

ალექსი ბესელიძე—მეაფთიაქე

ნუცა—ცოლი

სიდერო

მამიდა

თებრო—მოსამსახურე

ოთარ გობრონიძე

დარო ცოლი მისი

ნიკიფორე ატაკუტა

ივანე ბუსხრიკიძე

ბიქტორ ბუყიაშვილი

ბეჟიკო გიდელაძე

არიმან ვახრაკიძე—მდგმური

სანდრო—მიკიტანი

ვანო—მამიდას შვილისშვილი

მიხა—ოთარის მოსამსახურე

მოქმედება პირველი

(სტენა წარმოადგენს სსსადილო მოზრდილო ოთახს. სსში კართი; ერთი შუაში, ერთი მარცხნივ, ერთი მარჯვნივ. ორი ფანჯარა შუა კარების აქეთ იქით. სტენის მოწყობილობა სსკამოდ მდიდარა. ერთ კუთხეში სდგას ბუფეტის შკაფი, შუაში სუფრა გადაფარებული მაგიდა ირგვლივ სკამებით შემომწყობებული. სდგას ავრეთვე ხაღინა-გადაფარებული ტახტი. ფარდის ახდისას თებრო სდგას ნახევრად დია ბუფეტის შკაფთან).

თებრო. შეყლაპა ყველაფერი და წავიდა. უჰ! რატომ არ დაიქცა ის დღე, როცა შენ პირველათ აქ შემოხვედი. გენაცვალეთ, რა მოუშორებელი ქირი გახდა, ჩამოგვესახლო და წასვლაზე აღარ ფიქრობს. (შეიხდავს შკაფში) ტა! ტა! ტა!!! რალა ექნა და ან იმათ რა პასუხი გავსცე? (ზარი დაიჩეკება, თებრო შკაფს მიხურავს, გადის შუა კარებში და წუთის შემდეგ შემოქდგება ადექსის, რამუელსაც ხელში გაჭეოთში გამხევეული ნიოთი უჭირავს; ნიოთს სსსადილო მაგიდაზედ დადებს).

ალექსი ნუცა შინაა?

თებრო შინ გახლავს.

ალექსი სიდედრი როგორაა?

თებრო ისევ ისეა.

ალექსი ექიმმა რა სთქვა?

თებრო შაკიკიაო.

ალექსი გუშინ შენც მაგ აზრისა იყავი, არა?

თებრო დიახ.

ალექსი გიშველა ღმერთმა, რალა ექიმი და რალა შენ. სხვა, რალაც უგუნებოთ მეჩვენები. (ამოიღებს ზაზარასს და მოუკიდებს) აბა, ერთი საფერფლე გამოიტანე ხალიდგან.

თებრო ეხლავ (შეასრულებს).

ალექსი ერთ-ერთი საფერფლე მუდამ აქ უნდა იდოს.

თებრო უკაცრავად, მე უბედურს სულ მავიწყდება.

ალექსი ჰო და რათა ხარ უგუნებოთ მეთქი, გეკითხები. ვინ იცის, ბიქტორმა კიდევ გაგაჯავრა.

თებრო როგორ გამოიტანე!

- ალექსი** აკი ვსტკვი.
- ნუცა** (შემოდის მარცხნივ კარებიდან. ში წლის სიმპატური მანდილოსანია. აცვია ევრობიუჯად). ძლივს.
- ალექსი** (აიღებს მაგიდიდან ნივთს და გადასცემს ნუცას). ესეც შენი ინგლისური კაკაო და მურაბა. (თებრის) აბა, თებროჯან მოჰყე, რა მოხდა. (ჰდებს).
- ნუცა** (ჰდებს).
- თებრო** ის მოხდა, რომ საგანგებოთ მოხრაკული ვარია სულერთიან შეუქამია და ზედაც თქვენი საყვარელი ქაშნიკიც მიუყოლებია.
- ალექსი** და **ნუცა** (იციინან).
- ალექსი** (ნუცას) ვაიმე ჩემო ვარია. (თებრის) ჰო, ბიქტორი პირის ჩაგემრიელებაში მეტად ყოჩალი ვინმეა. თითონ რაღას ამბობს? ამდენი ქამით რისი დამტკიცება მსურსო.
- თებრო** „საქმელი მშვიერი კუქის გასაძლომად მოიგონეს ჰკვიანმა კაცებმაო“. აი გაუხმეს იმას კუქიცა და ნაწლევებიც.
- ალექსი** და **ნუცა** (იციინან).
- თებრო** არა შენი ჭირიმე, მე ხუმრობის გუნებაზე არა ვარ. ორში ერთი: ან გადააჩვიეთ ამ სიწუწუკეს ან აიკიდოს ბარგი და თავის გზას გაუღგეს. ამდენი ხნის სტუმრობაც არ უნახავს კაცს. რა მოუშორებელი ჭირი გახდა. ჩამოგვესახლა და წასვლაზე კი არა ფიქრობს.
- ალექსი** არა უშავს რა, ჩემო თებრო, არა უშავს. ყველაფერი გაივლის, ყველაფერი გამოსწორდება.
- თებრო** თუ თქვენ ხმას არ ამოიღებთ, არაფერიც არ გამოსწორდება. (გადის შუა კარებში).
- ალექსი** (ნუცას) როგორაა დედაშენი?
- ნუცა** ცოტა უკლო. წამალი ვასვი და მიეძინა. იცი, ალექსი, ოლასაგან წერილი მივიღე.
- ალექსი** მართლა! რაო, როგორ არიან ჩვენი ოქროს წიწილებიო?
- ნუცა** ჩინებულად ენაცვალოს დედა. ოჯახით აღტაცებულნი არიან თურმე. სხვა, ახალი მდგმური რა უყავ?
- ალექსი** შუა-გზაზედ დამშორდა. ახ, ნუცა, რა ბედში ჩავარდით, რა ბედში. ეს კაცი ღმერთმა პირდაპირ ციდან ჩამოგვიგდო.
- ნუცა** როგორ?
- ალექსი** აღამიანო, გეუბნები ძალიან დიდი ვინმეა მეთქი. მე მგონია მაგან ყველაფერი იცის, რაც კი აღამიანის გონებას შეუქმნია.
- ნუცა** შენ თუ არ გადააქარბე, როგორ იქნება.

ალექსი აი ურწმუნო თომა! დედაკაცო, გულთმისანია, გულთმისანი.
ნუცა ხა-ხა-ხა! ნუ მომკალი სიცილით ღვთის გულისათვის. ამ სიბერის დროს ლამის ცრუმორწმუნეც გახდე. გიმეორებ, ალექსი, ამ შენს გულთმისანს რაღაც შანტაჟის სუნი უდის და ვაი თუ...

ალექსი კიდევ დაიწყე? ნუცა, ნუცა, აბა რას ამბობ გენაცვალე? აფთიაქს ველარ იცნობ, საათივით ამიწყო ყველაფერი და გზა და გზა ისეთ ისეთებს მასწავლის, რომ თუ ტვინმა გამიძლო, მალე ალბათ თვალსაჩინო ქიმიკოსი გავხდები მთელ საქართველოში. გადაცმული ბედია გადაცმული. (თებრო მადის შუა კარებიდან და გადის მარჯვნივ).

ნუცა ქალაქში დიდ ხანს დარჩება?

ალექსი არ ვიცი. წელან მითხრა, ისარგებლეთ ჩემი აქ ყოფნითო (წამოადგება სახე გაბრწყინებული). იცი, ნუციკო, თუ ეხლა მაინც დაგვანებეს თავი და კიდევ არ დაგვაქციეს, იმედია ეს სახლი შევინარჩუნოთ. ეს რომ ასე იქნება, ამას მე გული მიგრძნობს. ამ ბოლო დროს რაღაც არა ჩვეულებრივად მიწყნარდა ჩვენი ცხოვრება. დღეს დილით ქუჩიდან რომ შევხედე ჩემ კოპწია სახლს, გული სიამოვნებით ამეგსო. ამ ოხერ ბიჭტორას რომ მოვიშორებდე, მერე არა მიქირს რა.

ნუცა თებრო, თებრო! აბა უამბე ალექსის იმ სოფლელი ღვდლის ამბავი.

ალექსი რას ამბობთ, ვინ ღვდელი, რა ღვდელი?

ნუცა მამა ლაზარე.

ალექსი აი ის ღიზიანი? მერე?

თებრო წუხელ მოსულიყო გვიან ნაშუაღამევს. რადგან კარები დაკეტილი დახვედროდა, მოსდგომოდა სამზარეულოს გატეხილ ფანჯარას და შემომძვრალიყო, ძირს ჩამოხტომისას იქვე მდგარ წყლით სავსე გობში ჩავარდნილიყო და სულ ერთნაირათ ამოწუწულიყო.

ალექსი და **ნუცა** (იგინიან).

ალექსი ნეტა როგორ შემოეტია იმოდენა კაცი იმ ერთ ციციქნა ფანჯარულაში.

თებრო უი, რაც მე ისა ვწყევლე გუნებაში! ღამე ვანის ოთახში გაეთია. გავადე თუ არა დილით სამზარეულო, წუთსვე გაქრა; კიდევ კარგი, თორემ ერთ კვირას ვერ მოვიშორებდით. დაილოცოს ღვთის განგება, ვინც გინდა და არ გინდა, ყველა აქ მოეხირება. ის რომ კეთილი სული იყოს, რა უჭირდა სასტუმროში ჩამომხტარიყო, განა ცოტა აოხრია. მაგრამ როგორ იქნება. მაშინ ვინდა ამოიკაშს ნაცნობნათესავს. (გადის შუა კარებში).

ალექსი მაშ ისევ იწყებენ?

- ნუცა** როგორც ხედავ. იერიში მღვდლებით იწყება, ცული ნიშანი
- ალექსი** ნეტა რა გვიხსნის?
- არიმან** (უგერძო შუა კარებში დაუუდებს თავიგულთ ხელში). ჩვენი ხალხის რიგია-ნობა.
- ნუცა და ალექსი** (შეკრებებიან) ახ, თქვენა, ბატონო არიმან! მობრძანდით, მო-ბრძანდით!
- ნუცა** შეშინებისათვის უთუოდ დაგაჯარიმებთ.
- ალექსი** თქვენ სულ ასე იცით, გამოჩნდებით მოულოდნელად და გულებს დაგვი-ხეთქავთ.
- არიმან** (ხუცას). ჩვენს ძვირფასს დიასახლისს შეშინებისათვის. მცირედისათვის მა-პატიეთ, ამაზე უკეთესი საყვავილეში ვერა ვნახე. (გადასტუმს თავიგულს თავისიანათ. 30 წლის კაცია. აცვია კერძიუფათ)
- ნუცა** (უნასავს თავიგულს). ჩინებულთა, ჩინებულთა. ვმადლობთ, დიდათ გმად-ლობთ. დაბრძანდით, ბატონო.
- არიმან** (შივა ბუხართან და ხელებს მსრესავს) ძალიან აცივდა. ასეთი სუსხიანი შე-მოდგომა ჯერ არ მინახავს. (ზაზიზის ამოიღებს, ალექსისაც უთავაზებს) სხვა ბატონო ალექსი, როგორი იყო, ა? (ხუცას) თქვენი მეუღლე დღეს იმდენი ვამუშავე, რომ არა მგონია არ ნანობდეს ჩემს აქ დაბინავებას.
- ალექსი** პირიქით, თქვენი ჭირიმე, პირიქით, აი ჰკითხეთ ნუცას, თუ რა აღ-ტაცებით უამბობდი წელან თქვენზე (თებრას დაურჯეს. შემოდის თებრ).
ალექსი თებრო, — გეთაყვა, ბუხარს შეშა შეუმატე.
- თებრო** შეშას რო დაპობა უნდა!..
- ალექსი** უნდა და ჩვენც დავაპოთ. მე წავალ სარდაფში, შენ კი ცული მომირ-ბენინე (გადას მონივე შუა კარებში).
- ნუცა** ჩემი მეუღლე თქვენით თავდავიწყებამდეა გატაცებული.
- არიმან** მართლა?
- ნუცა** ცრუ მორწმუნე გახდა, წარმოიდგინეთ, იმასა სჯერა თქვენი გულთმი-სნობა.
- არიმან** თქვენ კი!
- ნუცა** მე, რა თქმა უნდა, სიცილადაც არა მყოფნის.
- არიმან** ალექსი, როგორც ეკზალტაციის კაცი, რა თქმა უნდა, აზვიადებს ჩემს ღირსებებს, მაგრამ ერთს რაშიმე კი რამდენადმე მართალია.
- ნუცა** რაში ბატონო? განა მართლა იჩემებთ გულთმისნობას? ხა, ხა; ხა, ხა!
კუბროზი თუ გინდათ, ეს არის სწორეთ.
- არიმან** რო დაგიმტკიცოთ?

- ნუცა** თქვენი ხმალი და ჩემი კისერი.
- არიმან** მხოლოდ არ შეგეშინოთ კი.
- ნუცა** არასოდეს. მე არ ვიცი, შიში რა არის. აბა, დავიწყოთ სევანი.
- არიმან** მკითხეთ, რაც გენებოთ.
- ნუცა** (წამით ჩაფიქრდება) აი თუნდ ეს: როდის ან რამდენი წლისამ დავასრულებ გიმნაზია?
- არიმან** გიმნაზია არ დავასრულებიათ, მეექვსე კლასიდგან მიატოვეთ.
- ნუცა** (ოდნავ შეკრთება და ტუჩებზედაც აკბენს) რათ მიატოვე?
- არიმან** ერთი თავქარიანი აფიცრით გატაცების გამო.
- ნუცა** თვით მე როგორი ვიყავი?
- არიმან** „კარტველი კალი“ იყავით, გიყვარდათ ფლირტი, კალინა-მალინა, გძულდათ ია და ვარდები; მერე ალექსიმ შეგირთოთ, მოგარჯულათ და გახდით სიმპატიური ქართველი ქალი.
- ნუცა** (წამოხტება) არა, ეს წარმოუდგენელია. თქვენ ალბათ მაშინ იმ არემარეში თუ ტრიალებდით.
- არიმან** გარწმუნებთ, არა. დაბრძანდით და განაგრძეთ.
- ნუცა** (ჯდება) დღეს გარეშე ვინმე იყო ჩვენსა?
- არიმან** იყო დილით, ჩვენი წასვლის ერთი საათის შემდეგ.
- ნუცა** ვინ?
- არიმან** ცნობილი დონ-ჟუანი დავით კვინწარაძე. საშიში კაცია, ვისაც ის დაუმინებს, იშვიათად დააცდენს. ამ ჟამად თქვენა ჰყვებართ ნიშანში ამოღებული.
- ნუცა** რისთვის იყო?
- არიმან** სახვალიოთ დაგპატიჟათ ქართულს ოპერაში. იმისი განზრახვა იყო, მეორე მოქმედებიდან სახლში გაეტყუებინეთ და, როგორც თითონა სთქვა, სულ ერთიან შეეჭამეთ, ჩაეხრამუნებიეთ.
- ნუცა** ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო!
- არიმან** როცა თქვენ ეს გაიგეთ, აიღეთ, დაუბრუნეთ ბილეთი და უთხარით: უკაცრავათ მე ორი კაცის ცოლობას ვერ გავწევო. ის იმ წამსვე წავიდა. როდესაც ეს სცენა ხდებოდა აქ, მე ვიჯექი კაფეში და ყავას შევექცევოდი. თქვენმა გამარჯვებამ იმდენად გამახარა, რომ აქნამდის სულ კუნტრუშით მოვდიოდი.
- ნუცა** (გაოცრებით) ერთ და იმავე დროს აქაც, კაფეშიც.
- არიმან** დიახ, დიახ, სწორეთ მასეა. არიმანი აქ, არიმანი იქ... ხა ხა ხა ხა! იმედია, ამის შემდეგ აღარ გეცემათ შანტაჟის სუნი.

- ნუცა** ახ, ესეც გაუგია (თვალეზზე სელებს მიიფარებს).
- არიმან** აბა კისერი, მოვიდა ხმალი.
- ნუცა** ინებეთ, ბატონო, ხოლო ვერ დაგიფარავთ, რომ თქვენი მე ეხლა ძლიერ მეშინიან.
- არიმან** ასე მალე? აკი ასე და ისეო.
- ნუცა** ამიხსენით ღვთის გულისათვის, საიდან იცით ყოველივე ეს?
- არიმან** ბიჭი ვარ და ქუდი მხურავს, აი საიდან.
- ნუცა** მართლა, მართლა?
- არიმან** ჭკუა, ნიჭი და განათლება თავ-საყრელი მაქვს, აი საიდან.
- ნუცა** ახ, რა კაცია.
- არიმან** ზე-კაცია. ახ, ღაია ნუცა, რომ იცოდეთ, რა ადვილი იყო ჩემთვის ეს გამოცანა, ვიცი ბევრს იცინებდით.
- ნუცა** ხუმრობა იქით და თქვენ უთუოდ უნდა გამიფანტოთ ეჭვები, თორემ ჩემი ნერვები ვერ აიტანენ.
- არიმან** უთუოდ, უთუოდ, თორემ ერთიც ვნახოთ, მართლა ზე-კაცად მოგეჩვენეთ და შეგიყვარდეთ ხა—ხა, ხა—ხა!
- ნუცა** დამცინით? არ მოველოდი.
- არიმან** ქ-ნო ნუცა, დამშვიდდით. როცა კაი გუნებაზე ვიყო, მომაგონეთ და ყველაფერს გეტყვით. აგერ აღექსიც.
- თებრო** (შემოდის შეშით, რომელსაც ბუხართან დასდებს).
- ალექსი** შენ წადი, თებრო, ამას მე ვუბატონებ. (თებრო გადის ალექსი მოუჭდებ-ბა ბუხარს და შეაწყობს შიგ შეშებს) „გამხიარულდი, ბუხარო, გულ ჩა-ხვეული ნუ ხარო“. (ნუცა გადის მარცხნივ).
- არიმან** (თვალს გააფიქრებს ნელი სარკასტიული ხანხარით).
- ალექსი** (მხედავს) რას იცინით?
- არიმან** ისე ჩემთვის.
- ალექსი** მაინც, მაინც?
- არიმან** ერთი შემთხვევა მომაგონდა და მიტომ.
- ალექსი** ჰოო, მოხდება ხოლმე. აი ამასაც მოვრჩი—ეხლა ჩემო ძმაო ბუხარო თავისუფალი ხარ და რამდენიც გენებოს, იმდენი იფუგუნე (მოყსდებაან ორნივე ბუხარს). ახლა რაკი მარტონი ვართ, ნება მიბოძეთ მოგელაპა-რაკოთ.
- არიმან** ბრძანეთ.
- ალექსი** ვინა ხართ თქვენ?
- არიმან** რამდენჯერ უნდა გითხრათ, არიმან ვახარაკიძე.

- ალექსი** ეს მე არ მაკმაყოფილებს. უფრო ვრცლათ.
არიმან გაჭირვების ტალკვესი.
ალექსი არა, არა.
არიმან საქართველოს საყვირი, ბუკი და ნალარა.
ალექსი გემუდარებით, მითხრათ თქვენი ნამდვილი ვინაობა.
არიმან არიმან ვახრაკიძე.
ალექსი აი სწორეთ ეს მიფრთხობს ძილს.
არიმან რა, ბატონო, ჩემი სახელი და გვარი?
ალექსი არიმანი ხომ ეშმაკს ნიშნავს, ვახრაკიც იმასვე.
არიმან გამოდის რომ მე ეშმაკი ეშმაკიძე ვარ ხა, ხა, ხა, ხა! დამშვიდდით, ბატონო. მიწიერი ეშმაკი რამდენადმე ჩვენ ყველანი ვართ. ხუცური კი ზღაპარია. მაშასადამე მე ჩვეულებრივი ადამიანი ვარ, ტომით ქართველი. ნათლობის სახელი რომანოზია, გვარი კი ვახრაკიძე.
ალექსი აი ეხლა კი მომეშვა.
არიმან მადლობა ღმერთს.
ალექსი ერთი კითხვა კიდევ.
არიმან ბრძანეთ.
ალექსი რისთვის მიშვრებით ამდენ სიკეთეს?..
არიმან თქვენ ჩემი დიდი ხნის სიმპატია ხართ და მიტომ.
ალექსი მე თქვენი სიმპატია? ხა, ხა, ხა; ხა! საიდან სადაო?
არიმან პირველი ადამიანი ხართ ვინც ასე მოინადირა ჩემი გული. უცხოეთში ჩვენი შეხვედრა დაუფიწყარია ჩემთვის.
ალექსი უცხოეთში ჩემთან შეხვედრა?! კიდევ ბურუსი, კიდევ გამოცანა. არა მესმის რა, არა მესმის რა! სადა მნახეთ პირველად?
არიმან ეხ, დავანებოთ ამას თავი, თორემ აგერ სინამდვილე კბილებს გიკრატუნებდა, ერთი არა სასიამოვნო ამბავი უკვე მოგაკერათ შუბლზე.
ალექსი რა ამბავი?
არიმან მოდიან.
ალექსი ვინა ბატონო?
არიმან ვისიც თქვენ ასე გეშინიათ.
ალექსი ვინ არიან?
არიმან სტუმ-რე-ბი.
ალექსი ვაი ამ დღეს!
არიმან (სათს დახედავს) ორი საათის შემდეგ, მატარებელი მოვა და ისინიც მოგადგებიან კარზე.

- ალექსი რა მეშველება ეხლა! იმათ შენახვას ამ ძვირობაში დღეში თუმანი არ ეყოფა. ნეტავი ვინ იქნებიან.
- არნამან უწინარეს ყოვლისა მამიდა თქვენი მანანა.
- ალექსი ვაი ჩემი ცოლის ბრალი! მე რომ იმისი ამბავი ვიცი, სუ აამტუტებს აქაურობას.
- არნამან რძალთან ვერა რიგდება. დღე მულამ ჩხუბია იმათსა. საჭირო გახდა იმათი ერთი მეორისგან საჩქარო განშორება და, აი მამიდაშვილი შექროც გიგზავნით გაზაფხულამდე. ის რო წავა, მაშინ რძალი ჩამოვა.
- ალექსი ოი, ეშმაკებმა კი წაიღონ.
- არნამან არ ღირს, ბატონო, წამ და უწუმ ამ საწყალი ეშმაკების ხსენება. იმათ თქვენთვის არა დაუშავებიათ რა.
- ალექსი ვაიმე ჩემო იმედებო!
- არნამან მოდით ალექსი, გავტყნოთ ნავსი და გადავდგათ ახალი ნაბიჯი.
- ალექსი ეს სახლი რო კიდევ გადამიწვან, პურ-მარილზე ვერ ვეტყვი უარს.
- არნამან რატომ?
- ალექსი მეშინიან გამათახავენ, სოფელში აღარ მიმესვლება.
- არნამან არ მიგესვლებათ და თქვენც ნუ წახვალთ. იქ რა დაგრჩენიათ, რო არ ვიცი. კაცი უნდა ან ქალაქში იყოს, ან სოფელში, თორემ ცალი ფეხი აქ, ცალი იქ, კომედიას სხვა არაფერი. აქსიომია, რომ ერთ გაქალაქების მოსურნე ქართველს ცხრა სოფლელი უკან ეწევა და საშვალებას არ აძლევს როგორმე ქალაქში ფეხი მოიმაგროს. ამიტომ არც ქალაქში ვართ, არც სოფელში, არც მტრისა, არც მოყვრისა.
- ალექსი მოვითმენ, იქნება მოგვხედოს ღმერთმა და ამ მსოფლიო გადატრიალებამ როგორმე მოარჯულოს ჩვენი ბედოვლათი ხალხი.
- არნამან ო, ჩემო ძმაო, ეს იქნება მაშინ, როცა ერთი ცხოველი მალლა მთაზე დაუსტვენს. აბა წამობრძანდით ჩემს ოთახში და შევადგინოთ მოქმედების გეგმა. (გადაან მარჯვენა).
- ბიძტორ (შემოუძღვება შუა კარებიდან სანდრო მიკიტანს, შემოიჯახაკებს) მოდი სანდრო! დაბრძანდი! სხვა, რისთვის გარჯილხარ?
- სანდრო გუშინ ბიქისათვის გებრძანებინათ, ნახარჯის სია წარმოადგინოსო და აი ვიახელით.
- ბიძტორ ჰოო, მართლა, რამდენია?
- სანდრო ბევრი არაფერი, ბ. ბიქტორ, სამოცი თუმანია.
- ბიძტორ ასე ცოტა?! მე კი გაცილებით მეტი მეგონა. სანდრო, ცოდო არ დამდო, ხომ არა გამოსტოვე რა? შენ ხომ იცი, მე ვინცა ვარ?

- სანდრო** ვიცი, ბატონო, როგორ არ ვიცი. ვენაცვალე სულში ერთობის ხალხს, რომ ასე ზრუნავს ჩვენთვის. შერცხვეს სანდრო, თუ თქვენთვის სანთელი ვით არ დადნეს.
- ბიძტორ** ვინმემ რომ სთქვას ასე და ისეო, ამას მე ვერ მოვითმენ.
- სანდრო** არა, ბატონო, რაც არი, არი.
- ბიძტორ** ხომ ასე!
- სანდრო** დიახ, დიახ.
- ბიძტორ** (აძლევეს ფანქარს) აბა, ეხლა ეს სულ წაშალე.
- სანდრო** წაშალე.
- ბიძტორ** ეხლა ეს საერთო ჯამი მეორე გვერდზე გადმოიტანე.
- სანდრო** გადმოვიტანე.
- ბიძტორ** ეხლა ამას ქვემოდან ხაზი გაუსვი.
- სანდრო** გაუსვი.
- ბიძტორ** აი ეს ძველი ვალი ასე დარჩეს, ხაზის ზემოთ, და, რაც ამის შემდეგ დამდოს, ხაზის ქვემოთ დასწერე. გერმანულ სიფაქიზეს არა სჯობია რა. ძველი ვალი ხაზის ზემოთ, დანარჩენი ხაზის ქვემოთ; ერთი თვის შემდეგ სულ გავისწორდება.
- სანდრო** (გააჭრებუდი თავს იქნევს) რას ამბობთ, მე ვერა გავიგე რა.
- ბიძტორ** რა არის აქ გაუგებარი?
- სანდრო** დალოცვილო, მე ჩემი ფულებისათვის მოვსულვარ, თქვენ კი რაღაც ქვემო და ზემო ხაზებზე მელაპარაკებით, სადაური ხუმრობაა!
- ბიძტორ** სანდრო, უნდა გითხრა, რომ მე იდეის კაცი ვარ, და ხუმრობისა არც სურვილი მაქვს და არც დრო, უფრო დიდ საქმეს ვემსახურები.
- სანდრო** ჰოო! რაკი ასეა ღმერთმა შეგარგოს. მეცოდინება მაინც რა კაცთანაც მქონია საქმე.
- ბიძტორ** რაო? მაგრამ ღირს კი შენთან ლაპარაკი. აბა იფიქრე, უბადრუკო, ვისი წყალობით გახდი შენ თავისუფალი მოქალაქე, ვინ დაგინგრია მეფის ტახტი, ვინ მოგიტანა თავისუფალი საქართველო? ვინ იცის, რამდენი ღამე თეთრად გამითენებია თქვენზე ფიქრით, შენ კი რაღაც ნისიები ამოგიჩრია ილღიაში და, გინდა თუ არა, ანგარიში გამისწორეო. (გაღდის შუა კარებში).
- სანდრო** თუ ხელში ჩამივარდი, მე შენ ისეთ ხაზებს მოგცხებ გოგრაში, რომ სუ ვაი დედა იძახო.
- ალექსი** (გამოდის მარჯვნივ კარებიდან) რა ხმაურობაა! ახ, თქვენა ხართ? გამარჯობა!

- სანდრო** გაგიმარჯოს! (ხელს ათამყვს).
- ალექსი** რაშია საქმე?
- სანდრო** (მუნჯურათ ეუბნება რადაცას).
- ალექსი** (ერთს ჩაინახნახებს და უსწორდება) აჰა, ჯანი გავარდნია.
- სანდრო** აი ვაცხონე შენი დედ-მამა. (ხელს ათამყვს მწიწებით და გადის შუა კარებში).
- თეზრო** (შემოდის, შკაფიდგან თეფშებს გაიტანს და ისევ შუა კარებით გადის).
- ბიჭტორი** (შუა კარებადგან).
- ალექსი** ხა—ხა—ხა!
- ბიჭტორი** ალექსი, სული ნუ წაგიწყდება, მითხარ, რას გეჩურობოდა სანდრო მიკიტანი?
- ალექსი** ფული გმართებია, გაუსწორდი და წავიდა. მოგიკითხა სიყვარულით.
- ბიჭტორი** (გაჯაფრებით) გაუსწორდი?
- ალექსი** მაშ რა მექნა, როცა შენ არა გცალიან ასეთი წვრილმანებისთვის.
- ბიჭტორი** მერე და როგორ მაკადრე ეს? ეს ხომ ჩემი შეურაცყოფაა, განა მე კაცი არა ვარ, ან უღვაშები არ მაბია?
- ალექსი** არა, მაგას ვინ ამბობს, კაციცა ხარ და ძალიან გრძელი უღვაშებიც გაბია, მაგრამ ვალს მაინც გადახდა უნდა. ყოველ შემთხვევაში მე მეგონა სიკეთე გიყავი.
- ბიჭტორი** სიკეთე კი არა, შენ ჩაიდინე ჩემდა მიმართ უდიდესი დანაშაული.
- ალექსი** ეხლა მპატიე და სამერმისოდ მეცოდინება, როგორ მოვიქცე.
- ბიჭტორი** მპატიებია უკანასკნელად. იცოდე სხვას არ შევარჩენდი ამ თავხედობას. (გადის შუა კარებში).
- არიმან** (შემოდის მარჯვნივ კარებადგან სიცილით) ვაშა ბიჭტორ, ვაშა! პროფესიით აგრონომია, არა?
- ალექსი** ვინა, ბიჭტორი?
- არიმან** დიახ.
- ალექსი** აგრონომიას უსუნა მხოლოდ.
- არიმან** ეგ არაფერი, ჩვენი საქმისთვის ესეც კმარა.
- ალექსი** ახ, ნეტავი მაგას მოვიშორებდე.
- არიმან** რამდენი ხანია, რაც თქვენსა ბინადრობს?
- ალექსი** წელიწად ნახევარი.
- არიმან** (უეცრივ) ევრიკა!
- ალექსი** რა მოხდა?
- არიმან** თავის დროზე, მეგობარო, თავის დროზე. (ზარი დაირეკება).

- თეზრო** (გამოდის მარცხნივ კარებიდან).
- ალექსი** ვაიგე, ვინ არის. (აჩივანს) ვაი თუ ისინია.
- არიმან** ჯერ არა.
- თეზრო** (შემოუძღვება შუა კარებიდან სიცივისაგან აკანკალებულს და ახირებულად ჩაქმულს ბეჭივთა გიდედაძეს. შედის მარცხნივ კარებში).
- ბეჭიკო** (შემოიღვანაჯვებს) თომას სცივა! თომას სცივა!
- ალექსი** ბიქოს ბეჭიკო! ჩემი ბეჭიკო?! (ხელს ჩამოართმევს მოწიწებით აჩივანს) ჩვენი ცნობილი მწერალი, იუმორისტი ბეჭან გიდედაძე. (აჩივანზე) ჩემი მდგმური და ახლად შეძენილი მეგობარი არიმან ვახრაკიძე. (ისინი ხელს ათმევენ ერთი შეფრქვით).
- ბეჭიკო** აბა, ერთი ლოთიანათ გამოთბე, თორემ ვერავითარი იუმორისტიკა ვერ მიხსნის. თომას სცივა, საწყალ თომას სცივა. (ბუნახს მიუჯვდება და ზმუკუნებს). ჰუუ! როგორ უბერავს შეჩვენებული ქარი.
- ალექსი** საიდან ამ დროს? თუმცა შენ მუდამ ასე იცი. (აჩივანს) წელიწადში ერთხელ მოულოდნელად წამოგვიქროლებს, ცოტა ხნით ივლის და გაქრება სამი წლით.
- ბეჭიკო** ამას მე ტაქტიკური მოსაზრებით ჩავდივარ.
- ალექსი** არა, არა ეს ვერაფერი თავის მართლებათაა. უბედურებაა სწორედ. ვინც მიყვარს ის სანთლით საძებარია, ვინც არა და სუ კისერზე მაზის. მაშასადამე ამ ქარს უნდა ვუმადლოდეთ შენს მოსვლას, არა?
- ბეჭიკო** მე აგერ შენს მეზობელ ბუზიყლაპიძესთან მქონდა სადალალო საქმე.
- ალექსი** როგორ, განა ეხლა დალალობაც დაიწყე?
- ბეჭიკო** ჰო, სახლებს ვასაღებ. ეს უკანასკნელი „სტავკა“.
- ალექსი** ქართველი მწერალი და დალალი—ვაი თავის მოჭრავ! (იჩინის, უეცრად მარცხენა კარებს შეადებს) ნუცა, ა ნუცა. აქმო, ვინ განახო. (შემოდის ნუცა).
- ნუცა** აა! ამას ვისა ვხედავ! ჩვენი ბეჭიკო, დაკარგული კაცი. (ხელს გაუწოდებს) გამარჯობა!
- ბეჭიკო** გაგიმარჯოთ. (ხელს ჩამოართმევს).
- ალექსი** აბა, ნუცა დატრიალდი შენებურად!
- ნუცა** ეხლავ, ეხლავ. (გადის).
- ალექსი** (აჩივანს) უნდა იცოდეთ, ეს მოუსვენარი კაცი რა ქარ-ცეცხლში გამოვლილია. ვინ იცის, თავს რა არ გადაჰხედია. (ბეჭიკოს) თავდაპირველად რითი დაიწყო შენი კარიერა?
- ბეჭიკო** ეჰ, კარგია ერთი მამა გიცხონდა.

- ალექსი** სთქვი, არ მოგეშვები.
- ბეჟიკო** ამან თუ დაბადებიდან არ დამაწყებინა, ხომ ვერ მოისვენებს.
- ალექსი** შენი ქირიმე, შენი! ჯერ იყავი გაზეთის დამტარებელი, მერე?
- ბეჟიკო** ბუკინისტის შეგირდი.
- არიმან** რო წამოიზარდეთ, ალბათ თვით გახდით ბუკინისტი, არა?
- ბეჟიკო** სრული კემპარიტებაა, სწორედ ზედ მიატყით.
- ალექსი** მერე?
- ბეჟიკო** (არამანს) იქნება თქვენა ბრძანოთ.
- არიმან** არა, არა.
- ბეჟიკო** ცოტა რომ ღარი დავისვი.
- არიმან** ალბად ცოლი შეირთეთ.
- ბეჟიკო** ეხლა კი მიტყმაზე მეტი იყო და თუ კიდევ გამოგიცვნიათ ალბათ შემეშინება და გავიქცევი.
- არიმან** ბრძანეთ, ბრძანეთ, მერე?
- ბეჟიკო** მერე, თქვენი თქმისა არ იყოს, მართლაც ცოლი შევირთე და ზედ მი-
ყოლებით ექვსი ისეთი ბიჭი გავაჩინე, რომ ავ თვალს არ ენახებოდა (არამანს) მადლობა ღმერთს, ეს მაინც არა გცოდნიათ. (აღეჭს და არამანს იცინიან).
- ალექსი** მერე, მერე?
- ბეჟიკო** მერე არაფერი (არამანს). ნამდვილი ბურჟუაა, რაკი სახლი აიშენა, ეხლა კარის მასხარაც უნდა გაიჩინოს. (ამთი ღაზარაკის დროს ნუგა და თებრე მტრე სუფშის თაღარავს ეწოდნენ. ბუჟიკო შენიშნავს რა გაწყობილ სტოლს). აი ვაცხონე თქვენი დედ-მამა. (მუცელზე მიადებს ხელს) აჰა, ამანაც გაიგო. (არამანს შიუკაუშებს). ამხანაგო! გაიღვიძე, დღეს ჩვენი გიორგობაა.
- ალექსი** ბეჟიკო, რა მოგდის, ვის ელაპარაკები? უფური ხო არ შეგეყარა?
- ბეჟიკო** არაფერია, მალე გაივლის. აგერ ჩემ კუჭს გამოგვხმავს.
- ალექსი** რაო, კუჭსაო?
- ბეჟიკო** ჰო. უნდა იცოდეს, რა უსიფათო რამ არის ეს არგასაშვები. რამდენიც არ უნდა ჩააყარო, მაინც უკმაყოფილოა. ქვეყანა უპურობით იხოცება, ეს კი ხატაპურებსა მთხოვს. ეს რომ არა მყავდეს სათრევი, რალა მიჭირდა. ყველაფერი ამას, მე კი მუდამ ხახა გამშრალი ვარ.
- ნუცა** აბა, ბატონებო, მობრძანდით, ყველაფერი მზადაა. (ნუგა ჯდება თავში).
- ალექსი** (შუაში) ბეჟიკო, შენ აქ ჩემთან, გვერდი დამიმშვენე. ბატონო, არიმან, თქვენ კი მეორე თავში—ნუცას პირდაპირ.

- ბაჰიკო** აგაშენოს, ძმაო, ღმერთმა. ვცხოვრობ და ქუდიც მხურავსო ითქმის სწორედ. კოპწია სახლი, აფთიაქი და ლამაზი ცოლი.
- ალექსი** კაცო, რას ჩააცივდები მუდამ ამ ჩემ ცოლს. აბა ნახავთ, თუ შეყვარებული არ იყოს.
- ბაჰიკო** ვარ, ძმაო, ვარ. გამოტყნით გეუბნები, რომ გუნებაში ძალიან მინდა, ნუცა ჩემი იყოს და არა შენი.
- ნუცა** ვუი მეე! (იღინიან).
- ბაჰიკო** იცინეთ, იცინეთ. აბა ერთი გამოცხადდეს ქალების სოციალიზაცია, თუ ნუცა წილში არ ვირგო. დალახვროს ეშმაკმა. ეს ბედი რა ოხერი ვინმეა. ზოგს ყელაღი აავსებს, ზოგისათვის კი კუდა ვირიც არ ემეტება. (აიღებს ჭიქას) თქვენი სადღეგრძელო იყოს, ძვირფასო დიასახლისო! ვიხუმრე, არა გეწყინოთ რა (სხვებიც სვამენ და შექექვან). სხვისი ცოლი კი არა, ჩემი არ ვიცი ვის გაუგზავნო.
- ალექსი** აბა, რა დაგვიწერე ამ ბოლო დროს.
- ბაჰიკო** ეჰ, დალოცვილო, რა დროს წერაა შიმშილისაგან კედელ-კედელ ვეყუდებით.
- ალექსი** რას ამბობ, ბიჭო! გაგონილა ამ დროს გაჩუმება, ვერა ხედავ, ცხოვრება დულს და გადმოდულს.
- ბაჰიკო** მე რა შესაქმება, იღუღოს მანამ არ მოეწყინოს. ქართველმა მწერალმა დაგიწერა ერთი რამ სახეირო, თავი დაუკარ და გაუშვი. სულ ერთია, მერე ვერას გამოჩევი. ეხ, ყველაფერს გაუძღვებდი, ამ ოხერ სტუმრებს რო არ ამოგეჭამე.
- ალექსი** შენცა ბეჩა? (ბეჟაჟო თავს უქნევს თანხმობის ნიშნით).
- ალექსი** ეხლა კი მებრალები, ძმაო.
- ბაჰიკო** ამ ჟამად ოთხი მყავს. ვართ ათი სული ოთახ ნახევარში გამომწყვდეული. ისე გამიჭირეს საქმე, რომ სამი თვეა ცოლისთვის ვერ მიკოცნია. გამოცდილი ხალხი ხართ და გეცოდინებათ, თუ რა უფერულია უამისოთ კაცის ცხოვრება. (ნუცა და ალექსი იღინიან).
- ალექსი** როგორ მოგივიდა ეს?
- ბაჰიკო** ვერა გზით ვერ დავიმართოვე, ვერსაიდან ვერ მიუდექი. ღამით რო შინა ვბრუნდები, ვინ იცის, რამდენ წყებას უნდა გადავახტე თავზე. ერთი პარტია მიდის, მეორე მოდის. ეხლა, როგორც ვითხარით, ოთხი სული მეწვია. ერთი მათგანი ცოფიანი მგლის დაკბენილია, მეორე ქრონიკული სლოკინით არის შეპყრობილი, წამ და უწუმ (სლაჟანზე აჯაჯრებს) სულ დაგვიფრთხო ძილი იმ ოჯახქორმა. მესამე შემოიტანა

„ისპანკა“, დაგვერია ყველას და კინალამ წავედით მიქელ გამბილო-
თან. ხაქაპურები და ჩურჩხელები სხვას მიუტანა, „ისპანკა“ რო შეეყა-
რა, მომადგა მე. გუშინწინ მეწვია გადიდვაცებული ქვისლი თავისი
ორსული ცოლით. „უნდა უეჭველად ქალაქში მოვალოგინოვო“; იმ
ლამესვე ასტკივდა მუცელი და გუშინ ამ დროს ეყოლა ისეთი ტყუპი
მურა, თითო გამოვა თოთხმეტი გირვანქა.

ალექსი

ვაი, რა გაჭირვებაში ყოფილხარ, ძმაო!

არნამან

(ბეჭეოს) თქვენი სადღეგრძელო იყოს, იშვიათო აღამიანო!

ბეჭეოს

მადლობას მოგახსენებთ. ერთი ორი საათი ასე ვიქნები, მერე კი ჩავ-
დგები ჰურის რიგში. სხვა, შენ კი, ალექსი, როგორა ხარ? ვვონებ
დაგივიწყეს, არა?

ალექსი

არა, არ დამივიწყეს. სუნი უკვე აულიათ. გუშინ ღამ ერთი ისეთი მსუ-
ქანი ხუცესი ჩავარდნილა წყლით საფე გობში, შენი მოწონებული.
(ეველანი იცინიან).

ბიჭტორ

(შემადის შუა კარებამდე).

ბეჭეოს

ბიჭოს ბიჭტორი, იდეის კაცი!

ბიჭტორ

(ცოვად) თუ შეიძლებოდეს უკომენტარიოდ.

ბეჭეოს

გამარჯობა! (სელს ანთმეუს)

ბიჭტორ

გავიმარჯოს!

ალექსი

ბიჭტორ, აქმო, ჩემთან. (ბიჭტორი ჯდება)

ბეჭეოს

სხვა, რასა იქ, როგორა ხარ?

ბიჭტორ

(ცოვად) ჯერჯერობით არა გვიშავს რა.

ბეჭეოს

კეთილი, კეთილი. (ალექსის) როდის ჩამოგესახლა?

ალექსი

ნუ იცი, კაცო, ეს უკმეხი ლაპარაკი! კი არ ჩამომესახლა, არამედ მეს-
ტუმრა, რითაც მე ვამაყოფ, საზოგადო მოღვაწეთათვის ჩემი ოჯახის
კარი მუდამ ღიაა.

ბეჭეოს

ხა, ხა, ხა? უკაცრავად. ეხლა მეცა ვხედავ, რო ვერა ვსთქვი კაი ქარ-
თული.

არნამან

მით უმეტეს, საქმე შეეხება წლი ნახევრის სტუმრობას.

ბიჭტორ

(არამანს) მოწყალეო ხელმწიფე! თქვენ ალბათ იცით არა-მკითხე მო-
ამბის ამბავი?

არნამან

ვიცი.

ბიჭტორ

თუ იცით, დაეტყუეთ თქვენს ტყავში.

არნამან

ბატონო, მე თქვენ დაგიჭირეთ მხარი და არ ვიცი, ღმერთმანი, რას
მემართლებით.

ბიჭტორ თქვენთვის შეინახეთ, გამოგადგებათ.

არიმან აი ახირებული კაცი. (სხვებს) ევროპაში და ნამეტნავად გერმანიაში, წლი ნახევრის სტუმრობა სიცილადაც არ ეყოფათ. რაკი ვისმე ეწვევი, მორჩა, სამ წელზე ადრე თავს ვერ დაახწევ. (უგულისხმოდ იტყვის).

ბეჭიკო ვაშა, ბიჭტორ, ვაშა! (არმანს) მყუდრო ბინის მიგნებაში ტოლი არა ჰყავს.

ბიჭტორ ალექსი, გააჩუმებ თუ არა ამ ყარყუმს?

ბეჭიკო ბიჭტორ, წყნარად, თორემ აპაუწუწუნს გეტყვი.

არიმან ბატონებო! მოჰქანჩეთ როგორმე თქვენ თქვენი ნერვები.

ალექსი ბეჭიკო, ბეჭიკო!

ბიჭტორ (წამოხტება) ბატონო გიდელაძე! ამ თავბედური სიტყვებისათვის მე თქვენ თავის დროზე პასუხს გავებინებთ. (გაგარდება შუა კარებში).

არიმან აი ინცინდენტი!

ალექსი (ბუჟიკოს) რას მერჩოდ, სიმწრის ოფლი რო მადინე? მოიღე მოწყალეობა და როგორც დაიფეთე ის კაცი, ისევე გადმომიფეთე.

ბეჭიკო დიდი ამბავი მომხდარა.

ალექსი რაც უნდა იყოს, იდეის კაცია.

ბეჭიკო ხა, ხა, ხა, ხა! (არმანს) ამ საწყალს თითო შანტაჟისტი მუდამ ჰყავს იდლიაში ამოჩრდილი. (ისმის ზარის რეკვა).

არიმან აღსრულდა.

ალექსი რა, ბატონო?

არიმან მოვიდნენ.

ალექსი მოვიდნენ?

ნუცა არ იტყვი, ვინ არიან?

ალექსი (ბრაზი) ვინა და სტუმრები.

ნუცა (გადის შუა კარებში).

ბეჭიკო (სიცილს ძლივს იმაგრებს) ისევე დაუწყვიათ (ალექსის) მოგიტირო? (ისევე დარეკენ).

ალექსი (შეკრთება) ქარ-ცეცხლი!

ბეჭიკო როგორ შეგეშინა, შე საწყალო. (შემოდის თებრე და გადის შუა კარებში).

ალექსი ერთიც ვნახო, ისინი არ არიან.

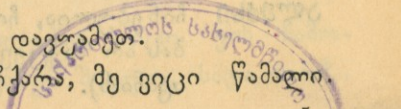
არიმან ისინი არიან, ისინი!

ალექსი (გადის შუა კარებში).

არიმან (ბუჟიკოს) აბა, მწერალო, გეპატიეები ჩემს ოთახში.

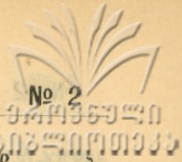
- ბეჟიკო** არ შემოდლიან, უნდა გიახლოთ.
- არიმან** რა მიგაჩქარებთ, დარჩით ცოტა ხნით.
- ბეჟიკო** დრო რო მქონდეს, სიამოვნებით.
- არიმან** რა კი არ იშლით, რა გაეწყობა. (ხელს გაუწვდის) ნუ დაგვივიწყებთ, შემოიარეთ.
- ბეჟიკო** ვეცდები.
- არიმან** თუ თქვენი ნებაც იქნება, მე დიდის სიამოვნებით დაგიახლოვებთ.
- ბეჟიკო** მე მზადა ვარ.
- არიმან** არ წააგებთ, იქნება გამოგადგეთ. (ბეჟიკო გადის შუა კარებში, არამანა მარჯვნივ. ისმის კულისებში ურთამული და კანტი-კუნტი ფრახები. „გამარჯობათ, გამარჯობათ, ამას ვისა ვხედავ, ნათლათ ჩემი, ნათლია ჯალაბი! დმერო ჩემო, მამიდაც! შვილო ალექსი, ნუნა! ახ ნიკიფორეც ხა—ხა—ხა! ხა! შემოდან ბარგი-ბარხანით თებრო, მიხა და პატარა ბაჭი ვანო, ორი ცოცხალი ქათმით იდღათში. შედიან მარცხნივ კარებში. შემოდის ალექსი და შემოიღამარაკებს) მერე, მერე? (შემოდის ნიკიფორე ატაკუტა,—40 წლის ჩოხოსანია, ნაბდით, თავზე უბაღას შემოხვეული).
- ნიკიფ.** არა, თუ ხატრი გაქვს მეტს ნულარას მკითხავ. ათას ჯერ მითქვამს, რომ ეს დედაკაცი ქაჯია მეთქი და არავინ იყო ჩემი გამგონე, ჯვარს მაცვა, ოთხში ამოძილო. (გზა და გზა ნაბდას დილსა და უბაღას იხსნის და კუთხეში მისდებს, აკრთევე აბგასაც).
- ალექსი** ეს მეც ვიცი.
- ნიკიფ.** უუჰ! როგორ სუსხავს. სხვა რასა იქთ, როგორა ხართ? ვაგივე სახლო აუშენებიაო და აი დაგეცი კიდევ თავზე. (ათვალიერებს გაფაციცებთ).
- ალექსი** მოგწონს?
- ნიკიფ.** (დინჯ შემოყრადი ერთი წამით ალექსის შესტერდება). მართლა შენია ეს სახლი?
- ალექსი** ჩემია მაშ.
- ნიკიფ.** თუ შენია, მოდი ერთი ვაკოცო (ჭკოცნის) შენი კირიმე, ბიკო, შენი.
- ალექსი** ეს რაა, შენ სხვა ოთახები უნდა ნახო და!
- ნიკიფ.** ჰმ! მოდი ეხლა და ამ ღმერთს სამართალი მოჰკითხე. მთელი ქვეყნის ნიკი და შნო რო მარტო შენ დაგაბერტყა, ჩვენ კაცები არ ვიყავით?
- ალექსი** კარგი ერთი ნუ აზვიადებ. აბა შევიდეთ ჩემ სიღედრთან.
- ნიკიფ.** ავად ხომ არაა.
- ალექსი** საწყალს შაკიკი შეეყარა და ვერას გზით ვერ დავუამეთ.
- ნიკიფ.** ღმერთო მომკალი ეხლავე. არიქა მიმიყვანე ჩქარა, მე ვიცი წამალი.

- (უეცრივ აბგას აიღებს) აბა ჩამომართვი! ჩვენებმა გამოგოგზავნეს, დისათვის ნუ დაგეძრახავ.
- ალექსი** აბა რას ამბობ! (შედიან მარცხნივ კარებში).
- (ღარა, ნუცა და მამიდა შემოდინან შუა კარებიდან)
- ღარა** (ჯამაზი და ეშხანია. აცვია ეგრობიულად). მშვილობა აქა. ვიწ, რა სახლია!
- მამიდა** მშვილობა და ბედნიერება ამ ოჯახს. ვენაცვალე ჩემ ბიჭუნას, რა სახლი აუშენებია. (ჯვარს სხსავს და ჩურჩულით რაღაცა ღოცვასაც ამბობს. შედიან სამნივე მარცხნივ კარებში).
- ოთარ** აფერუმ ბიჭო! მართლაც რომ ჩინებული სახლი წამოუჭიმავს. აი ეს კი მომწონს, ამაში კი ქკუაა. (შედის მარცხნივ).
- ალექსი** (შემოიღვანაკვებს) ისინიც რომ ჩამოგეყვანა, ძალიან მადლიერი დაგრჩებოდი.
- ნიკივ.** რომ შესაძლებელი ყოფილიყო, ეს ასეც იქნებოდა. ეხლა ასე იყოს და სააღდგომოთ ყველანი ჩამოგივლენ და სული-წმინდას მოფენამდე აქ გეყოლებიან.
- ალექსი** აი ეს კი მიამა. აბა მოდი გათბი.
- ნიკივ.** (წავა ბუხრასკენ და უეცრივ მობრუნდება) იცი, ალექსი, ერთი აზრი მომივიდა და...
- ალექსი** რა აზრი?
- ნიკივ.** რაკი ღმერთმა შენი თავი დედა-ქალაქში დამიბინავა, მოდი ჩემი ბიჭი ქუთაისიდან აქ გადმოვიყვანოთ.
- ალექსი** (განზე) ვაი ჩემ გაჩენას! (იმას) რომელ კლასშია?
- ნიკივ.** მეხუთეში.
- ალექსი** რატომ... შეიძლება. სხვა შინ როგორა ხართ?
- ნიკივ.** ჯერ-ჯერობით არა გვიშავს რა, ხოლო თქვენი უნახაობა ყველას აწუხებს. მოგიკითხეს სიყვარულით. (შემოდინან ღარა, ოთარ და ნუცა).
- ღარა** ვაშა, ვაშა!
- ოთარ** ძალიან სახლია, ძალიან. (ათვალიერებს).
- ღარიკო.** სახლი და რა სახლი!
- ალექსი** სხვა, ნათლია ჩემო, რასა იქთ, როგორა ხართ? კარგია გაგიბედნიათ ჩამოსვლა. მე კი თქვენს ლოდინში თვალები გამოამილამდა.
- ოთარ** რალაც ქარები დამჩემდა და მინდა გოგირდის აბანოებში ვიბანავო. ამ ჩემ კნენისაც თეატრები და საზოგადოება მოსწყურდა
- ალექსი** ჩინებულია, ჩინებული. (ღარაკს) აბა, დარიკოჯან, რა არის ყურადღებებს არ მაქცევთ. ერთი მგც შემომხედეთ, დალოცვილო. (ნუცა და ღარაკი იცინიან).

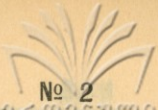
- დარიკო** ისე მეუბნება, თითქოს შეყვარებული იყოს. აი შემოგხედე, მერე
- ალექსი** ღმერთო ჩემო, რაც დრო მიდის, მით უფრო შეგნდება ნათლი-ჯალაბი.
- ნუცა** მერე და შენ რა? ღმერთმა მის პატრონს მოახმაროს.
- ალექსი** ნათლია ჩემი სასწაულთ მომქმედია სწორეთ. ვინც მაგას გადაეყარა, ყველა საარაკოთ გაიფურჩქნა.
- ოთარ** (ხედავს) ჰო, ჰო, ჰო, შესტოპა, შესტოპა. მე შენ ვერა გცნობ, ალექსი, ამლაშებ, ეს არ ვარგა, მწყინს, რომ შენც დაგიწყია ფრაზიორობა. (შემოდიან არიშანი და ბიქტარი სხვა და სხვა კარებიდან).
- ალექსი** უკაცრავათ, უკაცრავათ, აბა, ბატონებო, ნება მიბოძეთ, გაგაცნოთ ჩემი ახლად შეძენილი მეგობარი არიშან ვახრაკიძე. (არიშანს ოთარზე) ფრიად პატივცემული და განათლებული ნათლია ჩემი ოთარ გობრონიძე. (ოთარი და არიშან ერთმანეთს ხელს ართმევენ).
- ალექსი** (არიშანს დაჩივრზე) ნათლია ჩემის მეუღლე დარია გობრონიძისა (ნიკიფორზე) ჩემი მეუღლის დედის ქმარი ნიკიფორე ატაკუტა (ბიქტარზე), ესეც ჩემი მეგობარი, ცნობილი სოციალისტი ბიქტორ ბუყიაშვილი.
- ოთარ** (სახეზე უსიამოვნობის ელფერი გადურბენს და შედის სწრაფათ მარცხნივ. და-რე და ნუცა ერთმანეთს რაღაცას ჩასჩურჩულებენ და ისინიც გადიან მარცხნივ).
- ნიკიფ.** (არიშანს მიატყვრდება და უცრემლად სხვებზე გაბრუნებული) შენი ჭირიმე, ამას ვისა ვხედავ!
- ალექსი** მოიცა, ნიკიფორე.
- ნიკიფ.** კაცო, ეს ხომ აი იმის შვილია...
- ალექსი** მოითმინე, ბატონო, არავისი იმის შვილი არაა.
- ნიკიფ.** როგორ... დავიჯერო ეს პატროსანი არავისი შვილი არ არის?
- ალექსი** მხოლოდ თავისი დედ-მამის და არა იმისი, შენ რო ფიქრობ.
- ნიკიფ.** ნუ გადამრიე კაცი.
- ალექსი** დიახ, დიახ! (არიშანს) ამას ჩვეულებათ აქვს, ყველა კაცში ნათესავი აღმოაჩინოს.
- ნიკიფ.** ალექსი! თუ ეს ყმაწვილი კობტა გოდორაძის ცოლის ძმა ანდრია ჩაფიძე არ გამოდგეს რაც გინდა ის მიყავი.
- ალექსი** არა, ბატონო, იწამე ღმერთი. (შემოდიან მამიდა და ზატანა ბიჭი ვანო მარცხნივ კარებიდან. ალექსი შეეგებება და ხელს მოხვევს წელზე).
- ალექსი** აბა, მამიდა, მოდი ერთი, ახლოსა გნახო.
- მამიდა** ჩემი ბიჭი. ჩემი ჭკვიანი ბიჭი... მართლა, ალექსი, იცი ვინ ჩამოგიყვანე!.. (თვალით ეტყობს) ნეტავი რა იქნა! ივანე! შვილო, სადა ხარ?..

- ივანე** (შემოდის შუა კარიდგან ნახდით, თავზე უახლასით, აცვია სდა ფრენი და სბ-
მოტკეპი. ავაზაკის შთაბეჭდილებას ახდენს. ახალგაზრდა კაცია)
- მამილა** შენი ძიძის სოფიოს უფროსი ვაჟი ივანე ბუსხრიკიძე, ესეც შენი ხნი-
საა, ორსავე ერთად გაწოვებდათ ძუძუს.
- ალექსი** რომელი სოფიო, რაღაც არ მაგონდება.
- მამილა** უი გამიქრეს ღღენი, განა შეიძლება იმის დავიწყება?!. როგორ არ გა-
გონდება მაღალი სოფიო, ავ-კაციანთ სახლის შვილი. ბუსხრიკიძიანთ
რძალი.
- ალექსი** (თავისთვის) ვაი ამ ღღეს! (იმას) მართლა? (ივანეს) მამატყეთ, ჩემი ძიძის
უფროსო ვაჟო.
- მამილა** გადაჰკოცნე შენ შემოგვევლოს ჩემი თავი. (ივანეს) აბა, ივანე ჩაიკარ
გულში! ივანე! (შივარდუბა და ჩაჭკატნის) დედაჩემმა პირზე კოცნით მოგი-
კოთხა და შემოგიოთვალა: მეც მალე გნახავო.
- ალექსი** (საწყაღი სახით აჩივანს გადაჭხედავს).
- არიმან** (აფეუბი გეგებრება, სჩანს სიცილს იმაგრებს).
- ალექსი** დაბრძანდით, დაბრძანდით თქვენი კირიმე! (მამიდას) სჩანს, მე კიდევ
მყოლია ძიძა, არა?
- მამილა** რა ვქნა! გაგონილა ასეთი გულმავიწყობა!.. გეუბნები, სოფიოს შენ-
ზე დიდი ამაგი აქვს გაწეული. (ივანეს) ამას აკლებდა და შენ კი გა-
პურებდა, უღღეური იყავი და გვეშინოდა.
- ალექსი** (ივანეს) გმადლობ, ძმაო, შენი წილი რძის ჩემთვის დათმობისათვის.
- მამილა** ეს გამომატანა ძიძა სოფიომ და გთხოვა უპატრონო და როგორმე მი-
ლიციონში ჩააყენო, მაგ საქმისათვის ზედ გამოქრილია.
- ნიკიფ.** ვოინში ნამყოფი გმირია.
- მამილა** ბალშენიკია.
- ნიკიფ.** ასი აფიცერი მაინც ეყოლება თავის ხელით ზღვაში გადაყრილი. (ივან-
ეს ჩუმად) ისეთები ვუთხრა, რომ შენი ქება მთელ ქვეყანას მოჰფი-
ნონ. (აღექსი და აჩივანს ტაშს უკრავს) ვაშა, ვაშა! (ნიკიფორე, მამიდა და
ივანე ერთმანეთს ჩუმად ელაპარაკებიან).
- არიმან** (აღექსის ჩუმად) იცოდეთ, ეს ბალშენიკი დიდი მაშენიკია.
- ალექსი** ვინ არის?
- არიმან** ავაზაკი. ყველაზე უწინ შეიძლება თქვენ გაგცარცვოთ.
- ალექსი** რას ამბობ, რას?
- არიმან** ამას მე თქვენ თავის დროზე დაგიმტკიცებთ. (ნიკიფორე და ივანე გა-
დაან შუა კარებში).

- მამიდა** აბა, ალექსი, აქეთ მოიხედე.
- ალექსი** მიბძანეთ, მიბძანეთ, მამიდა.
- მამიდა** ეს ბიჭი კი შენი სისხლი და ხორცია.
- ალექსი** ვინა, ვისია?
- მამიდა** ჩემი შვილის შვილია.
- ალექსი** შექროსი?
- მამიდა** ჰო!
- ალექსი** ყოჩაღ ბიჭო! (თავზე ხელს გადაუსვამს).
- მამიდა** ეს შენ უნდა გამოზარდო, ჩემო ალექსი. როგორც შეჭფერის ჩვენს ჯიგარს. ნიჭიერი და ქვეიანი ბიჭია, ენაცვალოს ბებო. ნუ მოგიწყენია, ბიჭიკო. თუ ძია ალექსი ცოცხალი გეყოლება არას დაგაკლებს. აბა ეხლა გამოდი, იცეკვე და ძია, რომ ფულს გაჩუქებს არ დაკარგო. (ტაშს უკრავს) აბა ბიჭო ტაში, ტაში?
- ვანო** (თამაშობს).
- მამიდა** დაპტი პიტი, დაპტი პიტი, დაპტი, დაპტი, დაპტი პიტი!..
- ალექსი** (შეაჩერებს) არ უნდა ბიჭიკო. (მამიდას) რა დროს დაფტი-პიტია დალოცვილო, ბავშვს თვალები ეხუქება. წაიყვანეთ, აქამეთ და დააძინეთ.
- მამიდა** ჰოო? (უკმაყოფილოდ).
- ალექსი** დიახ, დიახ.
- მამიდა** კარგი, კარგი. მე მხოლოდ ისე... მეგონა მამიდის შვილის-შვილის სიყოფილი გაგახარებდა, თორემ ისე ვინ გაბედავდა, წამო, ბიჭო, ხომ გაიგონე, „აქამეთ და დააძინეთო“. ჩვენი ვალია, გავუგონოთ. (გესლანს) ეს ეხლა „ბურჯუაძეა“ და მაგრე რიგად არ ვეპიტნავენით. ხი, ხი, ხი! (გავლენ მარცხნივ).
- ალექსი** (არმანს) აპა, დაიწყო კაპრიზები. ეხლა კი მშვიდობით.
- არმან** არაფერია, არაფერია.
- ალექსი** ყოველ ჩამოსვლაზე თითო ძიძა უთუოდ უნდა ამკიდოს ზურგზე. დალახვროს ღმერთმა, ვინ გინდა, რომ ჩემთვის ძუძუ არ ეწოვებინოს.
- არმან** ვირის რძე გეწოვათ, ის გერჩიენათ, ბატონო ალექსი.
- ალექსი** ქეშმარიტად, ქეშმარიტად. ავიღებ ღმერთმანი და ყველაფერს ცეცხლს წაუკიდებ.
- არმან** თუ დამიჯერებთ, არაფერი ეს საჭირო არ იქნება.
- ალექსი** არა, შენი ჭირიმე. ამ საქმის პიონერად მე ვერ გამოვდგები.
- არმან** რა კაცია! სადგეოროა ციოთ ისტიბარს არ იტყვებ, გულში კი იტანჯებით. მარტო ის რათა ღირს, ნიკიფორეს რო უთხარით: „ისინიც რო ჩამო-

- გეყვანა, ძალიან მაღლიერი დაგრჩებოდიო“. ხა, ხა, ხა! ყველა ეს იქით გადავდოთ და შეუდგეთ საქმეს, რაც შეიძლება მალე. ხომ იცით რუსული თქმულება: „კუი ქელეზო, პრიგოდიტსა ვადი ნაპიტსაო“.
- ალექსი** არა, არა.
- არიან** კარგი, კარგი. რახან ძალა არ შეგწევთ, ვიმოქმედოთ ჩვენ მიერ შემუშავებული გეგმის მიხედვით, ხოლო გიმეორებთ ეს იქნება პალიატივი.
- ალექსი** ესე ემჯობინება, თორემ სად შემიძლიან მე საწყალს მთელ ქვეყანას ომი გამოუტხადო.
- ნუცა** (გამოდის მარცხნივ კარებიდან და შეჰმართება შუა კარებისკენ).
- ალექსი** აბა, ნუცა სადილი.
- ნუცა** (ნერვიულად) დამაცა, ბატონო. თავის დროზე ყველაფერი იქნება. (გადის).
- ოთარ** (თავს შემოჰფრეს კარებში) ალექსი!
- ალექსი** ბატონო!..
- ოთარ** უბრძანე, ვანა მომიმზადონ. (მიეფარება).
- ალექსი** ბატონი ბრძანდებით. ჰმ! რაც ამ ბოლო დროს ფული შევაქუჩე, ეხლა სულ თხლესავით წავა.
- არიან** თუ ცხოვრების პირობები და ზოგიერთი ჩვენი ჩვეულებანი არ შესცვალეთ, ეს შენი ახალი სახლიც თან გაჰყვება.
- ოთარ** (კარებიდან) ალექსი, აქ მო, რამე უნდა გიოხრა. (მიეფარება).
- ალექსი** ამ საათში! (მიდის).
- თებრო** (შუა კარებიდან) ქალბატონი გეძახით. (მიდის).
- ალექსი** ამ საათში!..
- არიან** ვაიმე, ძმაო, რა გაქირვებაში ხარ! (გუჯიანად იცინის).

ფ ა რ ლ ა

(შემდეგი იქნება)

შრიკეზი თანხრის პრივილე

პ რ ი ვ ი ლ ე ი ა

ვეტრონი შევლონი იმანი გამოიხატება. რომ მის ვერ განუხილველიც არ
განხილველია პიესის დადგენა-თანხრის კრიტიკის და მის უბრალო წყობის
შეკრებს შორის. არის პირველი პიესები, რომელთა მოთხრობა არც შეკრულიც
მოწყობილია მანამ, სანამ მას სკენაზე საერთოდ არ იხილავდნენ. პიესა უბრალო
წაწერაზე არ არის. არც რომელიმე პიესის მოწყობის უფლებას აქვს
რადგან ადგილია შევლონი და მისი მოთხრობის და მოწყობის უფლებას, რადგან
მის შემოქმედ დანტონის ანტიკონსერვაციული მოძრაობის საფუძველზე წარმო-
უდგენია ყოველი გარკვეული პიესა და სახე, დამოკის დროს რომ ყველა
მისი ასახვის გამოუდგეს შევლონი, როგორც ზომიერი, ან უბრალო, მაშინ მან
ტონი და უბრალო არ უნდა შესცვლოს და ესეც იმგვარისავე დიდიადობით
გარდმოეცეს მგერამ საქმეს არის, რომ დრამაში ეგ შევლონიველია და ვეტრო-
ნიც იმდენადველია უმთავრესად დიდიადის მიზნის და მოქმედების უბრალოება
მოქმედები დანიშნის მიზნად. — მაგ. : ჯდება, ვადის, შემოქმედ წიგნი, ქვეს
თავრახს და სხვ. : ცხადია, ეს წუთიერი გადახედვა კი პროზაიკულ ტონზე სი-
ნამდ აქრობს რეალური სიტუაციის დივირგენს და მოეტერ გეგმებს ანულებს
მეტომ შემოქმედის გაუბნის მას და საფუძვლით მის განხორციელებას იმ ხანით,
როგორცდაც ეს შევლონი უბრალო განტლის მომენტებს. ცხადია, აქ პიესა, სიტუა-
ციისათვის ყველაფერს ვერ ამბობს და მის გარშემო იმგნა მოქმედების ცხადი
მანტა — მიველი დარგი.

მეზობლისა და წინადაც დრამა თავის თავად ეწინააღმდეგება არ არის და
შევლონი მან ხანდახანდის არის, რომ მას შეეტი არა არ უნდა, ამრიგად, პიესა
შევლონიც არ სახეს და მიხედვით მოქმედებით განმარტება საჭიროა, რომ ყო-
ველი მოწოდებულიც და დიდიადი ვადეც იმ ხანით, როგორცდაც ეს ვეტრონიც
ეს უბრალოა მან იმეხილველია ვადისათვის, რომ ანგარი რადღი მოსახერხოს,
ამომან შევლონიც იკისრის და მანვე განმარტოს სიტუაციის მოქმედებით სი-
ნამდ

საბაჟი პაპაშვილი

ფიქრები თეატრის პრიზისზე

2

ავტორის შეცდომა იმაში გამოიხატება, რომ მას ვერ განუსაზღვრავს რა განსხვავებაა პიესის დადგმა-თამაშისა ერთის მხრით და მის უბრალო წაკითხვის, მეორეს მხრით. არის მრავალი პიესები, რომელთა მთავარი აზრი მკრთალი და მიუწდომელია მანამ, სანამ მას სცენაზე საერთოდ არ იხილავთ. პიესა ეპიკური ნაწარმოები არ არის, არც რომანი, რომ აქ შეიძლებოდეს ყოველივეს თქმა, რადგან **ავტორი შეზღუდულია დიალოგის ფორმით**, ამიტომ იგი მხოლოდ ამ დიალოგს მისდევს და მოქმედობის გამოხატვას აღუნიშნავად სტოვებს, რადგან მის შემოქმედ ფანტაზიას ინტენსიურ მოძრაობით სავსებით ცოცხლად წარმოუდგენია ყოველი გარეგნული ქცევა და სახეა ლაპარაკის დროს. რომ ყველა ამის ასახვას გამოუდგეს მწერალი, როგორც რომანში, ან ეპოსში, მაშინ მან ტონი და ფორმაც არ უნდა შესცვალოს და ესეც იმგვარისავე ფიგურალობით გარდმოგვცეს; მაგრამ საქმე ის არის, რომ დრამაში ეგ შეუძლებელია და ავტორიც იძულებულია უმთავრესად დიალოგს მიზდიოს და მოქმედების უმთვერესი მომენტები აღნიშნოს მხოლოდ.—მაგ.: ჯდება, გადის, შემოაქვს წიგნი, ქუდს იხურავს და სხვ.. ცხადია, ეს წუთიერი გადასვლაც კი პროზაიკულ ტონზე საკმაოდ აცხრობს ღვეთიური ცეცხლის ძლიერებას და პროეტურ ექსტაზს აწვდის; ამიტომ შემოქმედიც გაურბის მას და სავსებით მის განხორციელებას იმ სახით, როგორადაც ეს შეფერის გმირთა განცდის მომენტებს. ცხადია, აქ პიესა, სიტყვა, თავისთავად ყველაფერს ვერ ამბობს და მის გარშემო რჩება მოქმედების ერთი მხარეც—მთელი დარგი.

მაშასადამე, „დაწერილი დრამა თავის თავად ენერგიული“ არ არის და მცდარია ბ-ნ აიხენვალდის აზრი, რომ მას მეტი არა რა უნდა. ამრიგად, პიესა ყველაფერს არ სახავს და მრავალ მოქმედებათა განმარტებაა საჭირო, რომ ყოველი მონოლოგი და დიალოგი გაიგო იმ სახით, როგორადაც ეს ავტორს ესმის. აქ შესაძლოა ბ-მა აიხენვალდმა გვიპასუხოს, რომ ამგვარი როლი მოსახერხბია, თითონ მკითხველმა იკისროს და მანვე განმატროს სიტყვათა მოქმედებითი სახე.

ეგ შესაძლოა, მაგრამ მოითხოვს ყოველი მოქმედი პირის განსაკუთრებით დაკვირვებითი შესწავლას, მისი ყოველი მხარის დახასიათებას და აწონ დაწონვას; ამას გარდა, — საჭიროებს ერთი პირის (მკითხველის) გაორებას, გასამებას, გაათებას და საზოგადოდ გამრავლებას, რომ ყოველი მათგანის ნათქმი შეეწონებოდეს მათ მოქმედებას. ყოველი მოქმედება თანდისთან ვითარდება და ენერგიაც გროვდება, უახლოვდება კატასტროფას. მაშასადამე, მკითხველმა მრავალი ძაფები უნდა გააბას და თვითეულ პირის მოქმედება, კერძო ქცევა წინასწარისაგან წარმოადგინოს, მისვან განავითაროს, დამოუკიდებლათ და ავტონომიურად სხვა მოქმედ პირთაგან. ეს კი პირდაპირ შეუძლებელი ხდება, რადგან დიალოგის დროს ერთგვარ განცდა-განგრძობისაგან უეცრად მეორეზე და მეთაზე გადასვლა და მასთან შეთანხმებული მოქმედების სახვა პირდაპირ შეუძლებელია ერთის პირისათვის. ამიტომ იგი იძულებული იქნება, მხოლოდ ერთი მხარე, ერთი პირი განავითაროს და დანარჩენები სულ დაჩრდილოს, რაიც დრამის, როგორც მრავალთა მოქმედების განვითარებას, კლავს. აქ ცხადია მან როლები უნდა გაანაწილოს.

ამას გარდა, ამ მოქმედებათა და დიალოგების განცდათათვის საჭიროა მკითხველს მუდამ თვალწინ უდგეს ის მორთულობა, რომელშიაც ტრიალებს მოქმედება, ე. ი. დეკორაცია. შესაძლოა, რომ თვით მკითხველმა წარმოადგინოს შესაფერად მოწყობილი სცენა, მაგრამ მის გონებას ეს მოწყობა და მისი დეტალური სახე უნდა ყოველ წუთს აშკარად თვალწინ უდგეს, რომ მოქმედების აზრი გაიგოს და შესაფერი განწყობილება შეუთანხმოს.

მე კერძოდ აშკარად მიგრძენია მთელი სიძლიერე ამგვარის ილიუზების თეატრში. ვისაც უნახავს სცენაზე პიესა „იმედის დაღუპვა“, რომელიც უმთავრესად ამ ილიუზიამ დამამახსოვრა, მას აშკარად შეუძლია წარმოადგინოს მისი ძლიერება.

სცენა, როცა მეზღვაურის გამგზავრების შემდგომ, ცოლი და დედა მოელიან მას გულის ფანჯქალით და როცა საშინელი ქარი ამოვარდება, რომელიც ვებერთელა ზვირთებს აგორებს, საშინელ შთაბეჭდილებას ახდენს; და თქვენ ამ ქარის ქროლოვის დროს აშკარად გრძნობთ ადამიანის უმწყობას, ამ ორთა საშინელ ტაჯვას განიცდით და გრძნობთ, რომ ეს ქარის ზუზუნა მეზღვაურთა კენესა და წყევლაა, განცხომის შვილთა წინააღმდეგ მიმართული... იგი სიკვდილის სუნთქვაა.

ამრიგად თვით მკითხველმა უნდა მორთოს შესაფერად ადგილი და ხმათა ეფექტებიც შექმნას, თუ უნდა პიესის სული გაიგოს, თუმცა ეს ისეთი სავალდებულო არ იქნებოდა, რომ პიესაში ყოველი მოქმედება სახესებით განმარტებული და დამთავრებული იყოს. ამრიგად აიხენვალდის მსჯელობის განვითარებამ თვით

თეატრის დამტკიცებამდე მიგვიყვანა. გავყვით ჯერ კიდევ ბ-ნი აიხენვალდის ვაზს. იგი ამბობს: „თეატრს არავითარი სპეციფიკური ბუნება არა აქვს, იგი სადღაც ქრება, როგორც კი ფარდა ეშვება.“

შეწყვეტილი მუსიკა არსებობს ნოტებში, იგი პოტენციალურად გრძელდება, მისი ცხოვრება უზრუნველყოფილია და ხმები უკვდავი; სადღაა დამთავრებული წარმოდგენა, ან თეატრი სად არის? ყოველი ხელოვნება სტოვებს კვალს, განხორციელებას—თეატრი კი უკვალოა“.

მართლა ასეთი უკვალოა თეატრი? მართლა ასე ქრება იგი?

საქმე ის არის, რომ თეატრი არ შეგვიძლია წარმოვადგინოთ უპიესოდ, უღრამოდ, ხოლო თუ კი დრამა, პიესა ქრება წიგნის წაკითხვისა და დახურვის შემდგომ, მაშინ აშკარაა, თვით წარმოდგენილი თეატრშიაც, გაქრება; მაგრამ ბ-ნი აიხენვალდი ამის დამტკიცებას ვერ იკისრებს. ცხადია, პიესა წაკითხვის შემდგომაც გრძელდება ჩვენში პოტენციალურად, ვით მოსმენილი მუსიკა, იგი ჩამაფიქრებელია და დიდის ხნობითაც იტაცებს ჩვენს სულს. მაგრამ შესაძლოა ავტორმა დაქინებით მოითხოვოს ამის დამტკიცება გარეშე პიესისა, მარტო თეატრით, მაგრამ ცხადია, როგორც ზევითა ვთქვი, ეს შეუძლებლობამდე მიგვიყვანს, რადგან თეატრი მხოლოდ დაწერილი დრამის განვითარებაა, მისი განსახიერებაა მხატვრულ ფორმებში... ამიტომაც არის, რომ მათი გამოყოფა შეუძლებელია. აიხენვალდს გონია შესაძლოა დრამა გამოეყოთ თეატრიდან, ხოლო თეატრი კი ვერ გამოეყოფა დრამას. ჩვენ დავინახეთ, რომ ვერც დრამა გამოეყოფა მას და ისინი ორგანიულად არიან გადაბმულნი ერთმანეთზე და პირველი მეორეს განხორციელებაა, მეორე პირველის განვითარება. აქედან ცხადია, თეატრი უკვალო ვერ იქნება. წინააღმდეგ, დადგმული კიესა სცენიდან ღრმა შთაბეჭდილებას ახდენს და წაუშლელ კვალს სტოვებს.

თეატრის უკვალობას ბ-ნი აიხენვალდი იმითაც ასაბუთებს, რომ „აქტიორული ხელოვნება ტყუილია, ამიტომ მისი უკვდავება შეუძლებელია. გენიალური მსახიობი ემპირიულ სიკვდილთან სავსებით კვდება“.

პირველი ის, რომ ეგ დებულება ისტორიულად არ მართლდება, რადგან ისე, როგორც მუსიკოსები, აქტიორებიც რჩებიან ჩვენთან სიკვდილის შემდგომ. ისტორიამ შეგვინახა სახელი შესანიშნავ მსახიობ ქალისა ქ-ნ როშელისა, ბ-ნი კინისა, საამიტისა, შჩეპკინის, მოჩალოვის... იგი დიდ ხანს დაიხსომებს ქ-ი კომისარჟევსკის ასულს, სარაბერნარს და მრ. სხვ.

მეორეც კიდევ ისა, რომ აქტიორული ხელოვნება ნამდვილი ხელოვნებაა და არა ტყუილი, როგორც ეს ბ-ნი აიხენვალდს გონია.

ხელოვნების საუკეთესო მკოდნე ბ-ნი ტენი თავის საყურადღებო ლექციებში

„ხელოვნებაზე“, ასე განმარტავს აქტიორულ დასაწყისს და მის მხატვრულ ბუნებას: „მხატვრულ შემოქმედებაში საგნები გარდქმნიებიან რეალურიდან იდეალურად, როდესაც აქტიორი აღადგენს მათ თავის იდეის შესაფერად, ხოლო ასე გარდაქმნის მაშინ, როცა გამოიცნობს მათში რაღაც განსაკუთრებულად შემჩნეულ ხასიათს და გამოყოფს მას დანარჩენებიდან... იგი სისტემატიურად ცვლის მის ნაწილთა ბუნებრივ დამოკიდებულებას, სწორედ იმისათვის, რომ უფრო შესამჩნევი გახადოს ეგ დამახასიათებელი დანარჩენთა რიგში“.*)

ან კიდევ მეორე ადგილას.. რომ აქტიორი უბრალო მარიონეტი არ არის, როგორც აიხენვალდს გონია, ამას მოწმობს იმავე ტენის მიერ გატარებული პარალელი მსახიობსა და პოეტს შორის: „როცა ადამიანს განსაკუთრებული ტალანტი აქვს, იგი მისი გრძნობიერება მახვილდება და სწრაფდება... და ეს ცოცხალი განცდა არ რჩება უმოქმედოდ. მთელი მექანიზმი აზრისა, ნერვების მთელი სისტემა დებულობს აქედან უშრეტელ ძალას, უნებლიედ გამოხატავს ადამიანის თავის შინაგან განცდას, მისი ტანი წარმოშობს ერთგვარ მოძრაობას, ჩნდება მიმიკა, იგი გრძნობს მოთხოვნას გარეგნულის სახით გადმოსცეს საგანი იმ გვარად, როგორადაც იგი მას წარმოუდგენია და ხმა ეძიებს შესაფერ ინტონაციას“.***) აქედან კიდევ ერთი ნაბიჯია პოეტის შემოქმედებამდე. ამ რიგად ენათესავენ აქტიორის მოქმედება პოეტურ ქმნილებას... ცხადია, ბ-ნი აიხენვალდს უკანასკნელი ხელოვნების ძლიერ მხარედ მიაჩნია, მაგრამ ნათქმიდან ისიც ცხადია, რომ აქტიორული შემოქმედებაც ვერ გამოეყოფა ამ აღმაფრენას და, მაშასადამე, სრულ ექსტაზის დროს, მისი მოქმედებაც ხელოვნებაა, ე. ი. არა უკვალა და დროული.

3

კოტა უფრო ქვევით ბ-ნი აიხენვალდი, ჩვენ მიერ უარყოფილ დებულებას ანვითარებს თეატრისა და აქტიორის შესახებ და თავისი მსჯელობა ბოლომდე—თეატრის სრულ უარყოფამდე—მიჰყავს.

იგი ამბობს: „ხელოვნება გარედროულია (დროს გარეშე), თეატრი კი დროული.

რაც უნდა ნიჭიერი იყოს აქტიორი, იგი მაინც სხვის გზას მისდევს, იგი განახორციელებს სხვის თემას. აქტიორი მოკლებულია ინიციატივას და განა მხატვარი უინიციატივოდ შესაძლებელია, შესაძლებელია—უთვისნებოდ, უთავი-

*) იხ. იბ. ტენი „искусствѣ“ გვ. 148.

**) ibid გვ. 28.

სუფლოდ? მისი ხელები შეკრულია, სული წინასწარ დაკვეთილი აქვს (?) და ყოველივე, რასაც ამბობს, გრძნობს, აკეთებს წინასწარ განსაზღვრულია (?). იგი უსმენს ავტორს— სუფლიორს; მისი მოქმედება შიგ ფსიხოლოგიურ სიღრმეში არ იჭრება (?).

თეატრი ცხოვრობს სხვის ხარჯზე. მას აქვს წინ კოსმოსი, სრულობა, ხოლო შემოქმედება კი ქმნის არარაიდან, ქაოსიდან (შექსპირი).

განა შესაძლოა შემოქმედება იქ, სადა საკუთარი სიტყვები არ მოგზოვება და სხვისას აწვდინან?

რამდენიმედ ამ ყოფაშია კრიტიკაც, მაგრამ იგი მსჯელობს თავისი, საკუთარის სიტყვებით“.

აქაც ავტორის შეცდომა აშკარა გახდება ჩვენთვის, თუ მხედველობაში მივიღებთ ზემო ნათქვამს, რომ დრამატიული ნაწარმოები დასრულებული არ არის მოქმედების მხრით და—რომ აქტიორი მისი განგრძობით ექსტაზში ვარდება და შესადარ მოქმედებით ასრულებს დაწერილ დრამას. აქ დაინახა ივ. ტენმა მსახიობის ნათესაობა პოეტთან... აქედან ცხადია, რომ სიტყვების როლს მოქმედება კისრულობს და თუ კრიტიკას, ავტორის აზრით, აქვს არსებობის უფლება, რადგან თავისი სიტყვები აქვს, აქტიორულ შემოქმედებასაც უნდა ექნეს იგი, რადგან მას თავისი მოქმედება აქვს. წინასწარ განუსაზღვრელი, როგორც სიტყვა კრიტიკოსისა.

„თვით მუსიკალური შემოქმედება და კერძოდ მუსიკის ასრულებაც“, განაგრძობს ავტორი, „ხელოვნურია, რადგან დამკვირვლიც ქმნის—ვინაიდან შეუსრულებელი მუსიკა კომპოზიტორისა არ არის მუსიკა, ხოლო სცენაზე დაუდგმელი დრამა მაინც დრამაა, რადგან მუსიკა უაღმსრულებლოდ არ არსებობს, დრამა უაქტიოროდ კი, ამიტომ მუსიკის აღმსრულებელი უდრის კომპოზიტორს (ხელოვანია).“

მუსიკის აღსასრულებლად საჭიროა მუსიკოსი. დრამა კი აღსრულებულია წიგნში.

ყველა ჩვენ თვითონა ვართ აქტიორები, მოლაპარაკენი, ამიტომ თეატრი ზედმეტია, მუსიკოსები კი ვერ ვართ და ამიტომ იგი საჭიროა. ჩვენსა და მუსიკოსის შორის ხარისხული განსხვავებაა. თეატრი დრამისათვის იგივეა, რაც წიგნებში ნახატები, ხოლო უკანასკნელი კი აზროვნების აქტიობის მომაკვდინებელია“. ოდნავი დაკვირვება არკვევს, რომ თეატრისა და მუსიკის დაპირდაპირებითაც ვერ აღწევს მიზანს ბ-ნი აიხენვალდი...

საკმარისია აღნიშნოს მცდარი განსაზღვრა ავტორის მიერ იმ დებულებისა, რომ, შეუსრულებელია მუსიკოსის მიერ, ნაშრომი კომპოზიტორისა არ არის მუსიკა, ხოლო სცენაზე დაუდგმელი დრამა, მიინც დრამაა.

საიდან? განა რომელიმე შემოქმედება კომპოზიტორისა: ოპერა, მისი უვერტიერა, სიმფონია, რომელიც ნოტებში ჩაუწერია მას, განა მუსიკა არ არის?

ესტქვათ ერთ დღეს დაიხოცნენ ყველა აღმსრულებელნი ბეთხოვენის სონეტისა, ვაგნერის „ტრისტანისა“, განა ამით თვით კომპოზიტორების შემოქმედება კვდება?

ცხადია, არა; უკანასკნელი რჩება, როგორც დრამა, სანამ მას სცენაზე დადგამდენ.

აშკარაა, ავტორი ყურადღებას აქცევს იმ მოვლენას, რომ მუსიკის ნოტებით გრძნობა და განცდა მეტად ძნელია, დრამის კი შესაძლოა... მაგრამ ეს ხომ იმის შედეგია, რომ ჩვენ მუსიკალურად ნაკლებათა ვართ განვითარებულნი, რომ დღით კომპოზიტორთა შემოქმედება ახალია კაცობრიობის ისტორიაში და მომდინარეობს სებასტიან ბახიდან; და ამას გარდა, განა მუსიკის კარგი მცოდნე, თუნდა მეორე კომპოზიტორი ხმათა ვარიაციებულებას, მუსიკალურ იარაღის უქონლობის გამო, განა ვერ გაიგებს და ვერ დასტკბება ესტეტიურად?

და ესეც რომ არა ესტქვათ—განა ყოველი დრამატიული ნაწარმოები კი არის მისაწვდენი და გასაგები ყველასათვის?..

შემდეგ ბ-ნი აიხენვალდი აღნიშნავს ერთ მხარეს თეატრისას, რომელსაც დიდ ყურადღებას აქცევდენ სხვები—პედაგოგიურ და აღმზღედლობით მნიშვნელობას და დასძენს: „ჰო, მართალია, მაგრამ პედაგოგია სჭირდება მარტოკა ბავშვებს“...

მაშასადამე, ავტორის აზრით, ვერც ეს ამართლებს თეატრის არსებობას.

ჩვენ კერძოდ გადამეტებულად მიგვაჩნია ის აზრი თეატრის ამგვარ მნიშვნელობაზე, რომელსაც ხშირად სიამოვნებით აღნიშნავენ ჩვენი მწერლები: „თეატრში იწრთვება ხალხი, თეატრი ნამდვილი სკოლაა“ და სხვ, მაგრამ არ შეგვიძლია ბ-ნი აიხენვალდსაც დავეთანხმოთ, რომ ამ მხარეს არავითარი მნიშვნელობა არ ქონდეს. რა თქმა უნდა, თეატრი არ უნდა გახდეს მშრალ პედაგოგიკის იარაღად და არ უნდა გაამეფოს ტენდენცია ხელოვნებაში; მაგრამ, ცხადია, როგორც ყოველი ხელოვნური შემოქმედება და კერძოდ პოეზია, ისიც ახდენს შესაფერ გავლენას მსმენელზე: მაყურებელის გრძნობა თაქიზდება და კეთილშო

ბილდება, მისი გონება იხსნება და ვარჯიშდება იმ პრობლემით, რომელიც ატრს ცხოვრებიდან გადმოაქვს და სიმბოლიურად შლის მხატვრულ სახეობაში...

დავვრჩა კიდევ ერთი დებულება ბ-ნ აიხენვალდისა. იგი ამბობს: „ხელოვნება არ ცდილობს, რომ მისი ნაყოფი სინამდვილედ მიიღონ, თეატრი კი ხელოვნება არ თვალთმაქცობს, მან აილო წმინდა სიცრუე და მას სინამდვილედ არ სახავს, თეატრი კი სინამდვილედ ასაღებს“.

ჯერ ერთი ის, რომ ხელოვნება სწორედ მოტყუილებაა, მშვენიერი მოტყუილებით იგი ცხოვრების სახედ გვადებინებს მხატვრულ შემოქმედებას; მწერალი, მხატვარი, მოქანდაკე ცდილობს—როგორმე დაუახლოვდეს ცხოვრებას და სინამდვილედ მოგვაჩვენოს პოეტის იდეალი, მისი შემოქმედება. თეატრი კი ამ ილიუზიას ამთავრებს, რადგან მას მოეპოება ის, რაც არა აქვს მხატრობას და ქანდაკებას ე. ი. მოძრაობა და სიტყვა. თუ პირველში ის შესაძლოა, აქ უკვე ძლიერა-მოსილია.

და მეორე კიდევ ასეც რომ იყოს, ცხოვრებასთან დაახლოება და მის სიმბოლოდ ქცევა განა უფრო არ დაახლოებდა ხელოვნებასთან თეატრს და განა უფრო არ წარიტაცებდა მაყურებელს და ესტეტიურ სიტკბოებას არ მოგვრიდა მას თავისი ცოცხალი ტიპიურობით? ამ რიგად ჩვენ კვალდაკვალ მივდიეთ აიხენვალდს და მისი მსჯელობა „თეატრის აღსასრულის“ შესახებ, როგორც დავინახეთ, უსაფუძვლო აღმოჩნდა თავიდან ბოლომდე...

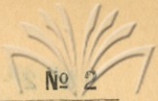
წერილი მესამე

1

ამრიგად ჩვენ დავიცავით თეატრის უფლება და დავინახეთ, რომ იგი ხელოვნების ერთი მხარეა და მასთან აუცილებელი, რომელიც ამთავრებს და სრულყოფს პოეტის, დრამატურგის შემოქმედებას აქტიორულის მოქმედებით.

ვთქვათ, ერთის წუთით დავეთანხმეთ ბ-ნ აიხენვალდს, რომ აქტიორული ხელოვნება ცრუ-ხელოვნებაა იმიტომ, რომ იგი პასიურია და სხვის ფიქრებით ფიქრობს და აზროვნობს, სხვისი მზა სიტყვებით ლაპარაკობს, მაშასადამე ხელე-ბი შეკრული აქვს და სული დაკვეთილი (заказана). მაშასადამე, თეატრი, ავტორის აზრით, უარსაყოფია საზოგადოდ, როგორც არა თავისუფალი შემოქმედება.

მაგრამ ხომ შესაძლოა, რომ თვითონ აქტიორმა დასწეროს პიესა და თვითვე ითამაშოს, რაც ასე ხშირად ხდება. მაშინ?

მაშინ მთელი საბუთები თეატრის ბუნების არა ესტეტურობის შესახებ თა-
ვის-თავად ირღვევა და ქრება.

მაშინ შესაძლებელი გახდება თვით აიხენვალდისათვის თეატრის მიღება, მაგ-
რამ არა ყოველგვარ თეატრისა, არამედ განსაზღვრულ ტიპის, საცა თვით ავტო-
რები იქმნებიან აქტიორები. რაკი ამ დასკვნამდე მივალთ, ცხადია, **ობსოლიუ-**
ტური უარყოფა და თეატრის დასასრული, რომელიც ასეთი რიხით განაცხადა
ბ-მა აიხენვალდმა, შეუძლებელი გახდება და თეატრიც, ავტორისავე მსჯელობის
მიხედვით, ზოგიერთ პირობებში თავისუფალი შემოქმედების ხორც სხმაა; მაშა-
საღამე, ხელოვნების ერთა მხარე.

მაშასადამე საქმე სრულ უარყოფაში კი არ ყოფილა, არამედ ზოგ დამა-
ბრკოლებელ თვისებათა და ხასიათის ჩამოშორებაში, რის შემდგომ იგი იდეა-
ლურ ხელოვნებად იქცევა.

მაგრამ ამ დაბრკოლებათა და ხასიათის შესახებ, შესაძლოა, მრავალი სხვა
და სხვა გვარი მოსაზრების წამოყენება, რის შემდგომ შეგვეძლება ჩვენ სულ
სხვა გვარად ვპოვოთ იდეალურ თეატრის სახე.

საკმარისია აღინიშნოს, რომ პრინციპიალურად თეატრის შესაძლოება მტკიც-
დება თვით აიხენვალდის აზრთა განვითარებით, მიუხედავად იმისა, რომ თავშივე
სთქვა ავტორმა: „თეატრი კვდება, რადგან გამოირკვა სავსებით მისი **პრინციპია-**
ლური გაუმართლებლობა“.

აი, ასეთნაირად დამარცხა თვისი მთავარი დებულება ბ-მა აიხენვალდმა სა-
კუთარის იარაღით.

(შემდგი იქნება)

მარტინ სტრომე

გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედება

(კრიტიკული ცდა).

ორი წლის უკან ქუთაისში საჯაროთ გამართულ მუსაიფის დროს ჩვენ შევეცადეთ ზოგადად დაგვეხასიათებინა პირველი რევოლიუციის აქეთ ამოძრავებული ჩვენი ლიტერატურა, რომელმაც ცხრაასიან წლების მიწურულში ჩვენს ძველ მწერლებთან ერთად თითქოს მიიძინა და მიჩუმდა.

ამ მუსაიფში ჩვენ ის აზრი გამოვსთქვით, რომ გამოცოცხლებული ქართული ლიტერატურა ერთგვარ მოსამზადებელ ხანის ელფერს ატარებს; ბევრ უთუოდ ნიჭიერ მწერალს ვახსიათებდით როგორც ვიწრო ფარგლებში მომქმედ მხატვარს, რომელსაც აკლია ცხოვრების მრავალ-მხრავობა და უთვალავ ფერიანობა. ჩვენის აზრით ამ ხელოვანთა შემოქმედების ძირითადი თვისებები მომავალ დიდი პოეტის ქმნილებებში შემადგენელ ელემენტებად შევა. პოეტის სიდიადეს ჩვენ ვახსიათებდით როგორც ნიჭის სიღრმავით, ისე ცხოვრებისებურ მრავალ-ფეროვანებით და სიფართოვით.

ამასთანავე ჩვენ ის აზრიც გამოვსთქვით, რომ ასეთ დიდ პოეტად თანამედროვეებიდან შეიძლება გახდნენ შანშიაშვილი, გალაკტიონ ტაბიძე, აბაშელი და ნ. ჩხიკვაძე თქო. არ ვიცი დანარჩენი სამი როგორ გაამართლებენ ამ აზრს, ხოლო გალაკტიონ ტაბიძემ კი თავისი ლექსების მეორე ტომის გამოცემით კიდევ უფრო გააძლიერა ჩვენი იმედები და დღეს უფრო თამამად შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ ტაბიძე დიდი პოეტი იქნება. დიახ, ასეთია ჩვენი განმეორებითი დასკვნა ამ მგოსნის შესახებ, თუმცა, როგორც ქვევით დაინახავთ, ბევრ რამეში არ ვეთანხმები პოეტს.

1

გალაკტიონ ტაბიძის ლექსების ჯერჯერობით ორი წიგნია გამოსული, პირველი წიგნი 1914 წ. გამოვიდა, მეორე-კი ამ გაზაფხულში. ორივე წიგნი ძვირფასი მარგალიტებია ქართული ლიტერატურისთვის, ჩვენს ხელოვნებას უთუოდ დიდი საგანძური შეემატა ამ ტომთა გამოცემით. მე 20-ცე საუკუნის დასაწყისში

ახალ კალაპოტში და ახალ ფორმებში ჩამდგარ ქართულ სიტყვაკაზმულ მწერლობაში უთუოდ ფრიად საპატიო ადგილს დაიკებს ნიჭიერი მგოსანი, რომელიც საკმაოდ პროზულიარობით სარგებლობს ჩვენი საზოგადოების ფართო წრეებში და რომელზედაც ბევრ იმედებს ამყარებენ ჩვენი ლიტერატურის კეთილის მსურველნი.

რას შეიცავს ბ. ტაბიძის პოეზიის სული და გული, ანუ როგორც ბელინსკი იტყოდა ხოლმე—რა შეადგენს ჩვენი მგოსნის აღმაფრენას, პათოსს?

ამ კითხვაზე გარკვეულ პასუხს მივიღებთ პოეტის ორივე წიგნის ზეზეურად გადათვალთქმებითაც კი. ზეზეურად თქო ვამბობთ იმიტომ, რომ ახალგაზრდა მგოსანი ჯერჯერობით მაინც ერთობ სადა და ადვილად საცნობ სამოსელში გვევლინება, თითქმის ყოველ ლექსში ჩვენს თვალ წინ დგას ქართული ლიტერატურისთვის კარგად ნაცნობი ღვთაებრივი სახე „ქკუთი ურწმუნო, გულით უნდო, სულით მახვრალი“ ნიკო ბარათაშვილისა. ხელოვნურის სურათის ყოველი ნაკეთის ჩვენებისას ბ. ტაბიძე გულ დათუთქული ქაბუკია მისტიურის სახით, რომელიც გოდებს:

„სწუხს ჩემი სული—ვით სამრეკლო
 ცის უდაბნოში! (ტ. II, გ. 34).

ამ ქვეყნიური სიხარული მას არ უხილავს სინამდვილეში,—მგოსნისთვის

„ყოველი წუთი სავსე იყო უმძაფრეს შხამით“ (იქვე გ. 64)

არსება მისი მოშხამულია და გულ-ამოსკვნით შესტირის ზეცას:

„ბუნებავ, ტრფობის წმინდა ყვავილი

რომ დამაბარე—ვერსად ვერ ვპოვე,

ბედნიერება ჩემთვის არ არის,

ბედკრული შვილი გამომიგლოვე!! (ტ. I, გ. 51)

განაწამები პოეტი სასოწარკვეთით ამბობს:

„ვიცი ბოლო აქვს ქვეყანაზე ყოველგვარ სახეს,

მაგრამ წამებას, ჩემს წამებას კი არ აქვს ბოლო“ (იხ. გ. 58)

პოეტი გვეუბნება:

სიმაკრით შემხედავს საშვენი

თვალეში შეკრული კამარის:

ჯვარს ეცვი თუ ვინდა! საშველი

არ არის, არ არის!, არ არის! (ტ. II, გ. 9)

ამიტომ უიმედოთ დასკვნის:

„მე საფლავს ვეძებ, რომ დამიამოს

და დამავიწყოს გულის ღრმა წყლული“ (ტ. I, გ. 18)

რამ დაუდაგა ასეთ ნაირად მგრძნობიარე გული ახალგაზრდა მგოსანს, ვინ აწამა მისი სული, ვინ ურჩევს ჯვარს ეცვას?

ბარათაშვილი თავის ზრახვებს „მხოლოდ ვარსკვლავთა თანამავალთა“ უმხელდა, ადამიანებისთვის კი ვერ გაეხელდა წმიდათა წმიდის გადაშლა. ასე იქცევა ბ. ტაბიძეც:

„რა იციან მეგობრებმა თუ რა ნაღველს იტევს გული,

ან რა არის მის სიღრმეში საუკონოდ შენახული.

მხოლოდ ღამემ, უძილობის დროს სარკემელში მოკამკამემ,

იცის ჩემი საიდუმლო, ყველა იცის თეარმა ღამემ.

იცის როგორ დავრჩი ობლად, როგორ ვევენე და ვეწამე,

ჩვენ ორი ვართ ქვეყანაზე: მე და ღამე, მე და ღამე. (ტ. I. გ. 175)

ღამე ბნელი და წაუკითხავია, მაშ პოეტის სევდაც ჩვენთვის გამოუცნობი რჩება. აგრე ხელძვირობს ჩვენი მგოსანი, მაგრამ როგორც ლირიკოსი თავს ვერ იქერს და მოზღვავებული სევდა მაინც ამოაკვნესებს:

„მე მესიზმრება როგორც წმინდა, შორი ქვეყანა,

საღდაც, ოდესღაც ზმანებული, ერთხელ ნახული“ (იქ. 173)

სწორეთ ამ „ოდესღაც ზმანებულმა, ერთხელ ნახულმა“ ქვეყანამ დაუდალა ხელოვანს გული:

„და დღე და ღამ იმ ოცნებას კვლავ ატარებს ფიქრი ჩემი,

იღუმალად არა რა მაქვს მწუხარე ჟამს ნუგეშ-მცემი“ (იქ. 171)

პოეტს მთელის თავისი არსებით სწამდა სიყვარული და კიდევ სწაღდა ამ გზით გაბედნიერება, მაგრამ

„დღესაც მარტო ვარ, სიყვარულის არ მესმის ნანა,

ჩემთვის მარტოდენ უღაბნოა მთელი ქვეყანა!!“ გოდებს იგი. (იქ. 20)

უმიზნოთ და უაზროთ როდი მოვლინებია ამ ქვეყანას მგოსანი, ის გვამცნებს:

„მქონდა მიზანი... ბრძოლა იყო ცა მისი მცნების,

მაგრამ კაცთ გესლით დავუძღურდი და მოვიშხამე“ (იქ. 2)

პოეტის აზრით უბედურია ის ადამიანი, რომელსაც წუთი-სოფელში ბედნიერება ვერ უპოვია:

„ვაი მას, ვისაც არ ასვენებდა

ქვეყნიურ ვნებათ და ფიქრთა გროვა,

ვისაც აქ სურდა ბედნიერება,

მაგრამ ნუგეში ვერსად იპოვა“ (იქ. 60)

მგოსანს ყავდა სატრფო ამ ქვეყნად, მისის სიყვარულით და შეერთებით ის ბედნიერი იქნებოდა, მაგრამ რაღაც გამოუცნობ მიზეზის გამო მერიმ სხვას

უძღვნა თავისი გული და ბედის შონა ჩვენი მგოსანიც უმედოთ უსაყვედურებს
 თავის თავს—რისთვის მოგტყუედი და ვიფიქრე ბედნიერი ვიქმნებოდიო:

„ან ცას ღიმილით რას გავცქეროდი, X
 ან რად ვიქერდი შუქს მოკამკამეს?“ (ტ. II, 25)

ბედნიერების მიუწდომელობა, სიყვარულის დაღუპვა, უმეგობრობა, ადამიანთა
 გაუტანლობა,—აი რა სტნჯავს პოეტს, აი, რა სწამლავს მისს არსებას. ამიტო-
 მადაა რომ:

„უსიყვარულოდ, უმნიშვნელოდ
 მიქრიან დღენი,
 ოჰ, ვის, ვის ძალუძს განიცადოს
 ტანჯვა ესდენი? (ტ. I, 67)

ასე გოდებს და ასე სტირის ჩვენი მგოსანი. თუ ღრმად ჩაუვკვირდებით, ეს
 გოდება სოციალურის ხასიათისაა, პოეტი ცოდვილ დედამიწაზე მცხოვრებ ადა-
 მიანთა ცხოვრების უკულმართობას დასტირის, ამაზე ჩივის და გულ-დათუთქუ-
 ლია. პოეტს ამ ქვეყნად ერთი მეგობარიც კი არა ყავს, გული ვერავისთვის გად-
 უშლია:

„არვინ არის—ვუალერსო და მივიკრა დაღლილ გულზე,X
 არვინ არის, რომ ვუამბო დროთ ზამთარი გაზაფხულზე“ (იქ. 26)
 ჩივის პოეტი.

2

ტაბიძე სოციალური ხასიათის გოდების პოეტია, მისი გოდება მსგავსად ბა-
 ირონისა და ბარათაშვილისა მსოფლიო გოდებაა. ამ გოდებას არა აქვს მარტო
 ნაციონალური ხასიათი, ამ გვარი სულის ტანჯვა და ასეთ ნაირი მისწრაფება
 ყველასათვის ერთნაირია, განურჩევლად ეროვნებისა. დიდი პოეტები ყოველთვის
 ეძებდნენ ადამიანის არსებობის მიზანს, უძებნიდნენ აზრს ცხოვრებას და მით ცდი-
 ლობდნენ სოციალურ საიდუმლოებათა წიგნის წაკითხვას. ამავე წიგნზე იტყბს
 თავს გალაქტიონ ტაბიძე, მაგრამ სანუგეშო ვერა უპოვია რა და მისი გულიც და-
 სევდებულა, მისი არსება დაცხრილული და მოშხამულია.

„ფიქრს ვერ ვაკავებ ცრემლად მონაქუხს...

ვწუხვარ... ვეძახი სიცოცხლის მიზანს,

მაგრამ არავინ იძლევა პასუხს“ (ტ. I, 72) ამბობს პოეტი.

ბევრი ოტანჯა მგოსანი, ეგონა რომ ბედნიერებას მისწვდებოდა, მაგრამ მო-
 ტყუვდა:

„მე მჯეროდა, რომ შვება სუფევდა
 უჩინრად სადმე: ქვეყნად თუ ცაში,

ნამდვილად იგი არსად არ სუფევს,
 არც ცის სივრცეში, არც ქვეყანაში.“ (ტ. იქ. 94)

ამიტომ თავის მტკრევაც ზედ-მეტია, მიზანს ვერ მივახწევთ:

„ოჰ, ევა, ევა! ედემს დაკარგულს
 ოდეს ვიგონებ, თვალნი ცრემლს ღვრიან,
 დარდით საშარე მე გამეთხრება!

დავიღუბები ადრე თუ გვიან.

და ვერ გავიგებ სიცოცხლის მიზანს... (იქ. 22)

ათასი რომ ეძებოს და შეიძინოს ადამიანმა, ბოლო მაინც მიზნის მიუღწევლობა და სიკვდილია, ამ ხვედრს ვერავინ გაექცევა:

„ადამიანო, ყოფნა შენი

კუბოდ იცვლება,

მე კი, უბედურს, თვით სიკვდილიც

არ შეღირსება (იქ. 67) სტირიის პოეტი, რომელსაც ამ უმიზნო ცხოვრებაში სიკვდილის სურვილიც კი ვერ ასრულებია თავის დროზე.

კიდევ რომ გაბედნიერდეს ადამიანი და მიაღწიოს თავის მიზანს, შევებას მაინც ვერ ეღირსება, მისი ბედნიერება მიუწვდომელია და მარტო მირაჟია:

„მდუმარების გარეშე და სიცივის თარეშში

საჰუდამო მხარეში მხოლოდ სიმწუხარეა!

ცეცხლი არ კრთის თვალეში, წევხარ ცივ სამარეში,

წევხარ ცივ სამარეში და არც სულს უხარია“ (ტ. II, გ. 12)

საზოგადოდ ქვეყნად სრული გაურკვევლობა და ქაოსია:

„რომელი ცნობს შენს სახეს, ან ვინ იტყვის შენს სახელს?

ვინ გაიგებს შენს ძახილს, ძახილს ვინ დაიჯერებს?

ვერავინ განუგეშებს საოცრების უბეში

სძინავთ ბნელ ხვეულებში გამოუცნობ ქიმერებს*“ (იქ. გ. 12).

ადამიანს ირგვლივ გამოუცნობი სახეები და ქიმერები ახვევია, ბედნიერებისა და მისი რაობის წიგნი მისთვის „დაბეჭდილია ბეჭდითა შავითა“, გარშემო ნისლი და გაურკვევლობაა, რომელსაც მგოსანი თითქოს კიდევ შეხარის და მოწიწებით ამბობს:

„წმინდა არს, წმინდა არს, წმინდა არს ქაოსი“-ო (იქ. 100)

ამ შეუცნობელ სამეფოში მოძრაობაც შესაფერი და შეუცნობელია:

„მხოლოდ ნისლის თარეშში, სამუდამო მხარეში,

*) ხაზი ჩვენია. ავტ.

ზევით თუ სამარეში, წყველით შენაჩვენები,
 როგორც ზღვის ხეტიალი, როგორც ბედის ტრიალი,
 ჩქარი გრგვინვა-გრიალით ქრიან ლურჯა ცხენები“ (იქ. 12)

და რადგან ხსნა არსად არ არის, ბედნიერებისკენ მიმავალი გზები დახშუ-
 ლია და განაწამებ პოეტს შავი ყორანიც ასე დასძახის:

„ჯვარს ეცვი, თუ გინდა! საშველი
 არ არის, არ არის, არ არის“ (იქ. 9)

პოეტი სასოებით შეღალატებს მაცხოვარს:

„დაქრიან უდაბნოს ქარები,
 მტანჯავენ და ვიცი—გახსრვარ!
 სამრეკლოს ანგრევენ ზარები...
 წმინდაო, წმინდაო მიცხოვარო! (იქ. 10)

იმედ-მიხდელი პოეტი, სიკვდილისკენ მიისწრაფის:

„მე გზა არ ვიცი უახლოესი:
 ერთად ერთი გზა არის სიკვდილი“ (იქ. 70) რადგან
 არ არის არსად ბედნიერება,

ფიქრები კვდება ნისლში და ქარში“ (იქ. 69).

ასეთია გალაქტიონ ტაბიძის, ამ გულ-დათუთქულ რაინდის ტანჯული ხა-
 ტება, რომელიც შესანიშნავის ხელოვნებით გადმოგვცა მან. რამდენი ორიგინა-
 ლობა გამოიჩინა მან ამ დროს, რამდენი უცხო სურათი და ხელოვნური ხერხები
 იხმარა მან. მაგრამ ამბზედ ქვევით ვილაპარაკებთ, ახლა კი ჩვენი ახალი ბარათა-
 შვილის შემოქმედებითი სახის სხვა მხარეს უნდა მივაქციოთ ყურადღება.

3

როგორც ამოწერილ ადგილებიდან სჩანს, ბ. ტაბიძის შემოქმედება ერთია-
ნად პესიმისტურია, მის წინ ქვეყნიერებას შავი ჩადრი ფარავს, მისთვის ყველგან
ბნელია და საშველი არ არის. მაგრამ დიდი შეცდომა და უსამართლობა იქნე-
 ბოდა, რომ პოეტის შემოქმედების მეორე მხარე—იმედიანობაც—არ აღგვეწყოს
და შესაფერად არ დაგვეფასება. ამ შემთხვევაში მკონის მკმონვარე სახე ცალ-
 მხრივი და ერთფეროვანი იქნებოდა. ბ. ტაბიძის გულშიც ღვივა იმედის ნაპერ-
 წკლები, ის როდია სავსებით სასოწარკვეთილი და მოშხამული, მაგრამ თუ ჩვენ
 მაინც პირველად ყურადღება პოეტის პესიმიზმსა და უსასოებას მივაქციეთ, ეს
 იმიტომ, რომ იმედიანობის ნაპერწკლები ჩვენი პოეტის ქმნილებებიდან მხოლოდ

და მხოლოდ პირველ ტომში გამოსქვივის, მეორე ტომი კი ნამდვილი შვიგნია, უიმედო, უსასო. აქაა, რომ შავი ყორანი „საშველი არ არის, არ არის“ ჩამოსძახის მგოსანს.

ლექსთა პირველ კრებულში, რომელიც გამოცემულია 1914 წელს, ავტორი ერთის თვალთ რომ შავ სამრისა და ჯურღმულისკენ იხედება, მეორეთი ხანდისხან მაინც იმედიანობის ვარსკვლავს გაჰყურებს:

„როცა მიდამო ვარდ-ყვავილებით
ლურჯ ხავერდით მოიქარგება,
როცა ბუღბუღის ხმები რაკრაკით
ბუჩქებს ედება და იკარგება,

ვიღაც მეძახის სიცოცხლისაკენ“-ო (ტ. I, გ. 101)

გვეუბნება პოეტი, რომელიც ასე ანუგეშებს თავის გულს:

„დამშვილდი, გულო: შეგიყვარდება
ვინმე ამ ქვეყნად... დამშვილდი, გულო,
წავა დღეები უსიხარულო,
ისევ აღდგება გამქრალი შვება,
ჩემო ოცნებავ და სიყვარულო“ (იქ. 81)

მართალია ადამიანის სიცოცხლე სიკვდილით თავდება და პეპელას არსებობას მოგვაგონებს, მაგრამ

„წელიწადები წელიწადს შესცვლის,
შთამამავლობას—შთამამავლობა,

მხოლოდ ის დღევა აწ უჩინარი

მუდამ იცოცხლებს და არ მოკვდება“ (იქ. 62)

მართალია ამ უჩინარმა დღევამ პოეტის არსება უღვთოდ დათუთქა, მაგრამ

„ოჰ ნუ იფიქრებ, რომ მოკვდა გული,

რომ სულ დავმარხე ოცნება წრფელი,

განადგურების სეფდიან გზაზე

ბევრი რამე მაქვს ხელ უხლებელი“ (იქ. 88) ამბობს მგოსანი, რომელ-

საც პეპელასთან ერთათ სჯერა, რომ

მისი „ყოფნა ვარდ ყვავილებზე

სულ არ ყოფილა ისე ამაო“ (იქ. 62)

იმედიანობასთან ერთად პოეტს ბრძოლის წყურვილიც აცხოველებს, მას სწადი გმირულად ჩადგეს მოძმეთა შორის და მედგრად შეებრძოლოს შავ ბედს:

„სიმღერავ, უხმე დაღლილთ, დაქანცულთ,

აჩვენე ცეცხლში ნაწრთობი გული,

დაე იცნობდენ ჰანგს დაუცხრომელს,
დაე, იცოდენ, რომ ყოფნის მგმობელს
მათდამი კიდევ აქვს სიყვარული“ (იქ. 5)

დამახასიათებელია ამ ლექსის ბოლოს სიტყვების „ყოფნის მგმობელის“ ხმა-
რება. პოეტი იმდენად არის განაწამები, რომ სიყვარულის ფიცის დროსაც კი
ყოფნის გმობა ახსოვს, უწმინდესი გრძნობის გადმოშლაშიც კი შხამს ურევს იგი.
ასეთივე იყო ბარათაშვილის სულის კვეთებაც: მიუსაფარი და სულით ტანჯული
პოეტი, როდესაც შავი ყორნის ხმაზე უგზო უკვლოდ მიაქანებდა თავის მერანს,
თითქმის სასოწარკვეთით გაჰკიოდა:

„ცუდად ხომ მაინც არ ჩაივლის ეს განწირული სულის კვეთებო“.

ადრინდელი ტაბიძე—ვიტყვიტ პირველი ტომის, მართალია გრძნობს სიკვდი-
ლის საშინელებას, მაგრამ წამსვე აქცევს მას ზურგს, არ უჯერის სკეპტიკ მესაფ-
ლავეს (გვ. 183) და ცხოვრების აუცილებლობასა და მიმდინარეობასთან წუთით
შერიგებული ამბობს:

„ასე ხდება ქვეყანაზე, ყველა ცოცხლობს, ყველა კვდება“-ო (იქ. 186)

ჩვენს მგოსანზე უკეთ ძვირად თუ ვინმეს უგრძნია ამა ქვეყნის მშვენიერე-
ბა და მომხიბლაობა:

„მთები! როგორ შვენის მათზე გაზაფხულის ბუჩქ-ფოთოლი,
როგორ შვენის ველზე ნამი გამქვირვალე, როგორც ბროლი,
ცა ისეა მოწმენდილი, ცა ისეა შეუმკრთალი;

რომ ანგელოზს დაინახავს მოდარაჯე კაცის თვალი“ (იქ. 178)

ლაყვარდი ცის სიყვარულში ტაბიძესავით არც ერთ ჩვენს მგოსანს არ უფი-
ქრია ანგელოზის დანახვა. მან იცის, რომ

„არსად ისე არ მღერიან როგორც აქ, ამ ქვეყანაში, (გურიაში)

არსად, არსად არ არსებობს ბრძოლის ჟინი, ბრძოლის ქარი,

არსად ისე არ გადმოხეთქს უკმარობის ნიღვარი,

და არსად მთელ ქვეყანაზე არ ჰკოცნიან ისე ვნებით,

ისე ცეცხლით, ისე ჟინით და იმ გვარი გატაცებით,

ვერსად ისე ვერვინ გაგხვევს გამოუცნობ ცეცხლის ტბაში,

როგორც ლერწამ ქალწულები აქ, ამ წარბაც ქვეყანაში“ (იქ. 179).

ქართულ ლიტერატურაში მე არ მინახავს ამ ლექსზე ხელოვნური, აზრიანი
და მომხიბლავი რამე, ასე სხარტად, ღრმად და მოკრით არ ვიცი რომ ვინმეს,
ეჩვენებოს ჩვენი ცხოვრების მიმზიდველობა და მხიბლაობა.

მაშ ტაბიძეც არ ყოფილა სრული უნუგეშო და უსახდგრო პესიმისტი, მაგ-
რამ ვიმეორებ იმედიან ტაბიძეს ჩვენ ვხედავთ მხოლოდ პირველ ტომში, მეორე

ტომის ტაბიძე კი სრული უიმედო და სასო-მიხდილია, იმედიანი ტაბიძე ერთი
 ნად ჩაყლაპა უიმედო გალაქტიონმა. 4—5 წლის უკან თუ იგი ცალის თვალით
 მაინც გაჰყურებდა იმედის ვარსკვლავს, დღეს ის ორივე თვალით შავს წერტილს
 უცქერის და მგლოვიარე სერაფიმების ენით ასე მიმართავს თავის თავს:

„იყავ საოცრად მოხიბლული ასეთი ღამით
 და უაილდის ყვავილივით დაეცი გზაზე.

ცაცხვები დგანან შენს საფლავთან ვით ცენტავრები,

მათ სიბნელეში ნისლიანი და უეცარი,

გამოჩნდებიან პოეზიის თანამგზავრები,

სდგანან მწუხარედ და იტყვიან: აი ეს არი“. (ტ. 2, 61).

ერთის მხრივ სევდა-ტირილი და მეორეს მხრივ იმედიანობა, ჩვენი ცხოვრე-
 ბის უმიზნობის და სისაძაგლის გმობა და თან მომავლის იმედები—ეს ნამდვილი
 ბარათაშვილისებურია. ბარათაშვილმა იცის ცხოვრების ამოცება, მეგობრის გაუ-
 ტანლობა, სატრფოს დალატი, მისი არსება ერთიანადაა და უხამული ჩვენი ცხოვრე-
 ბის სიდუხჭირით, მაგრამ ბედს მაინც ებრძვის, სიკვდილს არ შეტრფის და ნაღ-
 ვლიანად ამბობს:

„მაგრამ რადგანაც კაცნი გვექვიან, შეილნი სოფლისა,

უნდა კიდევაც მივდიოთ მას, გვესმას მშობლისა“-ო.

ამნაირად პირველი ტომის ტაბიძე და ბარათაშვილი ერთნაირის თვალთა
 ხედვის ისრით არიან შეიარაღებულნი, ხოლო მეორე ტომის ტაბიძე უკვე და-
 შორდა ბარათაშვილის მთლიან სახეს და მარტო და შავ აჩრდილად დგას განშო-
 რებულნი.

რა გვარ სოციალურ ნიადაგზე აღმოცენდა ტაბიძის შემოქმედება და სად
 უნდა ვეძებოთ მისი ჯერ ბარათაშვილისებური იმედიანობის და შემდეგ სრულის
 უიმედობის მიზეზები?

4

გალაქტიონ ტაბიძე პირველი რევოლუციის შემდეგ ჩამოწოლილ რეაქციის
 დროს გამოვიდა სალიტერატურო ასპარეზზე. რეაქცია იყო არა მარტო პოლი-
 ტიკური, არამედ საზოგადოებრივი. 1905 წლის დამარჯნებამ ბევრს შეურყია
 რწმენა და იმედები. დაიწყო რევიზია და ნაგრძნობ-ნაფიქრის ხელ-ახალი გადა-
 სინჯვა და აწონ-დაწონვა. ახალი აზრებისა და გრძნობების მაგიერ დაიწყო
 „კვლავ ფიქრი უკვე ნაფიქრის“, ერთი ადგილის ტკეზნა და სინჯვა. „შემცდარი
 ხომ არ ყოფილა უწინდელი ჩემი შეხედულებაო? იმიტომ ხომ არ დავმარცხდით,
 მიუწვდომელისკენ რომ მივიწვევდ თ?“ ჩვეულებრივი იყო ასეთი კითხვების დასმა.

საზოგადოების ერთი ნაწილი, ინტელიგენციის ფართო წრეები, რომელიც საკუთარ სოციალურ მდგომარეობის გამო მუდამ რყევაშია და ყოველ რევოლუციურ სტუმრის როლს თამაშობს, ვიდრე მასპინძლისას, ამ კითხვებზე უმეტესად დადებით პასუხს იძლევა: კი, მაშინდელი ჩვენი შეხედულება შემცდარი იყო, მიუღწევლისაკენ მივიწვევდით და მიტოვაც დავმარცხდითო. და იწყება ახალი იდეალების ძებნა, რენეგატობა, სხვათა ბანაკში გადაბარება. ასეთი მაგალითები ბლომათ მოიპოვება ჩვენში. ძველ რწმენათა რვეიზია განსაკუთრებით ძლიერი იყო ჩვენი ნაციონალისტური ინტელიგენციის ფართო წრეებში. ბევრმა 1905 წ. გასოციალისტებულმა ხელი აიღო ამ „უნიადგო“ ოცნებაზე და უშიშარ ადგილს მოიკალათა. სოციალიზმის „გადასინჯვაზე“ ერთი მიმართულების ლიტერატურაში გვარიან ხმა-მალა იწყეს ლაპარაკი, მიიჩქმალა შორეული მიზანი და წინ წამოდგა პრაქტიციზმი. რუსულ „ХОТЬ КЛОКЪ ШЕРСТИ“-ს იდეამ ჩვენში უფრო კლასიკური გამოხატვა პოვა განსვენებულ კიტა აბაშიძის სიტყვებში: ოთხმოცდა-ათიან წლების ერობას მძიმე-ნიშნას გამოუკლებლად მოვიტხოვთო. სოციალიზმი ვის ახსოვდა ამ დროს, ნამდვილ დემოკრატიულ ერობის მოთხოვნისთვის დასელებს მასხარად იღებდენ.

ერთის სიტყვით ამეტყველდა ინტელიგენტური სული. ნოე ყორდანია ამ ამეტყველებაზე მაშინ ამბობდა: არ არის ყველაფერი თავის რიგზე დანიის სამეფოშიო. როგორც ვიცით ამ ინტელიგენტურ სულის აფორიაქებას მოყვა ნაციონალ-დემოკრატიებისა და ფედერალისტების განქორწილება, დასელების წრიდან ზოგიერთი პირების რენეგატობა და საერთოდ ბევრი ინტელიგენტის „ყოფილ ადამიანებში“ ჩარიცხვა. ძვირად თუ ვინმე დარჩა შეურყეველად ძველ პოზიციებზე და დროებით ბრძოლის ველზე წამოჩოქილ რწმენა შეურყეველ მუშათა კლასთან ერთად განაგრძობდა შავ და უმადურ მუშაობას.

აი, ამ ხანამ იქონია უდიდესი გავლენა გალაქტიონ ტაბიძის შემოქმედებაზე. ტაბიძე უტყუარი სარკეა ჩვენი ინტელიგენციის ფართო წრეების სულის კვეთებისა, იმ სულის კვეთების, რომელიც თავის მიზნით და სიწრფელით უთუოდ უაღრესად კეთილშობილური და სპეტაკა, მაგრამ შეიძლება ზოგიერთ შემთხვევებში საზოგადოებრივის თვალსაზრისით სრულებითაც არ ჩაითვალოს პროგრესიულად. უკანასკნელი სიტყვები არაფერ შემთხვევაში არ შეიძლება მივაკუთნოთ ტაბიძის შემოქმედებას, რომელიც ყოველად სპეტაკი და ყოველის მხრივ კეთილშობილურია.

პირველ ხანებში—პირველი ტომის წერის დროს—ტაბიძეს ჯერ კიდევ უდგია ფეხი მიწაზე და ამიტომაც, რომ უიმედობასთან ერთად მისი ლირიკული ქნარი იმედიან ჰანგებსაც დამღერის. იმედიანობა და ოპტიმიზმი მუშა ხალხის

ქართული
ლიტერატურა

თან დაყოლილი, მდგომარეობის მიერ შესისხლხორცებული თვისებაა. ვინაიდან ვად იმისა, რომ „ყველა დაწყველილი კითხვები“ დემოკრატიისათვისაც არსებობს, ბრძოლისა და სიცოცხლის ინსტიქტი ისე ძლიერია მასში, რომ ბოლოს და ბოლოს ის მაინც ოპტიმისტია და ფილოსოფიურის სიღინჯით უყურებს სიკვდილსა და სიცოცხლეს, სიცილსა და ტირილს. ცხოვრებაზე ასეთ შეხედულებას, ანუ შერიგებას ასე გამოსთქვამს ვაჟაფშაველა:

„ბუნება მბრძანებელია,
იგივე მონაა თავისა
ერთფერად მტვირთველი არის
საქმის თეთრის და შავისა;
საცა პირიმზეს ახარებს
იქვე მთხრელია ზევისა...
მაინც კი ლამაზი არის,
მაინც სიტურფით ყვავისა.“

იმავე მგონის სიტყვით ბუნებაში ერთგვარი აზრიანობა და მიზან შეწონილება არსებობს:

„ხევი მთას მონებს, მთა ხევსა,
წყალი ტყეს, ტყენი—მდინარეთ,
ყველანი—მიწას და მიწა—
თავის აღრდელთა მდინარეთ,
და მე ხომ ყველას მონა ვარ
პირზე ოფელ გადმომდინარეთ.“

აი ცხოვრების პროცესის ფილოსოფიური განკვერტა, მასთან შერიგების ნიმუში, რაც ასე ახასიათებს მშრომელთა კლასს, სოციალური ოპტიმიზმის ბუნებრივად მატარებელს. სწორეთ ეს ოპტიმიზმია, რომ პირველი ტომის ტაბიძე იმედიანობის სამოსელში გვაჩვენებს, სიცოცხლისკენ მაყურებელს გვიხატავს. მაგრამ გადის დრო, საზოგადოებრივი რეაქცია თანდათან ძლიერდება, დგება ომიანობის შავი ხანა—914, 915, 916 წლები—ინტელიგენცია თითქმის ერთიანად შორდება დაბალ ხალხს... აი ამ ხანაში ტაბიძის განმარტოვებული მუზა, რომელიც უკვე დავაჟკაცებული და მომწიფებულია, ძალუმად მიექანება ლოდიკურ დასკვნისაკენ და კიდევ იწერება შავი წიგნი, რომელსაც ეწოდება ვალ. ტაბიძის ლექსთა მეორე ტომი, სევდითა და უიმედობით აღსავსე.

იქონია თუ არა მეორე რევოლიუციამ შესაფერი გავლენა ჩვენი პოეტის მუზაზე? ამ დიდებულ მოვლენას ტაბიძე აღტაცებით შეხვდა, ქუთათურ „სოციალ-დემოკრატში“ მან დაბეჭდა მშვენიერი ლექსი—დროშები, დროშები,—მაგრამ

ეს აღტაცება წამიერი იყო, ტაბიძე იმდენად მომწიფებული და ფეხ მომწიფებული იყო, რომ ამ უდიდესმა ტალღამაც კი ვერ მოაცვლევინა ფეხი, ის ვერ გადაეშვა რევოლიუციის ემბაზში, რევოლიუციამ მის გარეშე გაიარა, კოლექტივიზმმა ვერ სძლია ინდივიდუალიზმს.

„თეთრი ტყეების მიმყვება გუნდი

და კვლავ მარტო ვერ მე ჩემს წინაშე“-ო (ტ. II, გვ. 18).

მოსთქვამს მგოსანი უიმედოთ მეორე ტომში. დამახასიათებელია, რომ ზემოთ დასახელებული ლექსი—დროშები—ტაბიძეს არ შეუტანია მეორე ტომში, ალბად თითონ პოეტიც არ სთვლის ამ ლექსს მისი დღევანდელი სულიერი მდგომარეობის დამახასიათებლად.

ამნაირად ჩვენს წინაშე დგას გულ-დათუთქული რაინდი, რომელსაც მხოლოდ ყმაწვილოურ გატაცებისას ეწვევა იმედი, ესიზმრება ზღაპრული ქვეყანა, ხოლო მას შემდეგ თავჩაქინდრულია, უიმედოთ კვენისის.

„ზორეული ქალის ეშხი

მოვა... მაგრამ როდის?

სიყვარული სასახლეში

მხოლოდ ერთხელ მოდის“, (ტ. II, გ. 15).

ტაბიძის მუხას მართლაც განმარტოვებული სასახლე აქვს აგებული და ამიტომაცაა, რომ იგი მეორე რევოლიუციაში გარიყულივით დარჩა. თავიდანვე ფართო ცხოვრების გარეშე დარჩენილი, რომელიც პირველ ტომშიც ასე ნატრულობს:

„და ვიყო ერთი—ყველგან, მუდამ მსურს ვიყო ერთი“-ო (გ. 95), დღეს მართლაც განმარტოვებულია, სურვილი აუსრულდა.

ტაბიძის შემოქმედების მეორე ხანის ერთ-ერთ დამახასიათებელ თვისებად სიმბოლიზმის საკმაოდ დიდი გავლენაც უნდა ჩაითვალოს, მაგრამ ამაზე ცოტა ქვევით გვექნება საუბარი.

5

ამნაირად ჩვენ შეძლების დაგვარად ავხსენით ტაბიძის შემოქმედების სული და გული, მთავარი დამახასიათებელი გზა. ჩვენ შევეცადეთ გადმოგვეშალა მგოსნის აზროვნება და მსოფლმხედველობა. შევეცადეთ აგრეთვე გვეჩვენებინა ამ მსოფლმხედველობის გამომწვევი საზოგადოებრივი პირობები. ახლა კი შევეხებით ტაბიძეს როგორც მხატვარს, როგორც ხელოვანს.

ტაბიძე როგორც ხელოვანი, თავიდანვე თითქმის უნაკლულო იყო და ზედმიწევნით აკმაყოფილებდა ესტეტიკის მოთხოვნილებებს, დღეს კი თვით უსასტი-

კეს დაფასებასაც თამამად გაუძღვება. სწორეთ ამიტომ იყო, რომ ესტეტიკურად განუვითარებელი ჩვენი საზოგადოება და რამდენიმეთ თვით მწერლებიც კი ტაბიძის შემოქმედებას კარგა ხანს ჯეროვანათ ვერ აფასებდა. საზოგადოება ისე იყო გატაცებული სიტყვებით მორახუნე ლექსებით, რომ ტაბიძის ნაზიქნარი მას ვერ ხიბლავდა, მაგრამ ხელოვნებამ მაინც თავისი ქნა და ტაბიძეც დააფასეს.

ტაბიძე ძლიერი და შეუდარებელია, როგორც ნაგრძნობ ნაფიქრის ღრმა აღბეჭდაში და მკვეთრად გადმოცემაში, ისე იმ ხელოვნურ ხერხებში, რომელსაც ის ხმარობს. ხელოვანის ალლო იმდენად ძლიერია მასში, რომ თითქმის ყოველი ლექსი დასრულებული და უტენდენციო ხელოვნური ქმნილებაა. ვერსად ვერ გრძნობთ თან აღებულ აზრის ან გრძნობის გადმოცემას, ყველგან ბუნებრივობა და მომხიბლავი უბრალოება, რაც უდიდესი განძია ყველა შემოქმედისათვის. მშვენიერი და ორიგინალური შედარება, ნარჩარი და ქალწულებრივი, წრფელი გრძნობა—პირდაპირ ატყვევებს და ბოქავს ადამიანს. ტაბიძე ყოველთვის და ყველგან გულწრფელია, მანკვა და ნაძალადევი ექსტაზი მისთვის შეუძლებელია, არ არსებობს. მხატვრული გადაჭარბება და თავშეუკავებლობა მან არ იცის. მართალია ხანდისხან ის ბარათაშვილს ბაძავს (ხომლი, ტ. I, გ. 27), ხან ტიუტჩევს (იქვე 46), მაგრამ საერთოდ ის მაინც ორიგინალურის სურათებით მოაზროვნე მგოსანია და მისი პოეზიის საღებავიც ათასფეროვანია. თითქმის ყველა ლექსის თემა ერთნაირია, მაგრამ გადმოცემა ისე ხელოვნურია და იმ გვარის საღებავებითაა შემკული, რომ პირდაპირ იხიბლებით და სრულებითაც ვერ გრძნობთ პოეტის ერთფეროვანებას.

ტაბიძის ხელოვნური ნიჭი იმდენად ძლიერი და მომჯადოებელია, რომ ყველას დაიმორჩილებს; თქვენ შეგიძლიათ არ გაინაწილოთ ტაბიძის მსოფლმხედველობა, მაგრამ იმას კი ვერ უარყოფთ, რომ მისი ლექსების კითხვის დროს სწორეთ იმ გრძნობას განიცდით, რასაც თითონ პოეტი განიცდიდა, სწორეთ ისე უყურებთ მაშინ ამ ქვეყნიურ ცხოვრებას, როგორც მგოსანი. პირადად მე არ ვიზიარებ ტაბიძის მსოფლმხედველობას, მაგრამ პირდაპირ ყრუანტელს მგვრის ამ სიტყვების წაკითხვა:

„სიმკაცრით შემხედავს საშვენი

თვალეზი შეკრული კამარის:

ჯვარს ეცვი თუ გინდა! საშველი

არ არის, არ არის, არ არის!

დაქრიან უდაბნოს ქარები,

მტანჯავენ და ვიცი: გახსოვარ!

სამრეკლოს ანგრევენ ზარები...

წმინდაო, წმინდაო მაცხოვარ“-ო!!.

მუსიკისა და რითმის მხრივ ტაბიძის პოეზია უაღრეს წერტილზე ასულად უნდა ჩაითვალოს, ასეთი სადა, მომხიბლავი და ძალდაუტანებელი რითმა თითონ გრიშაშვილსაც კი არ მოეპოვება; ამ მხრივ ტაბიძე პირდაპირ აკაკია ჩვენი ახალგაზრდა ლიტერატურისთვის.

აი ყოველივე ამის გათვალისწინების შემდეგ—აზრის სიღრმავე, ძლიერი ხელოვნური ალღო და საშემოქმედო ტილოს სიფართოვე—გვეგონია, რომ ტაბიძეს უთუოდ მოეგოს დიდი პოეტის გვირგვინი. მე სრულებით არ თანაუგრძნობ მეორე ტომის ტაბიძეს, ვერ გავიზიარებ „ლურჯა ცხენების“ ფილოსოფიას, ეს მიმართულება არ მიმაჩნია საღათ და ცხოვრების შესაფერისად, მაგრამ ამავე დროს ღრმად მჯერა ისაც, რომ ტაბიძესავით ღრმა და სრული ხელოვანი ამ გზაზე ვერ შეჩერდება, მრწამს რომ ტაბიძე ისევე პირველი ტომის ხაზს დაუბრუნდება და ადრე იქნება თუ გვიან თავს დააღწევს იმ მისტიურ ნისლს, რომელშიაც ის გახვეულა. ამას მოამოქმედებინებს პოეტს მისი მხატვრული ალღო და არა სხვა რაიმე.

მეორე ტომს აშკარად აზის სიმბოლიზმის ბეჭედი: მისტიკა, ღვთისმშობელი, წმინდა ჩასახვის მონასტერი, მაცხოვარი, ჯვარის წერა, სამრეკლო, ზარები... და სხვა საეკლესიო ატრიბუტები ხშირია ამ ტომში. გაუგებრობას და სტილის ბუნდოვანობასაც, —რაც ასე ახასიათებს სიმბოლიზმს—დიდი ადგილი აქვს დათმობილი. ზოგი ლექსის კითხვის დროს ლექსიკონის ხმარებაც კი არის საჭირო. აღსანიშნავი და ხაზგასასმელია ის გარემოება, რომ შინაარსის ბუნდოვანებას თითონ ლექსის ფორმის—გარეგანი მხრის—ბუნდოვანებაც თან მისდევს. ფორმა და შინაარსი—ორივე ძნელად გასაგები—მშვენივრად შეუთანხმებია ტაბიძის ძლიერ ნიქს. წაიკითხეთ მეორე ტომი და აშკარად დაწმუნდებით ამაში.

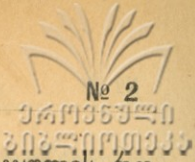
სიმბოლიზმის დახასიათება ჩვენ სხვა ადგილას მოვახდინეთ („სიმბოლიზმი ქართულ ლიტერატურაში“, „ერთობაში“) და დაინტერესებულ მკითხველს აღვიღად შეუძლია ამ მიმართულების აწონ დაწონვა. ეს ლიტერატურული მიმართულება საზოგადოებრივი რყევის, ქანაობის და ამ ქვეყნის უარისყოფაზეა აგებული. სრულიად ბუნებრივია, რომ ტაბიძის აფორიაქებულმა ინტელიგენტურმა სულმაც აქიზოვა თავს საყუდარი. მაგრამ ეს მიმართულება ავადმყოფური კარის და ხშირად მომხდარა, რომ ამ მიმართულებისაგან განკურნებული მწერლები ისევე ჩვენს ცოდვილ დედამიწას დაბრუნებიან. ასე განიკურნა მაგალითად, რუსეთის ბევრი სიმბოლისტები, დასავლეთ ევროპაშიც ხშირია ამის მაგალითები. აი რასა სწერს ევროპის საუკეთესო სიმბოლისტი, მორის მეტერლინიკი: „მე დავწერე რამდენიმე პატარა ღრამა,

რომლებშიაც გამოიხატა მისტიურად განწყობილი აზრის წუხილი. ეს წუხილი მთავარ-
 ლება მისაღებია სახეში, მაგრამ ყოველ შემთხვევაში კეთილი გავლენა არა აქვს
 და არც უნდა მივეჩვიოთ ხოლმე მას. ამ დრამების წარმომშობი მთავარი მიზეზი
 ცხოვრების გაურკვეველობის წინაშე თრთოლვა და შიში იყო. მე მაშინ მრწამ-
 და, რომ ქვეყნად არსებობს შეუცნობელი, აუცილებელი და ფატილური ძალა,
 რომლის გავება ადამიანისთვის შეუძლებელია და რომელიც ჩვენი მტერია... აქ
 არეული იყო ქრისტიანულ ღვთაებისა და ანტიური ფატუმის იდეა, რომელიც
 ბუნების სიბნელეშია მოთავსებული და შეუბრალებლად არღვევს ყველა ჩვენს მის-
 წრაფებას და ანადგურებს ადამიანის ბედნიერებას. “მეტერლინკის აზრით შეიძ-
 ლება, რომ პოეტი გაიტაცოს ამ პასიურმა მსოფლმხედველობა, „მაგრამო—დას-
 ძენს იგი,—არ შეიძლება, რომ კაცი ერთ წერტილზე გაიყინოს, არ იმოძრაოს.
 ადამიანური გრძნობა პოეტობაზე უფრო ღრმა და ძლიერია და წინაც დიდი მიზ-
 ნები უძევსო. ძლიერ კაცს, მეტერლინკის აზრით, მშვენივრად ესმის, რომ უნ-
 და შეისწავლოს და იცოდეს მისი ბედნიერების მომსპობი ძალები, ამ ნიადაგზე
 მას ბრძოლაც მოეღის და სხვა.*)

აი ასე მსჯელობს ერთი დროის დიდი სიმბოლისტი და დიდი ხელოვანი მე-
 ტერლინკი, რომელიც სიმბოლიზმით გატაცების შემდეგ ისევ ჩვენს ქვეყანას
 დაუბრუნდა. ამიტომაც ვფიქრობ, რომ ტაბიძესაც მალე მოაბრუნებს ამ ქვეყნი-
 სკენ მისი ადამიანური გრძნობა და მხატვრული ალღო. მისი გოდება და ტირი-
 ლი გამოწყვეულია სახელითა სიცოცხლისათა, სახელითა ამ ქვეყნიერ ბედნიერები-
 სათა და დიდი ნიქი კიდევ მიალწვეს მაზანს. ტაბიძემ სთქვა რისი თქმაც კი შეეძ-
 ლო მისტიციზმის გზაზე, აქ დარჩენა მას დღეიდან სიკვდილს უმზადებს; მასში
 ძლიერი და უსასღვროა ცხოვრების ინსტიქტი—ამისთვისაა მისი ტირილიც აგრე
 გულშემზარავი—ამიტომ ჩვენის აზრით ტაბიძე ისევ ცხოვრებას მიხედავს, დაუბ-
 რუნდება პირველ ტომს, კვლავ აღინთებს ამ ქვეყნიურ სიდუხჭურესთან საბრ-
 ძოლველ ცეცხლს და ერთხელ კიდევ იტყვის საყვარელ გურიის შესახებ:

„არსად ისე არ მღერიან როგორც აქ, ამ ქვეყანაში,
 არსად, არსად არ არსებობს ბრძოლის ჟინი, ბრძოლის ქარი,
 არსად ისე არ გადმოხეთქს უკმარობის ნიაღვარი,
 და არსად მთელ ქვეყანაზე არ კოცნიან ისე ვნებით,
 ისე ვნებით, ისე ჟინით, და იმ გვარი გატაცებით,
 ვერსად ისე ვერვინ გაგხვევს გამოუცნობ ცეხლის ტბაში,—
 როგორც ლერწამ-ქალწულები აქ, ამ წარმტაც ქვეყანაში.“

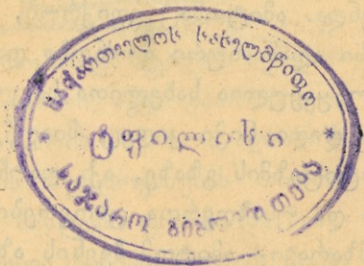
*) Кризисъ театра, 1908, გვ. 23—4.

დავასრულეთ ჩვენი კრიტიკული ცდა. ღმერთმა გვაშოროს მსაჯულის როლი ამ შემთხვევაში, ჩვენ მხოლოდ ვცდილობდით ჩვენი სუსტი ძალ-ღონით აგვეხსნა და განგვემარტა მგოსნის შემოქმედება და მისი მომავალი გზები. არ ვიცი რამდენათ დამაკმაყოფილებელია ჩვენი ცდა, მაგრამ ერთ ღირსებას კი მაინც ვერაფერს წაართმევს ჩვენს ნაშრომს: ეს არის კეთილ-სინდისიერი დამოკიდებულება ავტორის წმიდათა წმიდასთან, მის პოეზიასთან. გვრწამს, რომ უამისობა არ მიეტყვება პატიოსან ადამიანს და ამ შემთხვევაში აშკარა შეცდომებიც კი ებატება მას.

თქვენ გითხოვთ საკუთხეველიდან აღსავლის კარებში ბარძიმით ხელში მორწმუნეთა საზიარებლად გამოსული მღვდელი, რომელიც მოწიწებით ამბობს: „შიშითა ღვთისათა და სარწმუნოებით მოვედით.“ ასეთ ნაირად მეხატება მე თავისი ნაწერების ქვეყნად გამოქმნევი მგოსანი, რომელიც ღალატებს: კრძალვითა ხელოვნებისათა და სიყვარულით მოხვედით. და ვაი იმას, ვინც ბინძურის გულით მიეგებება მას, ვინც შეურაცხყოფს პოეტის წმიდათა-წმიდას.

ზონი, 1919 წ., აგვისტო.

საჭედაჭდო კოლეგია:

- ივ. გომართელი
- ს. აბაშელი
- პ. ირეთელი
- არ. რუხაძე
- ობოლი მუშა

1919 წ. დეკემბრიდან გამოდის ყოველ-თვიური სამხატვრო-სალიტერატურო ჟურნალი

„ცისარტყელა“

გამოცემა რკინის გზის მუშა-მოსამსახურეთა პროფესიონალურ კავშირის ცენტრალურ გამგეობასთან არსებულ კულტურა-განათლების კომისიისა.

ყოველგვარ პირობების გასაგებად მსურველებმა უნდა მიმართონ ამავე კომისიას, — თბილისი, ელისაბედის ქუჩა, № 200.